SUPA JACKPOT
TZS. 1,107,465,397
KWA TZS. 1000 TU!
SCAN HAPA KUPAKUA APP YETU!
SportPesa.CO.TZ
PIGA *150*87#

SMZ: Marufuku alama upinde mvua shuleni

UKURASA 3

GUARDIOLA: MECHI TATU KUAMUA UBINGWA EPL

UKURASA 22

Nipashe
Ijumaa Aprili 28, 2023 Tanzania 1,000/- Kenya 100/-
ISSN 0856 • Na. 0581294
www.ippmedia.com
MWANGA WA JAMII
The Guardian digital nipasheTZ nipasheTZ nipasheTZ 0745 700710
LIKE & FOLLOW US

Watanzania waliookolewa warejea na ujumbe mzito

• **Fundi** viatu, wengine watatu wakwama vitani... *Endelea ukurasa wa 2*

YALIYOMO

UKURASA WA 3

VIFO WAUMINI WALIOKATAA KULA KENYA VYAFIKIA 98

IDADI ya vifo vya waumini wa kanisa la Good News International, lililopo nchini Kenya linaloongozwa...

Rais Kagame amsifu Samia kuwapatanisha mgogoro DRC

UKURASA 2

Waziri wa Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki, Dk. Stergomena Tax (kushoto), akiwapokea watanzania waliokuwa wakiishi Sudan, walipowasili katika Uwanja wa Ndege wa Kimataifa wa Julius Nyerere, jijini Dar es Salaam jana, baada ya kukimbia vita inayoendelea nchini humo. **PICHA: JUMANNE JUMA**

Wizara ya Madini yabaini ukwepaji kodi mabilioni

UK.9

Dosari kusambaa topesumu migodini

Sekta yaipiku korosho mauzo ya nje

Wanasa madini ya mabilioni yakitoroshwa

Mkakati madini adimu, makaa mawe yatikisa

MICHEZO YANGA YAFUNGUKA RIVERS ITAWABEBA UK.24 **KATUNI** UK.6

Rais Samia Suluhu Hassan akizungumza na mgeni wake Rais wa Rwanda, Paul Kagame baada ya kuwasili Ikulu jijini Dar es Salaam jana. **PICHA: IKULU**

Watanzania waliookolewa warejea na ujumbe mzito

Na Maulid Mmbaga

KUANZIA majira ya saa 10 alfajiri, usiku wa kuamkia jana, wazazi, ndugu, jamaa na marafiki walikusanyika kwa wingi katika Uwanja wa Ndege wa Kimataifa wa Julius Nyerere (JNIA) kuwapokea wapendwa wao 206 waliookolewa Sudan, nchi yenye vita kwa sasa.

Hata hivyo, kuna wengine wanne wamekwama kutokana na vikwazo kadhaa, ikiwamo machafuko kupamba moto na kupoteza hati za kusafiria. Mmoja wao ni fundi viatu nchini humo.

Kwa zaidi ya wiki mbili sasa, Sudan imekumbwa na machafuko kutokana na mapigano yanayotekelezwa baina ya Kikosi cha Jeshi la Sudan (SAF) na Kikosi cha Msaada wa Haraka (RSF), licha ya kuwapo taarifa kulikuwa na makubaliano kusitisha mapigano.

Kwa mujibu wa Waziri wa Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki, Stergomana Tax, tangu Aprili 24 mwaka huu, serikali imekuwa ikiratibu mchakato wa kuwaondoa watanzania walioko Sudan.

Kabla ya Nipashe kukuta umati huo uwanja wa ndege, ilielezwa awali na serikali kuwa ndege aina ya Boeing 787.8 Dreamliner ya Kampuni ya Ndege Tanzania (ATCL) iliyobeba watu hao, ilianza safari kutoka Addis Ababa saa 12:40 na kuwasili JNIA saa 3:08 asubuhi na ilipotimu 3:30 asubuhi walionekana watoto, wanawake, vijana na wazee wakishuka kwenye ndege hiyo na baadaye kukutana na ndugu zao waliokuwa wanawasubiri.

Baada ya kupokewa Watanzania na raia wa mataifa mengine waliokolewa Sudan, Waziri Tax alizungumza na waandishi wa habari, akibainisha kuwa jumla yao ni 206. Kuokolewa kwao hakukuwa rahisi. Akashukuru Mungu.

"Ninamshukuru sana Rais Samia Suluhu Hassan kwa kuwajali raia wake. Amewapigania sio mchezo! Tulianza kusafiri tangu Aprili 24 tukitarajia wangefika Aprili 25, lakini tulitumia usafiri wa mabasi kutoka Khartoum (Sudan) mpaka mpakani mwa Ethiopia lakini kutokana na changamoto za usafiri walianza safari mchana, wakalala na siku iliyofuata wakafika mpakani," alisema Tax.

Waziri huyo alibainisha kuwa, miongoni mwa raia hao, wawili hali zao kiafya hazikuwa nzuri kutokana na mshtuko walioupata. Watapatiwa matibabu.

Balozi wa Tanzania huko Sudan, Silima Haji, alisifu hatua zilizochukuliwa na serikali kuwarudisha watanzania nchini japo kulikuwa na vikwazo vingi vya kiusalama.

Hata hivyo, balozi huyo alisema siyo watanzania wote walioondoka Sudan. Anazo taarifa za wanne walibakia. Mmoja wao ni fundi viatu, aliyekwama kutokana na vita kuwa kali katika eneo anakoishi. Watatu walikosa usafiri. Taratibu zinaendelea kufanyika ili kuwarudisha nyumbani.

MAISHA YA SUDAN

Salimini Banda, mwakilishi wa wanafunzi waliokuwa Sudan ambao wamerejea nchini, alisimulia safari yao ilivyokuwa na ugumu. Kama si ufuatiliaji na ushirikiano mzuri katika mawasiliano yaliyofanyika kati ya serikali na wanafunzi, uhai wao ulikuwa rehani.

Alisema kuwa baada ya mapigano kuanza, masomo yalisitishwa. Yeye alijifungia kwenye nyumba iliyoko karibu na Chuo Kikuu cha Kimataifa cha Afrika. Alikuwa akiishi kwenye nyumba hiyo. Hakukaa hosteli.

"Tunashukuru watanzania wote waliokuwa wakituombea, na tunaomba Mungu azidi kutupatia amani katika nchi yetu, ukipata nafasi ya kwenda nchi zingine na kuona yanayoendelea, ndipo utakuja kujua namna gani unahitaji kulinda amani ya nchi yako," alisisitiza.

Alisema ni muhimu mtanzania aliyeko nje ya nchi kujiandikisha katika ubalozi. Kukitokea dharura, anafikiwa kwa urahisi.

Mwakilishi wa wazazi waliokwenda kuwapokea ndugu zao kutoka Sudan, Rashidi Kilindo, aliimshukuru Rais Samia kwa kufanikisha kuwaona vijana wao wakirejea nchini.

Rais Kagame amsifu Samia kuwapatanisha mgogoro DRC

Na Jenifer Gilla

RAIS wa Rwanda, Paul Kagame amekutana na Rais Samia Suluhu Hassan, akisifu mchango mkubwa wa mwenyeji wake katika upatanishi wa nchi yake na jirani Jamhuri ya Kidemokrasia ya Congo (DRC).

Sambamba na hilo, viongozi hao wamekubaliana kuboresha maeneo makubwa matano yenye tafsiri ya maendeleo na amani kwa nchi hizo mbili wanachama wa Jumuiya ya Afrika Mashariki (EAC).

Katika mkutano wao na waandishi wa habari Ikulu jijini Dar es Salaam jana, Rais Kagame alimsifu Rais Samia na viongozi wengine wa EAC kwa kutafuta suluhu ya kudumu ya migogoro ndani ukanda huo.

Alisema kujenga amani na usalama wa kudumu katika ukanda huo kunahitaji moyo endelevu wa kujitolea kutoka kwa wote ikiwamo wale wanaoathirika moja kwa moja na matatizo yanayojitokeza.

"Amani na utulivu ni hitaji muhimu sana kwa ajili ya maendeleo na umoja wa Afrika. Mheshimiwa Rais, kwa mara nyingine tena ninakushukuru kwa mapokezi mazuri yanayotufanya tujisikie tupo nyumbani," alisema Rais Kagame.

Maeneo ambayo marais hao wamekubaliana kuyaboresha baada ya kufanya mazungumzo Ikulu jana ni pamoja na kuweka miundombinu imara ya kukuza biashara, kuimarisha vyombo vya ulinzi na usalama na njia nyingine za mawasiliano ili kutoa huduma zenye ufanisi.

Rais Samia aliwaambia waandishi wa habari kuwa wamejadili kukuza biashara. Wamebaini kiwango cha biashara kati ya nchi hizo kwa sasa hakiendani na rasilimali na uhusiano mzuri uliopo.

"Na katika kukuza biashara nimempa taarifa Mheshimiwa Rais (Kagame) kwamba Tanzania sasa tunafanya kazi kuimarisha bandari zetu, hasa Dar es Salaam na Tanga ambazo ndizo Rwanda wanazitumia," alisema.

Alisema wamejadili pia namna ya kuimarisha njia nyingine za mawasiliano ili Tanzania itoe huduma kwa ufanisi Rwanda na nchi nyingine zinazoizunguka.

Rais Samia alisema wamekubaliana pia vyombo vya ulinzi na usalama vya nchi hizo mbili viendelee kufanya kazi kwa pamoja ili kuhakikisha kunawa na usalama.

Vilevile, Rais Samia alisema wameitaka Tume ya Ushirikiano wa Kudumu pamoja na ile ya Kufuatilia Utekelezaji kwa nchi hizo, zikutane haraka ili kufanyia kazi mambo ambayo wameyajadili lakini hayajakamilika, ili yatiwe saini na kazi ziendelee.

Viongozi hao pia waliuzungumzia mradi wa Rusumo ambao wamekubaliana kwenda kuuzindua kwa pamoja.

Rais Kagame alisema nchi hizo zimekubaliana kujenga uhusiano imara wa kiuchumi, kisiasa na kiutamaduni. Aliutaja ushirikiano wao unachochewa na azma ya pamoja ya kuboresha maisha ya raia.

Alisema wameona kuna haja kuwajengea mazingira mazuri ya kibiashara vijana wa kiafrika kutokana na mchango wao mkubwa wa kukuza uchumi wa nchi hizo.

Alisema Tanzania ni mshirika muhimu kwa Rwanda, hasa katika usafirishaji na uunganishaji biashara.

Rais Kagame na ujumbe wake waliwasili nchini kwa ziara ya kikazi ya siku mbili iliyoanza jana na kupokewa na Waziri wa Mambo ya Nje na Ushirikiano wa Afrika Mashariki, Dk. Stergomena Tax kisha kwenda Ikulu walikozungumza na mwenyeji, Rais Samia.

Agosti 3, 2021, Rais Samia alizuru kikazi Rwanda ambako pamoja na mambo mengine, alitembelea Makumbusho ya Mauaji ya Kimbari na kuona miradi ya maendeleo vikiwamo viwanda cha kutengeneza simu za kisasa za kiganjani, uchakachaji wa maziwa, juisi na maji; pia cha kutengeneza magari.

Serikali yapiga marufuku shule zote kutumia alama ya upinde

Na Rahma Suleiman, ZANZIBAR

WIZARA ya Elimu na Mafunzo ya Amali Zanzibar, imepiga marufuku michoro ya alama ya upinde wa mvua katika shule zote za serikali na binafsi ambazo zinatumiwa na wanaojihusisha na mapenzi ya jinsia moja.

Waziri wa wizara hiyo, Lela Muhammed Mussa, alisema hayo jana wakati akizungumza na waandishi wa habari baada ya wizara hiyo kukamilisha uchunguzi kwa shule ya maandalizi na msingi ya Seeds of Light, ambayo ilituhumiwa kuhusishwa na vitendo vya mapenzi ya jinsia moja.

Alisema alama hiyo ya upinde ambayo inaashiria uwapo wa mvua hivi sasa inatumika kinyume na maadili na ni alama ya mapenzi ya jinsia moja.

"Kwa vile sasa alama hii inatumika vibaya...tunapiga marufuku matumizi ya upinde kwa shule zote na ambazo wamechora kwa nia njema alama hiyo kubadilisha haraka na kuweka alama ambazo zitatupa usalama na kuondoa hofu kwa wananchi," alisema.

Kadhalika, alisema baada ya kupata taarifa ya uwapo wa tuhuma ya shule iliyopo Kizimkazi Mkoa wa Kusini Unguja inayomilikiwa na taasisi ya CR Hop Foundation, kutuhumiwa kuwafundisha wanafunzi vitendo vya ushoga, alisema uchunguzi huo umejiridhisha kuwa shule hiyo haifundishi vitendo hivyo.

Alisema wizara hiyo ilifanya uchunguzi wa kina ambao umetumia muda wa mwezi mmoja ikiwa na wajumbe 10 kutoka Wizara ya Elimu, Afya, Taasisi ya Mkemia Mkuu, Serikali ya Mkoa wa Kusini, Ustawi wa Jamii na kutoka serikali ya shehia ya Kizimkazi.

Vile vile, alisema kamati hiyo ilipewa jukumu la kuchunguza tuhuma hizo ili kuthibitisha uwapo wa vitendo vya ushoga kwa wanafunzi hao.

"Kamati ilifanya kazi yake kwa kutembelea eneo husika na kuangalia mazingira yote, ilihojiana na wazazi wa wanafunzi, viongozi wa shehia, viongozi wa dini, walimu wa shule hiyo na uongozi wa shule," alisema.

Alisema shule hiyo ipo kilomita mbili kutoka umbali wa makaazi ya watu.

Alisema wamiliki wa shule hiyo ni Ismail Mbise ambaye ni raia wa Tanzania na mmiliki mweza ni Renos Fountoulatis, raia wa Ugiriki.

Alisema shule hiyo yenye jumla ya wanafunzi 115 wakiwamo wasichana 64, ina walimu saba wanawake watatu na wanamume wanne ambao wana asili ya Tanzania bara, inapokea wanafunzi kuanzia miaka mitatu hadi tisa.

"Uchunguzi huu ambao umefanyika mbali na kuhoji jumla ya watu 133, kamati ilienda mbali zaidi kuhakikisha usalama wa wanafunzi kiafya na kwamba wapo salama," alisema.

Aidha, alisema wanafunzi sita wa umri na madarasa tofauti walipimwa na kugundulika wapo salama hawajafanyiwa vitendo vya uliwati.

Kuhusu tuhuma ya uwapo wa vifaa vinavyotumiwa na shule hiyo vinavyoashiria alama za ushoga ikiwamo upinde, hawakuzikuta na shule hiyo ilisharekebisha.

"Pia, kamati ilifanya uchunguzi wa vifaa mbalimbali vinavyotumika shuleni hapo ikiwamo dawa za meno na zilifanyiwa uchunguzi na Mkemia Mkuu wa Serikali na kuthibitisha kuwa zipo salama na hazina virutubisho vyovyote hatarishi kwa watoto hao," alisema.

Baada ya uchunguzi huo, alisema kamati imejiridhisha kuwa shule inafundisha masomo ya kawaida na walimu wanafundisha kwa mujibu wa sheria ambazo zipo na wazazi waliohojiwa walikiri watoto wao wako salama na hakuna viashiria vya ushoga.

Hata hivyo alisema wizara imeitaka shule hiyo kufuata miongozo na taratibu za Wizara ya Elimu ikiwamo uwapo wa masafa kati ya walimu na wanafunzi kwa sababu picha zilizorushwa katika mitandao ya kijami zilionekana walimu wakiwakumbatia wanafunzi na kuwabusu.

Vifo waumini waliokataa kula Kenya vyafikia 98

NAIROBI, Kenya

IDADI ya vifo vya waumini wa kanisa la Good News International, lililopo nchini Kenya linaloongozwa na mchungaji Paul Nthenge, vimeongezeka hadi 98, baada ya maofisa wa polisi kubaini eneo la tatu kati ya 32 yaliyobainika kufukiwa miili ya waumini hao.

Kwa mujibu wa Shirika la utangazaji la Ujerumani (DW), miili kadhaa iliyopatikana imezikwa kwenye makaburi hayo katika msitu wa Shakahola, karibu na mji wa pwani wa Malindi, na kwamba suala hilo limesababisha kutolewa wito wa kukaguliwa kwa madhehebu ya kidini nchini Kenya.

Pia, inaaminiwa kwamba bado kuna watu wengi ambao wanaendelea kufunga, kutokana na kiongozi wa kanisa hilo kuwashawishi wafuasi wake kufunga hadi kufa ili kukutana na Yesu.

Hata hivyo, inaelezwa kuwa kuna raia mmoja alipatikana akiwa hai na walipotaka kumpatia huduma ya kwanza alikataa akisema anataka kuendelea na mfungo hadi kufa.

Waziri wa Ulinzi wa Kenya, Kithure Kindiki, alisema watachunguza suala hilo kwa undani, na serikali itachukua hatua kwa viongozi wa kidini wa imani yoyote atakayewaua watu au kujihusisha na shughuli za uhalifu kwa jina la dini akisisitiza kwamba lazima wakomeshwe Aidha, ilibainisha kuwa mchungaji mwingine, Ezekiel Odero, atakabiliwa na mashtaka ya mauaji ya halaiki ya washirika wa kanisa lake, baada ya miili kugunduliwa inayohusishwa na kanisa lingine.

Waziri Kindiki, alisema Odero kiongozi wa kanisa hilo la New Life Prayer Centre and Church, alikamatwa Alhamisi, akitarajiwa kukabiliwa na mashtaka ya uhalifu.

"Kanisa hilo limefungwa kwa sasa, na washirika zaidi ya watu 100 ambao walikuwa wamefungiwa katika maeneo ya kanisa hilo wameondolewa na watahitajika kufuatiliwa," alisema Kindiki.

ABBOTT FUND TANZANIA
(Certificate of Registration Number 00483)

PUBLIC NOTICE MADE PURSUANT TO REGULATION 13 (A) OF THE NON-GOVERNMENTAL ORGANISATION ACT (AMENDMENTS)

REGULATIONS 2018 MADE UNDER GOVERNMENT NOTICE NO. 609 OF 19TH OCTOBER 2018

WHEREAS Regulation 13 (a) of the abovementioned regulations require that all non-governmental organisations in Tanzania publish biannually funds received and their expenditure in a widely circulated newspaper which are accessible by the targeted beneficiaries as part of financial transparency and accountability compliance requirements.

IN VIEW OF THE ABOVE, we wish to make the following public disclosure of the funds received in 2022 and their expenditure, which publication covers the reporting period from 1st January 2023 to 30th June 2023:

Project Area Expenditure	Amount in (USD)
Muhimbili National Hospital Sustainability Strategy Support: Includes support to Leadership Capacity Building	135,000
Emergency Medicine Regional and District Amplification: Includes support to MNH Emergency Medicine Infrastructure project at Chalinze District Hospital	480,000
Village Emergency Care Model	371,000
Building Livelihoods: Includes National Children's Centre Infrastructure Project (Dodoma)	312,000
Administration: Includes travel, office costs and program implementation staff	1,986,000
Total Funds received from Abbott Fund, Chicago IL, USA for the year 2022	**3,284,000**

ISSUED BY
EXECUTIVE DIRECTOR
ABBOTT FUND TANZANIA

217399202

PSSSF Public Service Social Security Fund

TANGAZO LA UUZAJI WA VIWANJA

Mfuko wa Hifadhi ya Jamii kwa Watumishi wa Umma (PSSSF) unawatangazia Wananchi wote kuwa Mfuko unauza viwanja vilivyopimwa kwa matumizi ya makazi katika maeneo mbalimbali nchini.

Viwanja hivyo vinapatikana katika maeneo ya mjini na viwanja vyote vinafikika kwa urahisi. Vilevile miradi yetu ya viwanja ipo jirani na huduma zote za kijamii kama vile umeme, maji, huduma za afya na mashule. Miradi hiyo ya viwanja ni kama ifuatavyo:-

Na.	MKOA	MAHALI	UKUBWA WA VIWANJA MITA YA MRABA	MATUMIZI	BEI YA KILA MITA MOJA YA MRABA (TSHS.)
1.	Kagera	Buhembe	425 – 1,050	Makazi	5,000.00
		Mugezi	336 - 630	Makazi	5,000.00
2.	Katavi	Ilembo	514 – 1,189	Makazi	3,500.00
3.	Lindi	Mabano Beach	774 – 24,327	Makazi	10,000.00
4.	Rukwa	Mbalika	531 – 4,899	Makazi	3,000.00
5.	Ruvuma	Mwengemshindo	603 – 2,400	Makazi	3,500.00
6.	Shinyanga	Ibadakuli	790 – 3,360	Makazi	2,000.00
7.	Dar es Salaam	Kigamboni	924 – 7,866	Makazi	6,000.00
8.	Singida	Unyinga	588 - 600	Makazi	2,500.00
9.	Mwanza	Kiseke	1,329-32,530	Hoteli	15,000.00

Aidha, fomu za maombi zinapatikana katika ofisi za Mfuko zilizopo kwenye kila mkoa nchini kwa gharama ya Tshs. 5,000.00 tu. Vilevile, ukichukua fomu na kurejesha utatakiwa kufanya malipo ama ya pesa taslimu au asilimia hamsini (50%) ya bei ya kiwanja kama malipo ya awali. Kiasi kinachobakia kinapaswa kulipwa chote ndani ya miezi sita (6) kutokea tarehe ya malipo ya awali.

Kwa taarifa zaidi wasiliana nasi kupitia namba 0800 110 040 (BURE) au 0676 466 677.

TANGAZO HILI LIMETOLEWA NA:
MENEJA UHUSIANO NA ELIMU KWA UMMA

Leo.Kesho.Pamoja. www.psssf.go.tz 0800110040 psssftz

217399602

Access Microfinance Bank Tanzania

ACCESS MICROFINANCE BANK TANZANIA LIMITED

UONESHAJI WA TAARIFA ZA FEDHA ZISIZOKAGULIWA KWA UMMA

IMETOLEWA CHINI YA KANUNI YA 7 NA YA 8 YA KANUNI ZA MABENKI NA TAASISI ZA FEDHA (UONESHAJI) YA MWAKA 2014

WARAKA MIZANIA KWA TAREHE 31 MACHI 2023

(Kiasi kwa shilingi milioni)

		(Kiasi kwa shilingi milioni)	
		Robo Mwaka ya sasa 31 MACHI 2023	Robo Mwaka iliopita 31 DISEMBA 2022
A.	MALI		
1	Fedha Taslimu	5,617	5,814
2	Salio Katika Benki Kuu ya Tanzania	5,885	6,708
3	Uwekezaji Katika Amana za Serikali	-	-
4	Salio Katika Benki Nyingine na Taasisi za Fedha	808	644
5	Hundi na Miamala ya Kushughulikiwa	69	1
6	Miamala Baina ya Matawi	-	-
7	Bili Zilizoafikiwa	-	-
8	Dhima za Wateja Zilizokubalika	-	-
9	Mikopo Iliyotolewa kwa Benki Nyingine	200	204
10	Uwekezaji Katika Amana Nyingine	-	-
11	Mikopo Halisi Iliyopo	50,434	47,547
12	Mali Nyingine	8,643	8,380
13	Uwekezaji wa Hisa	-	-
14	Akaunti za udhamini	-	-
15	Mali Zisizohamishika, Mitambo na Vifaa	773	847
16	**JUMLA YA MALI**	**72,429**	**70,143**
B.	DHIMA		
17	Amana za Benki nyingine na Taasisi za Fedha	500	1,001
18	Amana za Wateja	54,614	52,427
19	Dhamana ya Malipo kwa Fedha Taslimu	-	-
20	Amana Maalumu	-	-
21	Maagizo ya Malipo/Fedha za Kuhamisha	-	-
22	Hundi na Hawala za Kibenki Zilizotolewa	-	-
23	Limbiko la Kodi na Gharama Zitakazolipwa	821	1,868
24	Dhima la Tozo kwa Ajili ya Usuluhishi Baina ya Benki na Mteja	-	-
25	Miamala Isiyoshughulikiwa Baina ya Matawi	-	-
26	Mapato yaliyoingia ya Kipindi Kijacho na Tozo Nyingine Zitakazolipwa Baadae	2,028	1,868
27	Dhima Nyingine	6,604	5,516
28	Madeni	-	-
29	**JUMLA YA DHIMA**	**64,567**	**62,680**
30	**MALI/(DHIMA) HALISI** ***(16 kutoa 29)***	**7,862**	**7,463**
C.	FEDHA ZA WANAHISA		
31	Mtaji wa Hisa Uliolipwa	40,000	40,000
32	Akiba ya Mtaji	-	-
33	Mapato Yaliyobakizwa	(32,537)	(33,584)
34	Faida (Hasara) ya Kipindi Husika	401	1,047
35	Akaunti Nyingine za Mtaji	0	-
36	Stahiki ya Wenyehisa Chache	-	-
37	**JUMLA YA FEDHA ZA WANAHISA**	**7,863**	**7,463**
38	Dhima Zisizo Dhahiri	369	628
39	Mikopo Chechefu	5,444	5,366
40	Tengo kwa Ajili ya Mikopo Chechefu	5,260	5,386
41	Mali Nyingine Chechefu	64	64
D.	BAADHI YA VIASHIRIO VYA HALI YA KIFEDHA		
(i)	Uwiano wa Fedha za Wanahisa na Jumla ya Mali	10.86%	10.64%
(ii)	Uwiano wa Mikopo Chechefu na Jumla ya Mikopo Ghafi	9.77%	10.14%
(iii)	Uwiano wa Mikopo Ghafi na Jumla ya Amana	101.05%	99.07%
(iv)	Uwiano wa Mikopo Halisi na Jumla ya Mali Halisi	69.63%	67.78%
(v)	Uwiano wa Mali Zinazozalisha na Jumla ya Mali	69.91%	68.08%
(vi)	Ongezeko la Amana	3.16%	3.12%
(vii)	Ongezeko la Mali	3.26%	3.47%

TAARIFA YA MAPATO NA MATUMIZI KWA ROBO MWAKA INAYOISHIA 31 MACHI 2023

(Amounts in million shillings)

	(Kiasi kwa shilingi milioni)			
	Robo ya Mwaka sasa 31 MACHI 2023	Robo ya mwaka Linganishi (Mwaka Uliopita) 31 MACHI 2022	Limbikizo la Mwaka wa sasa 31 MACHI 2023	Limbikizo la Mwaka Linganishi (Mwaka Uliopita) 31 MACHI 2022
1 Mapato ya Riba	5,872	4,536	5,872	4,536
2 Gharama za Riba	(1,200)	(656)	(1,200)	(656)
3 Mapato Halisi ya Riba (1kutoa 2)	4,673	3,880	4,673	3,880
4 Madeni Viza Yaliyofutwa	-	0	-	0
5 Punguzo/Ongezeko la tengo katika Mikopo	(465)	(610)	(465)	(610)
6 Mapato Yasiyo ya Riba:	**1,267**	**928**	**1,267**	**928**
6.1 Faida /(Hasara) Zitokanazo na Miamala ya Fedha za Kigeni	25	13	25	13
6.2 Ada na Kamisheni	351	273	351	273
6.3 Gawio	-	-	-	-
6.4 Mapato Mengine	891	641	891	641
7 Gharama Zisizo za Riba:	**(4,898)**	**(4,411)**	**(4,898)**	**(4,411)**
7.1 Mishahara na Mafao	(3,147)	(2,707)	(3,147)	(2,707)
7.2 Ada na Kamisheni	(130)	(131)	(130)	(131)
7.3 Gharama Nyingine	(1,621)	(1,573)	(1,621)	(1,573)
8 Faida /(Hasara) ya Uendeshaji	**572**	**(213)**	**572**	**(213)**
9 Tengo la Kodi ya Mapato	(172)	-	(172)	-
10 Faida / (Hasara) Halisi Baada ya Kodi ya Mapato	**401**	**(213)**	**401**	**(213)**
11 Mapato Mengine Yaliyojumuishwa (bainisha)	-	-	-	-
12 **Jumla ya Faida (Hasara) iliyojumuishwa kwa mwaka**	**401**	**(213)**	**401**	**(213)**
13 Idadi ya Waajiriwa	392	395	392	395
14 Mapato kwa Hisa	40	(21)	40	(21)
15 Idadi ya Matawi	8	8	8	8
BAADHI YA VIASHIRIO VYA UFANISI				
(i) Uwiano wa Faida Kabla ya Kodi na Wastani wa Mali	2.2%	-1.4%	2.2%	-1.4%
(ii) Uwiano wa Faida baada ya Kodi na Wastani wa Fedha za Wanahisa	21%	-13.6%	21%	-13.6%
(iii) Uwiano wa Matumizi Yasiyo ya Riba na Mapato Ghafi	68.6%	80.7%	68.6%	80.7%
(iv) Uwiano wa Mapato Halisi ya Riba na Wastani wa Mali Zinazozalisha	37.9%	40.6%	37.9%	40.6%

Tarakimu za wastani zitakokotolewa kwa kujumlisha salio la mwisho kwa miezi inayohusika katika kipindi na kugawanya kwa idadi ya miezi katika kipindi hicho.

TAARIFA YA MTIRIRIKO WA FEDHA KWA ROBO MWAKA INAYOISHIA 31 MACHI 2023

(Kiasi kwa shilingi milioni)

	(Kiasi kwa shilingi milioni)			
	Robo Mwaka ya sasa 31 MACHI 2023	Robo Mwaka iliyopita 31 DISEMBA 2022	Limbikizo la Mwaka wa sasa 31 MACHI 2023	Limbikizo la robo Mwaka Linganishi (Mwaka Uliopita) 31 MACHI 2022
I: Mtiririko wa Fedha Kutokana na Shughuli za Uendeshaji:				
Mapato/(Hasara) Halisi	572	380	572	(213)
Marekebisho kwa Ajili ya:				
- Hasara Katika Mali	894	909	894	878
- Badiliko Halisi Katika Mikopo	(3,352)	(1,892)	(3,352)	(2,240)
- Faida/Hasara Kwenye Mauzo ya Mali	-	(1)	-	-
- Mabadiliko Halisi Katika Amana	1,686	1,703	1,686	559
- Mabadiliko Halisi Katika Amana za Muda Mfupi Zilizoafikiwa	-	-	-	-
- Mabadiliko Halisi Katika Dhima Nyingine	137	(28)	137	(748)
-Mabadiliko Halisi Katika Mali Nyingine	(366)	144	(366)	(958)
- Kodi Iliyolipwa	(75)	-	(75)	-
- Mengineyo (bainisha)	(58)	(141)	(58)	35
Fedha Halisi zilizotolewa (zilizotumika) kwa shughuli za uendeshaji	**(563)**	**1,075**	**(563)**	**(2,687)**
II: Mtiririko wa Fedha Kutokana na Shughuli za Uwekezaji:				
Gawio Lililopokewa	-	-	-	-
Ununuzi wa Mali za Kudumu	(43)	(48)	(43)	(26)
Mapato Kutokana na Mauzo ya Mali za Kudumu	-	4	-	-
Ununuzi wa Amana Zisizoshughulikiwa na Mawakala	-	-	-	-
Mapato Kutokana na Mauzo ya Amana Zisizoshughulikiwa na Mawakala	-	-	-	-
Mapato ahirishwa	(17)	(20)	(17)	(16)
Fedha Halisi Zilizotolewa (zilizotumika) kwa Shughuli za Uwekezaji	**(60)**	**(64)**	**(60)**	**(42)**
III: Mtiririko wa Fedha Kutokana na Shughuli za Kifedha:				
Ulipaji wa Madeni ya Muda Mrefu	-	-	-	-
Mapato Kutokana na Utoaji wa Madeni ya Muda Mrefu	-	-	-	-
Mapato Kutokana na Utoaji wa Mtaji wa Hisa	-	-	-	-
Gawio Lililolipwa kwa Fedha Taslimu	-	-	-	-
Mabadiliko Halisi Katika Madeni Mengine	-	-	-	-
Mengineyo (bainisha)	(225)	(176)	(225)	-
Fedha Halisi Zilizotolewa (zilizotumika) kwa Shughuli za Kifedha	**(225)**	**(176)**	**(225)**	-
			-	-
IV: Fedha Taslimu na Mali Zinazofanana na Fedha Taslimu:				
Ongezeko / Punguzo Halisi Katika Fedha taslimu na Mali Zinazofanana na Fedha Taslimu	**(848)**	**834**	**(848)**	**(2,729)**
Fedha na Mali Zinazofanana na Fedha Taslimu Mwanzoni mwa Robo Mwaka/Kipindi	**10,277**	**9,443**	**10,277**	**10,411**
Fedha na Mali Zinazofanana na Fedha Taslimu Mwishoni mwa Robo Mwaka/Kipindi	**9,429**	**10,277**	**9,429**	**7,682**

TAARIFA YA MABADILIKO YA MTAJI KWA KIPINDI KINACHOISHIA 31 MACHI 2023

(Kiasi kwa shilingi milioni)

	(Kiasi kwa shilingi milioni)					
	Mtaji wa Hisa	Malipo juu ya bei ya hisa	Mapato Yaliyobakizwa	Ziada ya Kisheria	Tengo la Ziada ya Jumla	Jumla
Kipindi cha sasa hadi 31 Machi 2023						
Salio la mwanzo wa mwaka 2023	40,000	-	(32,537)	-	-	7,463
Faida / (Hasara) Halisi Baada ya Kodi ya Mapato	-	-	401	-	-	401
Mapato mengine yaliyojumuishwa	-	-	-	-	-	-
Miamala na wanahisa	-	-	-	-	-	-
Gawio lililolipwa	-	-	-	-	-	-
Ziada ya Kisheria	-	-	-	-	-	-
Salio la mwisho wa 31 Machi 2023	**40,000**	**-**	**(32,136)**	**-**	**-**	**7,864**
Kipindi cha Mwaka uliopita hadi 31 Disemba 2022						
Salio la mwanzo wa mwaka 2022	40,000	-	(33,813)	229	-	6,416
Faida / (Hasara) Halisi Baada ya Kodi ya Mapato	-	-	1,047	-	-	1,047
Tengo la Ziada ya Jumla	-	-	229	(229)	-	-
Salio la mwisho wa 31 Disemba 2022	**40,000**	**-**	**(32,537)**	**-**	**-**	**7,463**

BAADHI YA MAELEZO KWA ROBO MWAKA INAYOISHIA 31 MACHI 2023

Katika kuanda taarifa za hizi za fedha, sera za uandaaji ni zilizile zilizotumika wakati wa uandaaji wa Taarifa za Fedha zilizokaguliwa za mwaka uliopita.

Jina	Cheo	Sahihi	Tarehe
Julius Justine Ruwaichi	Ofisa Mtendaji Mkuu	Imesainiwa	24 Aprili 2023
Tajinder Singh Bhachu	Mkuu wa Fedha	Imesainiwa	24 Aprili 2023
Catherine Temu	Mkaguzi Mkuu wa Ndani	Imesainiwa	24 Aprili 2023

Sisi, tuliotajwa hapo chini, wajumbe wa bodi ya wakurugenzi, tunathibitisha usahihi wa taarifa za hapo juu, tunatamka kwamba tumezitathmini taarifa hizi, na kwa uelewa na imani yetu kubwa zimeandaliwa kulingana na Viwango vya Kimataifa vya Uwasilishaji wa Taarifa za Fedha na matakwa ya Sheria ya Benki na Taasisi za Fedha ya mwaka 2006, na zinaonesha hali halisi.

Jina	**Cheo**	Sahihi	Tarehe
Thomas Engelhardt	Mwenyekiti	Imesainiwa	24 Aprili 2023
Johannes Mainhardt	Mkurugenzi	Imesainiwa	24 Aprili 2023

ACCESS MICROFINANCE BANK TANZANIA LIMITED

MINIMUM DISCLOSURES OF BANK CHARGES AND FEES

DESCRIPTION	CHARGE/FEE				
ACCESS RAHISI,NORMAL SAVINGS, RAHISI CAA, ELIMU, AND KIKUNDI ACCOUNT(RAHISI ACCOUNT)			TZS	USD	
Required minimum opening balance			10,000.00	-	
Monthly service fees			2,000.00	-	
Cash withdrawal over counter up to 10M			3,000.00	-	
Cash withdrawal over counter >10M			10,000	-	
Bank statement 1free per month			FREE	-	
Bank statement subsequent months			10,000.00	-	
New ATM card issuance			10,000.00	-	
ATM card renewal or replacement			15,000.00	-	
Replacement of the PIN			10,000.00	-	
Standing order Internal			2,000.00	-	
Standing order External			12,980.00	-	
Dormant account fee			FREE	-	
Interbank transfer			10,000.00	-	
International transfer			$ 55	55.00	
Closure of account			20,000.00	-	
NUFAIKA TRANSACTIONAL ACCOUNT					
Required minimum opening balance			50,000.00	25.00	
Monthly service fees			6,000.00	3.00	
Bank statement 1free per month			FREE	FREE	
Bank statement subsequent months			10,000.00	10.00	
New ATM card issuance			15,000.00	N/A	
Fees per ATM withdrawal			2,000.00	N/A	
Interbank transfer			10,000.00	4.20	
International transfer			$ 55	55.00	
ATM mini statement			1,000.00	N/A	
Standing order Internal			2,000.00	1.00	
Standing order External			12,980.00	12.98	
Dormant account fee			FREE	FREE	
Reactivation of Dormant account			FREE	FREE	
Letter of recommendation and certificate of balance			50,000.00	23.00	
NORMAL CURRENT ACCOUNT (NUFAIKA ACCOUNTS)			**TZS**	**USD/EURO**	
Required minimum opening balance			100,000.00	50.00	
Monthly service fees			6,000.00	3.00	
Cash withdrawal over counter up to 10M			3,000.00	0.18%	
Cash withdrawal over counter >10M			10,000	10	
Fees per ATM withdrawal			2,000.00	N/A	
ATM mini statement			1,000.00	N/A	
Bank statement 1free per month			FREE	FREE	
Bank statement subsequent months			10,000.00	10.00	
Cheque book 25 leaves			20,000.00	10.00	
Cheque book 50 leaves			35,000.00	15.00	
Dishonored cheque			30,000.00	30.00	
Bankers Cheque			50,000.00	FREE	
Stop payment			30,000.00	30.00	
Standing order Internal			2,000.00	1.00	
Standing order External			12,980.00	12.98	
Balance enquiry			1,000.00	1.00	
New ATM card issuance			15,000.00	N/A	
ATM card renewal or replacement			15,000.00	N/A	
Interbank transfer			10,000.00	4.20	
International transfer			$ 55	55.00	
Dormant account fee			FREE	FREE	
Reactivation of Dormant account			FREE	FREE	
Letter of recommendation and certificate of balance			50,000.00	23.00	
SPECIAL ACCESS NUFAIKA ACCOUNT			**TZS**	**USD/EURO**	
Required minimum opening balance			100,000.00	50.00	
Monthly service fees			60,000.00	50.00	
Minimum monthly turover			20,000,000.00	10,000.00	
Cash withdrawal over counter			FREE	0.18%	
Fees per ATM withdrawal			2,000.00	N/A	
ATM mini statement			1,000.00	N/A	
Bank statement 1free per month			FREE	FREE	
Bank statement subsequent months			10,000.00	10.00	
Cheque book 25 leaves			20,000.00	10.00	
Cheque book 50 leaves			35,000.00	15.00	
Dishonored cheque			30,000.00	30.00	
Bankers Cheque			50,000.00	FREE	
Stop payment			30,000.00	30.00	
Standing order Internal			2,000.00	1.00	
Standing order External			12,980.00	12.98	
Balance enquiry			1,000.00	1.00	
New ATM card issuance			15,000.00	N/A	
ATM card renewal or replacement			15,000.00	N/A	
Interbank transfer			FREE	FREE	
International transfer			$ 55	55.00	
Dormant account fee			5,000.00	5.00	
Reactivation of Dormant account			FREE	FREE	
Letter of recommendation and certificate of balance			50,000.00	23.00	
MIKAKATI SAVING ACCOUNTS			**TZS**	**USD/EURO**	
Required minimum opening balance			20,000.00	20.00	
monthly service fees			FREE	FREE	
Bank statement 1free per month			FREE	FREE	
Bank statement subsequent months			10,000.00	10.00	
Cash withdrawal over counter			1 FREE PER MONTH	1 FREE PER MONTH	
Subsequent Cash withdrawal over counter			20,000.00	20.00	
Dormant account fee			FREE	FREE	
International transfer			$ 55	55.00	
Account closure			12,000.00	5.00	
KIKUNDI SAVING ACCOUNT			**TZS**		
Required minimum opening balance			10,000.00		
monthly service fees			FREE		
Bank statement 1free per month			FREE		
Bank statement subsequent months			10,000.00		
Cash withdrawal over counter			3,000.00		
Subsequent Cash withdrawal over counter			3,000		
Dormant account fee			FREE		
International transfer			$ 55		
Account closure			FREE		
MINOR SAVING ACCOUNTS			**TZS**	**USD/EURO**	
Required minimum opening balance			-	-	
monthly service fees			FREE	FREE	
Bank statement 1free per month			FREE	FREE	
Bank statement subsequent months			10,000.00	10.00	
Cash withdrawal over counter			FREE	FREE	
Subsequent Cash withdrawal over counter			FREE	FREE	
Dormant account fee			FREE	FREE	
International transfer			$ 55	55.00	
Account closure			FREE	FREE	
TERM DEPOSIT RATES 2022					
Amount			**Interest Rates**		
5,000,000 - 500,000,000			3% - 12% p.a		
> 500,000,000			Negotiation		
AGENCY BANKING	**To Govt**	**Old Customer Fee**	**To AMBT**	**To Agent**	**New Customer Fee**
Withdrawal (TZS) (agents) Range	**TZS**				
1 - 2,999	10	710	350	350	710
3,000 - 3,999	14	711	350	350	714
4,000 - 4,999	27	719	350	350	727
5,000 - 6,999	54	739	350	350	754
7,000 - 9,999	56	770	350	350	756
10,000 - 14,999	102	788	350	350	802
15,000 - 19,999	195	924	350	350	895
20,000 - 20,000	306	1,127	350	350	1,006
20,001 - 29,999	306	1,372	1,300	700	2,306
30,000 - 39,999	351	2,672	1,300	700	2,351
40,000 - 49,999	419	2,770	1,300	700	2,419
50,000 - 99,999	573	3,050	1,300	700	2,573
100,000 - 100,000	707	3,435	1,300	700	2,707
100,001 - 199,999	707	3,771	2,520	980	4,207
200,000 - 200,000	821	5,271	2,520	980	4,321
200,001 - 299,999	821	5,558	3,225	1,275	5,321
300,000 - 300,000	838	6,558	3,225	1,275	5,338
300,001 - 399,999	838	6,950	3,850	1,650	6,338
400,000 - 499,999	982	7,950	3,850	1,650	6,482
500,000 - 599,999	1,245	8,370	3,850	1,650	6,745
600,000 - 699,999	1,532	9,140	3,850	1,650	7,032
700,000 - 750,000	1,700	9,980	3,850	1,650	7,200
750,001 - 799,999	1,700	10,470	4,750	2,250	8,700
800,000 - 899,999	1,500	11,970	4,750	2,250	8,500
900,000 - 1,000,000	1,776	12,264	4,750	2,250	8,776
1,000,0001 - 3,000,000	1,875	13,230	4,750	2,250	8,875
3,000,0001 - 5,000,000	2,000	13,580	4,750	2,250	9,000
Deposit (TZS) (agents) Range	**To Govt**	**Old Customer Fee**	**To AMBT**	**To Agent**	**New Customer Fee**
0 - 10,000	-	-	-	100	-
10,001 - 20,000	-	-	-	150	-
20,001 - 50,000	-	-	-	200	-
50,001 - 100,000	-	-	-	350	-
100,001 - 150,000	-	-	-	550	-
150,001 - 200,000	-	-	-	700	-
200,001 - 250,000	-	-	-	850	-
250,001 - 300,000	-	-	-	900	-
300,001 - 500,000	-	-	-	1,100	-
500,001 - 750,000	-	-	-	1,200	-
750,001 - 3,000,000	-	-	-	1,600	-
MOBILE BANKING					
Withdrawal - Bank to Wallet (TZS)	**To Govt**	**Old Customer Fee**	**To AMBT**		**New Customer Fee**
100-2,999	10	500	500		510
3,000-3,999	14	500	500		514
4,000-4,999	27	500	500		527
5,000-6,999	54	500	500		554
7,000-9,999	56	500	500		556
10,000-14,999	102	500	500		602
15,000-19,999	195	500	500		695
20,000-29,999	306	500	500		806
30,000-39,999	351	500	500		851
40,000-49,999	419	500	500		919
50,000-50,000	573	500	500		1,073
50,001-99,999	573	1,000	1,000		1,573
100,000-100,000	707	1,000	1,000		1,707
100,000-199,999	707	2,000	2,000		2,707
200,000-250,000	821	2,000	2,000		2,821
250,001-299,999	821	3,000	3,000		3,821
300,000-399,999	838	3,000	3,000		3,838
400,000-499,999	982	3,000	3,000		3,982
500,000-599,999	1,245	3,000	3,000		4,245
600,000-699,999	1,532	3,000	3,000		4,532
700,000-750,000	1,700	3,000	3,000		4,700
750,001-799,999	1,700	4,000	4,000		5,700
800,000-899,999	1,500	4,000	4,000		5,500
900,000-1,000,000	1,776	4,000	4,000		5,776
1,000,001-3,000,000	1,875	4,000	4,000		5,875
3,000,001-5,000,000	2,000	4,000	4,500		6,500
Deposit (TZS) (Wallet to Bank)	**To Govt**	**Old Customer Fee**	**To AMBT**		**New Customer Fee**
0 - 50,000	-	FREE	-		-
50,001 - 100,000	-	FREE	-		-
100,001 - 250,000	-	FREE	-		-
250,001 - 750,000	-	FREE	-		-
750,001 - 3,000,000	-	FREE	-		-
Air-time top-up	-	FREE	-		-
Utility payments	-	FREE	-		-
Balance inquiry	-	100	300		300
Mini-statement	-	200	300		300
Full account statement request	-	500	500		500
Cheque book request	-	600	600		600
AMBT internal transfers (same account holder)	**To Govt**	**Old Customer Fee**	**To AMBT**		**New Customer Fee**
1 - 999	-	-	FREE		-
1,000 - 1,999	-	10	FREE		-
2,000 - 2,999	-	11	FREE		-
3,000 - 3,999	-	19	FREE		-
4,000 - 4,999	-	39	FREE		-
5,000 - 6,999	-	70	FREE		-
7,000 - 9,999	-	88	FREE		-
10,000 - 14,999	-	224	FREE		-
15,000 - 19,999	-	427	FREE		-
20,000 - 29,999	-	672	FREE		-
30,000 - 39,999	-	770	FREE		-
40,000 - 49,999	-	1,050	FREE		-
50,000 - 99,999	-	1,435	FREE		-
100,000 - 199,999	-	1,771	FREE		-
200,000, 299,999	-	2,058	FREE		-
300,000 - 399,999	-	2,450	FREE		-
400,000 - 499,999	-	2,870	FREE		-
500,000 - 599,999	-	3,640	FREE		-
600,000 - 699,999	-	4,480	FREE		-
700,000 - 799,999	-	4,970	FREE		-
800,000 - 899,999	-	5,264	FREE		-
900,000 - 1,000,000	-	6,230	FREE		-
1,000,001 - 3,000,000	-	6,580	FREE		-
AMBT internal outgoing transfers (other account holder)	**To Govt**	**Old Customer Fee**	**To AMBT**		**New Customer Fee**
1 - 2,999	10	510	500		510
3,000 - 3,999	14	511	500		514
4,000 - 4,999	27	519	500		527
5,000 - 6,999	54	539	500		554
7,000 - 9,999	56	570	500		556
10,000 - 14,999	102	588	500		602
15,000 - 19,999	195	724	500		695
20,000 - 29,999	306	927	500		806
30,000 - 39,999	351	1,172	500		851
40,000 - 49,999	419	1,270	500		919
50,000 - 99,999	573	1,550	500		1,073
100,000 - 199,999	707	1,935	500		1,207
200,000 - 299,999	821	2,271	500		1,321
300,000 - 399,999	838	2,558	500		1,338
400,000 - 499,999	982	2,950	500		1,482
500,000 - 599,999	1,245	3,370	500		1,745
600,000 - 699,999	1,532	4,140	500		2,032
700,000 - 799,999	1,700	4,980	500		2,200
800,000 - 899,999	1,500	5,470	500		2,000
900,000 - 1,000,000	1,776	5,764	500		2,276
1,000,001 - 3,000,000	1,875	6,730	500		2,375
3,000,001 - 5,000,000	2,000	7,080	500		2,500
FOREIGN EXCHANGE TRANSACTION			**TZS**	**USD**	
Telegraphic Transfer - Normal Customer (SWIFT)			55.00	55.00	
TISS- Normal Customer			10,000.00	4.20	
TISS-Staff			6,000.00	2.10	
LOAN PRODUCT LENDING RATES			**TZS**	**USD**	
MICRO LOANS (Rahisi Loans) TZS 500,000 to 10,000,000			from 66% to 72% Based on risk profile/risk group of client	N/A	
MICRO LOANS TZS 10,000,001 to 35,000,000			from 46.8% to 60% Based on risk profile/risk group of client	N/A	
AGRO LOANS TZS 500,001 TO 35,000,000			from 49.2% to 74.4% Based on risk Profile/Risk Group of client	N/A	
SME LOANS/ODs 35,000,000 to 200,000,000			from 26.4% to 33.6% Based on risk profile/Risk Group of client.	N/A	
Loans/OD Secured by Fixed Term Deposits			20.40%	N/A	
Loan Processing Fee			**TZS**	**USD**	
MICRO LOANS (Rahisi Loans) TZS 500,000 to 10,000,000			3.40%Inclusive of excise duty and VAT	N/A	
MICRO LOANS TZS 10,000,001 to 50,000,000			3.40%Inclusive of excise duty and VAT	N/A	
AGRO LOANS TZS 500,001 TO 50,000,000			3.70%Inclusive of excise duty and VAT	N/A	
SME LOANS/ODs 35,000,000 to 200,000,000			2.90%Inclusive of excise duty and VAT	N/A	
Loans/OD Secured by Fixed Term Deposits			1.5% Inclusive of excise duty and VAT	N/A	
Application Fee			**TZS**	**USD**	
MICRO LOANS (Rahisi Loans) TZS 500,000 to 10,000,000			20,000.00	N/A	
MICRO LOANS TZS 10,000,001 to 50,000,000			20,000.00	N/A	
AGRO LOANS TZS 500,001 TO 50,000,000			20,000.00	N/A	
SME LOANS/ODs 35,000,000 to 200,000,000			20,000.00	N/A	
Loans/OD Secured by Fixed Term Deposits			20,000.00	N/A	
Insurance Fee			**TZS**	**USD**	
MICRO LOANS (Rahisi Loans) TZS 500,000 to 10,000,000			1.5%	N/A	
MICRO LOANS TZS 10,000,001 to 50,000,000			1.5%	N/A	
AGRO LOANS TZS 500,001 TO 50,000,000			2.0%	N/A	
SME LOANS/ODs 35,000,000 to 150,000,000			1.5%	N/A	
Loans/OD Secured by Fixed Term Deposits			1.5%	N/A	

Nipashe
MWANGA WA JAMII

Tunasubiri utekelezaji operesheni udhibiti kelele

MKUU wa Mkoa wa Dar es Salaam juzi alitangaza kuanza operesheni ya kukamata wafanyabiashara wanaosababisha kelele mitaani ili kudhibiti kadhia hiyo.

Amewaagiza wafanyabiashara hao wanaofanya biashara inayosababisha kelele na kukera watu wengine wanunue vidhibiti sauti na ifikapo Mei mosi, mwaka huu operesheni hiyo itaanza kushika hatamu.

Mkuu wa mkoa tunafurahi kwamba sasa umepania kuanza utekelezaji wa kudhibiti kelele mitaani zinazosababishwa na baadhi ya wafanyabiashara kwa kufungulia sauti kubwa na kukera watu wengi. Tatizo hili ni la muda mrefu na limekuwa likufuatiliwa kwenye mamlaka husika ili lidhibitiwe lakini bila mafanikio.

Kelele ni moja ya uchafuzi wa mazingira na Baraza la Taifa la Mazingira (NEMC), limekuwa likiwaonya watu wanaosababisha uchafuzi huo kuacha mara moja, lakini bila mafanikio.

Ukienda sehemu nyingi zinazofanya biashara ya kuuza kanda za muziki, wauzaji wa maduka hayo wamekuwa kero kubwa kwa kufungulia sauti kubwa bila kujali watu wengine.

Kuna watu wanaathirika hasa kwenye mitaa wanayoishi kwa sababu wengine ni wagonjwa wanaohitaji utulivu, lakini kelele hizo zinawaongezea maumivu.

Wanaofanya biashara hizo wamekuwa wajeuri, wanapoambiwa kupunguza sauti wanakuwa wakali na kuwajibu vibaya watu.

Hakuna mtu anayependa kuishi kwenye mazingira yenye makelele, lakini kutokana na kipato chake analazimika kujenga nyumba eneo hilo ambalo hawezi kupata utulivu.

Licha ya wafanyabiashara hao, kuna magari yanayopita barabarani na vipaza sauti yakitangaza biashara zao huku yakipiga muziki kwa sauti ya juu.

Wakati mwingine wanapita kwenye mitaa ya watu usiku, wengine wakiwa wameshalala na kupiga kelele na miziki yao. Pia wengine hupita asubuhi pengine wengine hata hawajaamka, wanaamshwa na kelele hizo. Mkuu wa mkoa umezungumzia pia nyumba za ibada zinazotumia vipaza sauti kuwahimiza waumini wao kwenda kwenye ibada pia watumie busara na vile vile kuna nyumba zingine za ibada zinazofanya ibada za kukesha na hutumia vipasa sauti zinazokera watu wengine.

Mkuu wa mkoa kuna kelele pia zinazosababishwa na wafanyabiashara ndogo ndogo za kuuza dawa za kuua mende na panya, hawa hupita mitaani ni vipaza sauti vyao asubuhi mapema na kutangaza biashara zao kwa kutumia vipaza sauti vyao. Kwa kweli ni kero kubwa. Mtu amefanyakazi wiki nzima, wikiendi anataka apumzike anapigiwa kelele na tangazo la sumu ya panya.

Kuna wale wafanyabiashara wa baa kwenye makazi ya watu, pia wamekuwa kero kubwa kwa kufungulia sauti za juu za muziki na kukera majirani. Kuna wengine huthubutu pia kuleta bendi ambayo hupiga hadi usiku mwingi. Kiukweli ni kero kubwa. Watanzania ni watu wenye uvumilivu mkubwa ingekuwa nchi zingine za magharibi tayari kungekuwa na kesi nyingi za kusababisha kelele.

Wanaoishi kwenye nyumba za kupanga pia wafikirie wenzao, sio mtu anafungulia redio yake kwa sauti kubwa bila kujali wenzie.

Pia, kuna watu wanaohubiri dini barabarani au kwenye masoko, hawa nao wamekuwa kero kwa sababu huenda na spika zao na kupiga muziki mkubwa bila kujali kwamba kuna wengine wenye imani tofauti wanakerwa. Sawa ni neno la Mungu, lakini kulihubiri kwa makelele mpaka wateja wanakosa usikivu sio jambo jema hata kidogo.

Ni matumaini yetu kuwa Mkuu wa mkoa operesheni hii itatekelezwa ipasavyo, kudhibiti kelele mitaani

Nipashe hutolewa na kuchapishwa na:
THE GUARDIAN LIMITED
Mhariri Mtendaji : Beatrice Bandawe
Meneja Usambazaji na Masoko: Emmanuel Lyimo, 0716 500500
Mapokezi: 0745 700710
Matangazo: 0677-020701
Baruapepe: advertise@guardian.co.tz
Website: www.ippmedia.com
www.epaper.ippmedia.com

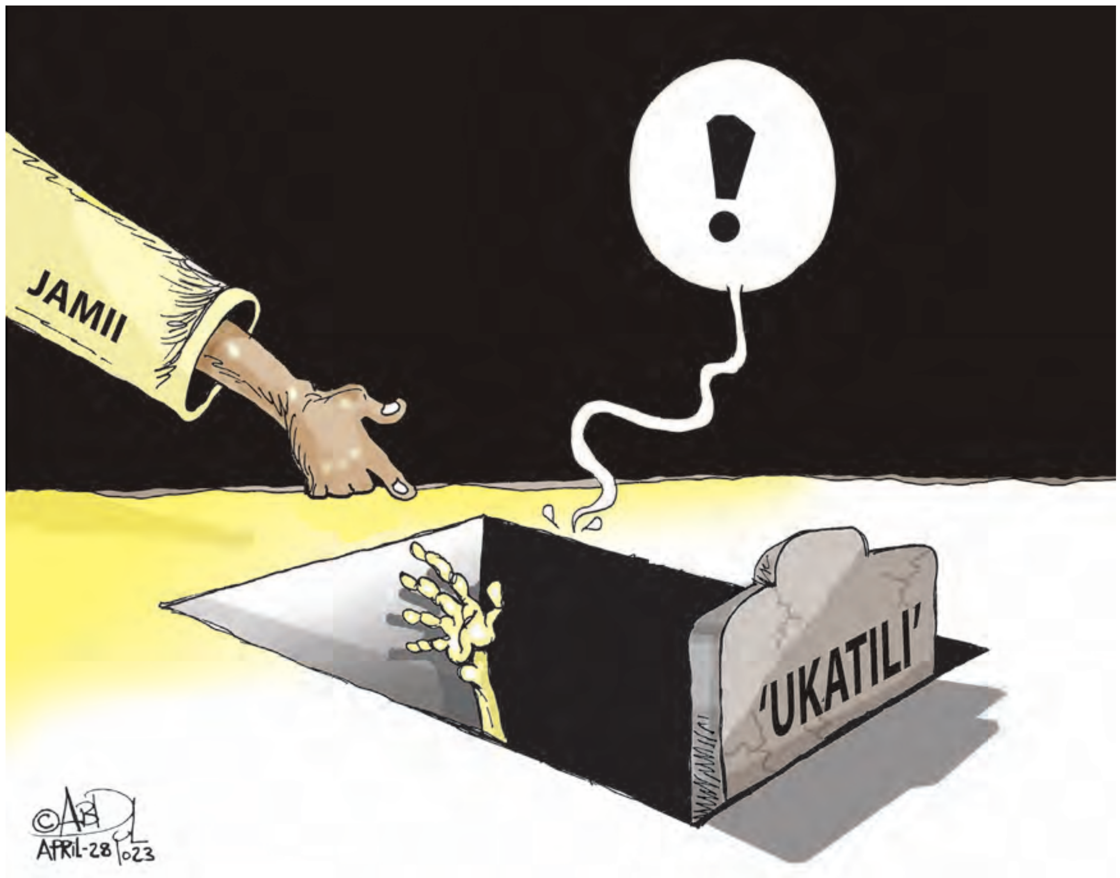

Muungwana Lazima Nilonge

Na Sabato Kasika

Ni sawa leo hii mikopo ya halmashauri imesimamishwa, bado tuzingatie haya...

MAMLAKA za serikali za mitaa zimeagizwa kusitisha utoaji wa fedha za mikopo kwa vijana, wanawake na watu wenye ulemavu kwa miezi mitatu, ili kusubiri kuandaliwa kwa mfumo mpya wa utoaji mikopo hiyo.

Hayo ni maagizo yaliyotolewa na Waziri Mkuu, Kassim Majaliwa bungeni jijini Dodoma hivi karibuni, wakati akijibu hoja za wabunge walizotoa kwenye mjadala wa hotuba ya makadirio ya Ofisi ya Waziri Mkuu kwa mwaka 2023/24.

Kwa mujibu wa Waziri Mkuu, hatua ya kutoa maagizo hayo kwenye mamlaka hizo, pia inatokana na maelekezo ya Rais Dk. Samia Suluhu Hassan, kuhusu matumizi mabaya ya fedha hizo.

Kimsingi, kilichofanywa na serikali ni jambo jema, kwani kinalenga kutaka kuhakikisha mikopo hiyo inawafikia walengwa, ili waweze kufanya biashara na kujiletea maendeleo.

Pia, ingekuwa ni watu waliohusika na ubadhirifu na kusababisha serikali kusitisha mikopo hiyo kwa muda, basi wachukuliwe hatua za kisheria ili kuwa fundisho kwao na kwa wengine.

Si vibaya serikali ikafanya ukaguzi wa kiuchunguzi, ili kubaini kama kuna udanganyifu, ubadhirifu au rushwa kama vimefanyika katika utoaji wa mikopo hadi fedha zikaliwa au kupotelea mikono kwa watu wachache.

Ni kweli kumekuwa[po malalamiko kuhusu mikopo hiyo kuwa haiwafikii walengwa, huku tuhuma zikielekezwa kwa baadhi ya watumishi wa halmashauri kwamba huanzisha vikundi hewa ili kupata fedha hizo.

Badala ya kuishia kusitisha kwa muda utoaji wa mikopo hiyo, serikali ingekwenda mbele zaidi kuwabaini wahusika wote waliosababisha upoyevu wa kodi hizo za wananchi na kuwachukulia hatua.

Kwa kuwa kuhusu hoja ya taarifa ya Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali (CAG), Waziri Mkuu anasema serikali haitamfumbia macho atakayebainika katika matumizi mabaya ya fedha na mali za umma, ni vyema uchagunzi ufanyike wahusika wachukuliwe hatua.

Wanawake, vijana na watu wenye ulemavu, baadhi yao wamejiajiri kupitia mikopo hiyo, lakini wanapojitokeza wajanja wachache na kutumia fedha hizo, wanakwamisha maendeleo ya wahusika.

Ikumbukwe kuwa kiongozi wa nchi anahangaika huku na kule analeta fedha kwa ajili ya maendeleo na nchi na watu wake, halafu zinapotelea mikononi mwa watu wachache.

Wananchi wanalipa kodi ambazo baadaye zinatakuwa akurudi kwao kwa ajili ya shughuli za maendeleo, badala yake fedha hizo hazionekani. Nadhani, pamoja na usitishaji wa mikopo walaji wasawakwe.

Pia, wakati mfumo mwingine ukiendelea kuandaliwa na serikali kwa ajili ya utoaji wa mikopo hiyo, ni vyema kusiwapo na mwanya wa kuwezesha wajanja hao kuendelea kukwamisha utoaji wa mikopo.

Kwa muda mrefu kumekuwapo na malalamiko kutoka kwa baadhi ya vijana ambao hukwama kupata mikopo hiyo, kutokana na kile wanachoeleza kuwa hakuna sababu za msingi, bali kuwakwamisha.

Wakati hayo yakiendelea upigaji wa fedha hizo za mikopo nao umekuwa ukiendelea kwenye baadhi ya halmshauri na kukwamisha wahusika kupata mikopo kitendo ambacho ni vyema kikadhibitiwa.

TANGAZO

UONESHAJI WA TAARIFA ZA FEDHA KWA UMMA

Imetolewa chini ya kanuni ya 7 na ya 8 ya Kanuni za Mabenki na Taasisi za Fedha (Uoneshaji) ya Mwaka 2014

AKIBA COMMERCIAL BANK PLC
benki kwa maendeleo yako

AKIBA COMMERCIAL BANK PLC
WARAKA MIZANIA KWA TAREHE 31.03.2023
(Kiasi kwa shilingi milioni)

		Robo Mwaka Mwaka wa sasa 31-Mar-23	Robo Mwaka Mwaka iliyopita 31-Dec-22
A.	**MALI**		
1	Fedha Taslimu	12,204	13,063
2	Salio Katika Benki Kuu ya Tanzania	11,024	11,080
3	Uwekezaji Katika Amana za Serikali	42,626	39,601
4	Salio Katika Benki Nyingine na Taasisi za Fedha	2,018	1,287
5	Hundi na Miamala ya Kushughulikiwa	51	(69)
6	Miamala Baina ya Matawi	0	27
7	Bili Zilizoafikiwa	-	-
8	Dhima za Wateja Zilizokubalika	-	-
9	Mikopo Iliyotolewa kwa Benki Nyingine	-	-
10	Uwekezaji Katika Amana Nyingine	-	-
11	Mikopo Halisi Iliyopo	99,202	96,560
12	Mali Nyingine	12,251	11,892
13	Uwekezaji wa Hisa	39	39
14	Akaunti za udhamini	-	-
15	Mali Zisizohamishika, Mitambo na Vifaa	13,731	13,865
16	**JUMLA YA MALI**	**193,146**	**187,346**
B.	**DHIMA**		
17	Amana za Benki nyingine na Taasisi za Fedha	2,407	2,038
18	Amana za Wateja	126,889	125,950
19	Dhamana ya Malipo kwa Fedha Taslimu	-	-
20	Amana Maalumu	37	8
21	Maagizo ya Malipo/Fedha za Kuhamisha	-	-
22	Hundi na Hawala za Kibenki Zilizotolewa	1	1
23	Limbiko la Kodi na Gharama Zitakazolipwa	3,406	2,787
24	Dhima la Tozo kwa Ajili ya Usuluhishi Baina ya Benki na Mteja	-	-
25	Miamala Isiyoshughulikiwa Baina ya Matawi	14	-
26	Mapato yaliyoingia ya Kipindi Kijacho na Tozo Nyingine Zitakazolipwa Baadae	8,753	8,044
27	Dhima Nyingine	8,962	9,674
28	Madeni	15,000	17,000
29	**JUMLA YA DHIMA**	**165,468**	**165,502**
30	**MALI/(DHIMA) HALISI** *(16 kutoa 29)*	**27,677**	**21,844**
C.	**FEDHA ZA WANAHISA**		
31	Mtaji wa Hisa Uliolipwa	27,797	27,797
32	Akiba ya Mtaji	-	-
33	Mapato Yaliyobakizwa	(15,991)	(8,598)
34	Faida (Hasara) ya Kipindi Husika	171	(6,677)
35	Akaunti Nyingine za Mtaji	15,700	9,322
36	Stahiki ya Wenyehisa Chache	-	-
37	**JUMLA YA FEDHA ZA WANAHISA**	**27,677**	**21,844**
38	Dhima Zisizo Dhahiri	1,311	1,335
39	Mikopo Chechefu	9,663	8,239
40	Tengo kwa Ajili ya Mikopo Chechefu	5,285	5,360
41	Mali Nyingine Chechefu	73	75
D.	**BAADHI YA VIASHIRIO VYA HALI YA KIFEDHA**		
(i)	Uwiano wa Fedha za Wanahisa na Jumla ya Mali	14.3%	11.7%
(ii)	Uwiano wa Mikopo Chechefu na Jumla ya Mikopo Ghafi	9.3%	8.1%
(iii)	Uwiano wa Mikopo Ghafi na Jumla ya Amana	79.2%	78.9%
(iv)	Uwiano wa Mikopo Halisi na Jumla ya Mali Halisi	53.8%	54.5%
(v)	Uwiano wa Mali Zinazozalisha na Jumla ya Mali	74.5%	72.7%
(vi)	Ongezeko la Amana	1.0%	3.8%
(vii)	Ongezeko la Mali	3.1%	4.7%

AKIBA COMMERCIAL BANK PLC
TAARIFA YA MAPATO NA MATUMIZI KWA ROBO MWAKA INAYOISHIA 31.03.2023
(Kiasi kwa shilingi milioni)

		Robo ya Mwaka sasa 31-Mar-23	Robo ya mwaka Linganishi 31-Mar-22	Limbikizo la Mwaka wa sasa 31-Mar-23	Limbikizo la Mwaka Linganishi 31-Mar-22
1	Mapato ya Riba	6,989	6,932	6,989	6,932
2	Gharama za Riba	(1,962)	(1,737)	(1,962)	(1,737)
3	**Mapato Halisi ya Riba (1kutoa 2)**	**5,027**	**5,195**	**5,027**	**5,195**
4	Madeni Viza Yaliyofutwa	-	-	-	-
5	Punguzo/Ongezeko la tengo katika Mikopo	(203)	(30)	(203)	(30)
6	**Mapato Yasiyo ya Riba**:	**2,024**	**1,609**	**2,024**	**1,609**
	6.1 Faida /(Hasara) Zitokanazo na Miamala ya Fedha za Kigeni	216	79	216	79
	6.2 Ada na Kamisheni	1,201	1,115	1,201	1,115
	6.3 Gawio	-	-	-	-
	6.4 Mapato Mengine	607	415	607	415
7	**Gharama Zisizo za Riba:**	**(6,604)**	**(6,187)**	**(6,604)**	**(6,187)**
	7.1 Mishahara na Mafao	(3,957)	(3,473)	(3,957)	(3,473)
	7.2 Ada na Kamisheni	-	-	-	-
	7.3 Gharama Nyingine	(2,647)	(2,714)	(2,647)	(2,714)
8	**Faida /(Hasara) ya Uendeshaji**	**244**	**586**	**244**	**586**
9	Tengo la Kodi ya Mapato	(73)	(176)	(73)	(176)
10	**Faida / (Hasara) Halisi Baada ya Kodi ya Mapato**	**171**	**411**	**171**	**411**
11	**Mapato Mengine Yaliyojumuishwa (bainisha)**	-	-	-	-
12	**Jumla ya Faida (Hasara) iliyojumuishwa kwa mwaka**	**171**	**411**	**171**	**411**
13	Idadi ya Waajiriwa	386	413	386	413
14	Mapato kwa Hisa	6	15	6	15
15	**Idadi ya Matawi**	**18**	**18**	**18**	**18**
	BAADHI YA VIASHIRIO VYA UFANISI				
(i)	Uwiano wa Faida Kabla ya Kodi na Wastani wa Mali	0.4%	1%	0.4%	1%
(ii)	Uwiano wa Faida baada ya Kodi na Wastani wa Fedha za Wanahisa	2.8%	6%	2.8%	6%
(iii)	Uwiano wa Matumizi Yasiyo ya Riba na Mapato Ghafi	93.7%	91%	93.7%	91%
(iv)	Uwiano wa Mapato Halisi ya Riba na Wastani wa Mali Zinazozalisha	14.3%	17%	14.3%	17%

BAADHI YA MAELEZO KWA ROBO MWAKA INAYOISHIA 31.03.2023

Katika kuanda taarifa za hizi za fedha, sera za uandaaji ni zilizile zilizotumika wakati wa uandaaji wa Taarifa za Fedha zilizokaguliwa za mwaka uliopita

Jina na Cheo	Saini	Tarehe
Mr. Silvest Arumasi **(Mkurugenzi Mtendaji)**		25/4/2023
Mr. Arnold Makanda **(Afisa Mkuu wa Fedha)**		25/4/2023
Mr. Chemo Mutani **(Mkaguzi Mkuu wa Ndani)**		25/4/2023

Sisi, tuliotajwa hapo chini, wajumbe wa bodi ya wakurugenzi, tunathibitisha usahihi wa taarifa za hapo juu, tunatamka kwamba tumezitathmini taarifa hizi, na kwa uelewa na imani yetu kubwa zimeandaliwa kulingana na Viwango vya Kimataifa vya Uwasilishaji wa Taarifa za Fedha na matakwa ya Sheria ya Benki na Taasisi za Fedha ya mwaka 2006, na zinaonesha hali halisi.

Jina	Saini	Tarehe
1. Prof. Josephat Daniel Lotto		26/4/2023
2. Ms. Rukia Adam Juma		26/4/2023

TAARIFA YA MTIRIRIKO WA FEDHA
KWA ROBO/MWAKA ULIOISHIA 31.03.2023
(Kiasi kwa shilingi milioni)

		Robo Mwaka ya sasa 31-Mar-23	Robo Mwaka iliyopita 31-Dec-22	Limbikizo la Mwaka wa sasa 31-Mar-23	Limbikizo la Mwaka Linganishi 31-Mar-22
I:	**Mtiririko wa Fedha Kutokana na Shughuli za Uendeshaji:**				
	Mapato/(Hasara) Halisi	244	(6,677)	244	586
	Marekebisho kwa Ajili ya:	-	-	-	-
	- Hasara Katika Mali	510	5,745	510	484
	- Badiliko Halisi Katika Mikopo	(2,642)	(11,914)	(2,642)	(1,274)
	- Faida/Hasara Kwenye Mauzo ya Mali	-	(0)	-	(0)
	- Mabadiliko Halisi Katika Amana	1,337	5,359	1,337	(2,460)
	- Mabadiliko Halisi Katika Amana za Muda Mfupi Zilizoafikiwa	(3,025)	12,947	(3,025)	(5,763)
	- Mabadiliko Halisi Katika Dhima Nyingine	(1,175)	(4,563)	(1,175)	(400)
	-Mabadiliko Halisi Katika Mali Nyingine	2,466	2,595	2,466	2,787
	- Kodi Iliyolipwa	-	330	-	-
	- Mengineyo (bainisha)	(410)	2,726	(410)	(436)
	Fedha Halisi zilizotolewa (zilizotumika) kwa shughuli za uendeshaji	**(2,696)**	**6,549**	**(2,696)**	**(6,476)**
II:	**Mtiririko wa Fedha Kutokana na Shughuli za Uwekezaji:**				
	Gawio Lililopokewa	-	-	-	-
	Ununuzi wa Mali za Kudumu	(1,060)	(501)	(1,060)	(140)
	Mapato Kutokana na Mauzo ya Mali za Kudumu	-	0	-	0
	Ununuzi wa Amana Zisizoshughulikiwa na Mawakala	-	(7,471)	-	-
	Mapato Kutokana na Mauzo ya Amana Zisizoshughulikiwa na Mawakala	-	-	-	-
	Mengineyo (bainisha)	-	-	-	-
	Fedha Halisi Zilizotolewa (zilizotumika) kwa Shughuli za Uwekezaji	**(1,060)**	**(7,972)**	**(1,060)**	**(140)**
III:	**Mtiririko wa Fedha Kutokana na Shughuli za Kifedha:**				
	Ulipaji wa Madeni ya Muda Mrefu	-	-	-	-
	Mapato Kutokana na Utoaji wa Madeni ya Muda Mrefu	-	-	-	-
	Mapato Kutokana na Utoaji wa Mtaji wa Hisa	5,663	-	5,663	5,960
	Gawio Lililolipwa kwa Fedha Taslimu	-	0	-	-
	Mabadiliko Halisi Katika Madeni Mengine	-	-	-	-
	Mengineyo (bainisha)	(603)	301	(603)	(544)
	Fedha Halisi Zilizotolewa (zilizotumika) kwa Shughuli za Kifedha	**5,060**	**301**	**5,060**	**5,415**
IV:	**Fedha Taslimu na Mali Zinazofanana na Fedha Taslimu:**				
	Ongezeko / Punguzo Halisi Katika Fedha taslimu na Mali Zinazofanana na Fedha Taslimu	1,304	(1,122)	1,304	(1,201)
	Fedha na Mali Zinazofanana na Fedha Taslimu Mwanzoni mwa Robo Mwaka/Mwaka	19,266	20,389	19,266	20,395
	Fedha na Mali Zinazofanana na Fedha Taslimu Mwishoni mwa Robo Mwaka/Mwaka	**20,570**	**19,266**	**20,570**	**19,195**

AKIBA COMMERCIAL BANK PLC
TAARIFA YA MABADILIKO YA MTAJI KWA KIPINDI KINACHOISHIA 31.03.2023

	Mtaji wa Hisa	Hisa za Upendeleo	Malipo juu ya bei ya hisa	Mapato Yaliyobakizwa	Ziada ya Kisheria	Mengineyo	Jumla
Mwaka wa sasa							
Salio la mwanzo wa mwaka 01.01.2023	**27,797**	**5,960**	**2,432**	**(15,276)**	**930**	**-**	**21,844**
Faida / (Hasara) Halisi Baada ya Kodi ya Mapato	-	-	-	171	-	-	**171**
Mapato mengine yaliyojumuishwa	-	-	-	-	-	-	**-**
Miamala na wanahisa	-	5,663	-	-	-	-	**5,663**
Gawio lililolipwa	-	-	-	-	-	-	**-**
Ziada ya Kisheria	-	-	-	(716)	716	-	**0**
Tengo la Ziada ya Jumla	-	-	-	-	-	-	**-**
Mengineyo	-	-	-	-	-	-	**-**
Salio la mwisho wa mwaka 31.03.2023	**27,797**	**11,623**	**2,432**	**(15,821)**	**1,646**	**-**	**27,677**
Mwaka Uliopita							
Salio la mwanzo wa mwaka 01.01.2022	**27,797**	**5,888**	**2,432**	**(12,101)**	**4,857**	**-**	**28,874**
Faida / (Hasara) Halisi Baada ya Kodi ya Mapato	-	-	-	411	-	-	**411**
Mapato mengine yaliyojumuishwa	-	-	-	-	-	-	**-**
Miamala na wanahisa	-	72	-	(72)	-	-	**-**
Gawio lililolipwa	-	-	-	-	-	-	**-**
Ziada ya Kisheria	-	-	-	(260)	260	-	**0**
Tengo la Ziada ya Jumla	-	-	-	-	-	-	**-**
Mengineyo	-	-	-	-	-	-	**-**
Salio la mwisho wa mwaka 31.03.2022	**27,797**	**5,960**	**2,432**	**(12,022)**	**5,117**	**-**	**29,284**

HABARI KITAIFA

Waziri aanika 'madudu' ya wasimamizi rasilimali watu

Na Romana Mallya

WAZIRI Nchi, Ofisi ya Rais, Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora, George Simbachawene amebaini dosari za kiutendaji kutoka kwa wasimamizi wa rasilimali watu na utawala.

Dosari hizo zilibainishwa jana jijini Dar es Salaam wakati wa mkutano wa mwaka wa Jumuiya ya Uongozi na Utawala wa Umma Afrika (AAPAM), Tanzania.

Hotuba ya Waziri Simbachawene iliyosomwa na Katibu Mkuu, Juma Mkomi, imeonekana kuwapo dosari mbalimbali kutoka kwa watendaji hao na kuwataka wabadilike, au wataanza na wao kwenye mambo wanayofanya.

Simbachawene aliwataka watendaji hao kujiepushe na vitendo vya rushwa, upendeleo na kutotoa siri au taarifa za wanaowahudumia kwa watu wasiohusika au zile wanazokutana nazo katika utekelezaji wa majukumu yao.

Akifafanua, Mkomi alisema; "eneo hili ni muhimu sana kwa muda mfupi ambao nimefanya kazi katika Ofisi ya Rais, Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora, baadhi ya malalamiko ni wateja wetu kutotendewa haki ama suala linalohusu uhamisho.

"Anapelekwa mtu sehemu ambayo ana ushawishi wa kitu fulani kwa kujua. Suala la cheo anapandishwa mtu ambaye hakustahili. "Ninaamini katika mkutano huu wa siku mbili, kaka yangu kutoka Uongozi (Institute) atatupa madini ya kutosha kuhakikisha tunakwenda kutenda haki kwa wateja."

Kuhusu lugha, Simbachawene alisema baadhi yao zinawakatisha tamaa watumishi, kushindwa kusimamia maadili yao ipasavyo na kuchelewesha upatikanaji wa stahiki zao.

"Hapa kwenye lugha kama mtu nitamgusa asijisikie vibaya, kuna mtumishi alihamishwa kutoka taasisi moja kwenda nyingine ni juzi, barua ilitoka ofisi yangu, alipokwenda kuripoti yule mtumishi anaambiwa, "hatuna nafasi yako ondoka au mwambie Katibu Mkuu anipigie simu," hiyo lugha mnaielewa," alisema Mkomi.

"Huyo Katibu Mkuu anaambiwa, ampigie simu Mkurugenzi wa Rasilimali watu (HR) kwenye taasisi kwa sababu tu kahamishwa ofisa mmoja kwenda kwenye taasisi yake, kwa nini asitumie lugha nzuri, hata Katibu Mkuu akisikia, anaona huyu mtu ameniheshimu kwa dhamana niliyopewa.Pia, alisema kuna tatizo la watumishi kukaimu nafasi mbalimbali kwa miaka mitano au sita kwenye taasisi na wizara. "Hili halijaja kwa bahati mbaya, kwa sababu mnaosimamia rasilimali watu hamtaki kushauriana na Ofisi ya Rais, Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora.

"Sababu kubwa kwanza, hamna mashauriano ya karibu na ofisi hii, la pili, baadhi yenu hamuwashauri ipasavyo mabosi wenu, mtu anakaimishwa barua haiji utumishi, inaishia kwenu, utumishi hatujui lolote, kama hatujui maana yake hatofanyiwa vetting (upekuzi)," alisema Katibu Mkuu.

Alisema, baadhi ya watendaji hao na wakuu wa taasisi hupenda kuwakamisha watu ili kuwa na muda wa kutosha wa kutafuta watu wao.

"Kwenye upekuzi unamwandika Abedi namba moja, namba mbili Mkomi, ukirudi upekuzi Abedi anakuwa wa kwanza," alisema.

Aliwataka watendaji hao wanapokaimisha wapeleke taarifa za mhusika ili mchakato wa kuthibitishwa uendelee.

Alisema ripoti ya CAG inawataja Utumishi, wakati aliyesababisha yuko kwenye taasisi yake.

"Wenzangu wa maliasili, niwaone hili linawahusu kwa sababu ni wizara nimetoka kabla sijaja Utumishi, na maswali tuliyokuwa tunapata kwenye Kamati ya Bunge ni watu wanaokaimu, kila ukienda wanauliza 'hawa wana kaimu inakuaje.'

"Nimekuja Utumishi nimekutana na ripoti ya CAG, watu wanaokaimu, kuanzia leo ukimkaimisha fuata taratibu twende mbele, hana sifa usimkaimishe," aliagiza.

Mwenyekiti wa AAPAM Tanzania, Leilah Mavika, alisema lengo la mkutano huo ni kupeana uzoefu na kwamba ili taasisi ziendelee, lazima mameneja rasilimali watu wakamilishe majukumu yao kwa kuwa na wataalam wa kutosha.

Ofisa Mtendaji Mkuu wa Taasisi ya Uongozi Institute, Kadari Singo, alisema mwaka 2021/22, wamepokea zaidi ya maombi 100 ya kuwajenga viongozi wa taasisi na kufanikiwa kufanya programu 86 zilizohusisha viongozi 4,099 kwa mwaka mmoja, lakini bado malalamiko hayaishi, hawajafanya kazi ya kutosha.

Katibu Tawala Mkoa wa Songwe, Happiness Seneda (wa tatu kulia), akikata utepe kuzindua chumba cha mfumo wa m-mama unaorahisisha upatikanaji wa usafiri wa dharura ili kuokoa maisha ya wajawazito na watoto wachanga, katika Hospitali ya Rufani ya mkoa huo mapema wiki hii, ikiwa ni ushirikiano wa serikali, Vodacom Tanzania Foundation, Pathfinder, Touch Foundation na USAID. Wa (nne kulia) ni Mganga Mkuu wa Hospitali ya Rufaa ya Mkoa huo, Dk. Boniface Kasululu. **PICHA: MPIGAPICHA WETU.**

twiga cement
HEIDELBERGCEMENT Group

UNAUDITED RESULTS
FOR THE PERIOD ENDED 31 MARCH 2023

CHAIRMAN'S STATEMENT
Tanzania Portland Cement Public Limited Company (TPCPLC) continues to deliver strong operating results when compared to the same period in year 2022. Revenue and operating profits increased by 16% and 3% respectively. This increase is attributed to the product mix, increased demand for cement within and outside Tanzania.

Machinery availability and efficiency have contributed to the improved performance compared to the first quarter in year 2022. The Company continues to focus on delivering excellent customer service, selling of high quality products and maintaining strong customer relationships. We prioritze the health and safety of employees and sub-contractors. The Company has a zero torelance on non-compliance to the health and safety procedures.

INCOME STATEMENT	JAN - MAR 2023 TZS'000	JAN - MAR 2022 TZS'000
Revenue	135,892,258	116,157,353
Cost of sales	(90,846,038)	(72,316,179)
Gross profit	**45,046,220**	**43,841,174**
Other operating income	807,062	237,751
Selling and administrative expenses	(718,016)	(754,268)
Administrative expenses	(5,621,153)	(4,863,841)
Depreciation and amortisation	(5,294,788)	(5,355,624)
Other operating expenses	(611,821)	(745,935)
Operating profit	**33,607,504**	**32,359,257**
Financial items	1,481,171	1,133,593
Profit before tax	**35,088,675**	**33,492,850**
Taxes on income	(10,757,897)	(10,194,829)
Profit for the year	**24,330,778**	**23,298,021**

BALANCE SHEET	2023 TZS'000	2022 TZS'000
ASSETS		
Intangible fixed assets	797,217	958,232
Tangible fixed assets	140,928,516	142,771,222
Right of use assets	3,501,560	178,475
Other non-current assets	1,164,000	1,234,000
Non.current assets	**146,391,293**	**145,141,929**
Inventories	88,086,153	70,259,162
Trade and other receivables	88,375,953	60,998,760
Cash and cash equivalents	111,181,738	133,963,583
Current assets	**287,643,844**	**265,221,505**
TOTAL ASSETS	**434,035,137**	**410,363,434**
EQUITY & LIABILITIES		
Equity	**324,069,853**	**295,533,714**
Lease liabilities	3,809,374	195,324
Long term provisions	9,987,694	8,021,886
Provision for deferred taxes	9,322,437	11,356,638
Non-current liabilities	**23,119,505**	**19,573,848**
Current income tax payable	9,290	182,536
Trade and other payables	83,992,404	92,401,278
Dividend payable	2,844,085	2,672,058
Current liabilities	**86,845,779**	**95,255,872**
TOTAL EQUITY & LIABILITIES	**434,035,137**	**410,363,434**

Prospects
The cement demand in Tanzania and in the East-African region has been growing steadily in recent years. TPCPLC is well placed to meet this growing demand and will continue to work on improving efficiency and operating performance.

Appreciation
The Board would like to thank all its stakeholders for their support. We have every confidence that TPCPLC will continue to deliver value for the shareholders and the community in the future.

BY ORDER OF THE BOARD

Hakan Gurdal
Chairman of the Board
25.04.2023

Hakan Gurdal

Tanzania Portland Cement Public Limited Company
P.O.Box 1950
Dar-es-salaam
Tanzania
www.twigacement.co.tz
Email: info@twigacement.co.tz

21739902

HABARI KITAIFA

Wizara ya Madini yabaini ukwepaji kodi mabilioni

Na Gwamaka Alipipi, DODOMA

WIZARA ya Madini imebaini kutolipwa Sh. bilioni 5.3 kwa serikali kutoka kampuni zinazozalisha saruji na zinazotekeleza miradi ya barabara.

Hiyo ni moja ya dosari zilizofichuliwa kupitia ukaguzi uliofanywa na wizara hiyo katika kipindi cha kuanzia Julai 2022 hadi Machi mwaka huu.

Katika hotuba yake kuhusu makadirio ya mapato na matumizi ya wizara hiyo kwa mwaka ujao wa fedha, Waziri Dotto Biteko aliliambia Bunge kuwa, ukaguzi wa hesabu za fedha na kodi uliofanywa na Tume ya Madini, ulibaini dosari hiyo.

Alisema ukaguzi huo uliofanywa katika kampuni 12. Kati yake, tatu ni za viwanda vya saruji na tisa ni za miradi ya barabara.

"Ukaguzi huo umewezesha kuibua hoja mbalimbali zinazohusiana na kutolipwa kwa malipo mbalimbali ya serikali ya Sh. bilioni 5.3.

"Sh. milioni 261.079 zimekusanywa kutokana na ukaguzi huo hadi kufikia Machi, 2023. Tume ya Madini inaendelea kufuatilia malipo yaliyobaki ili yalipwe," alifafanua.

Dk. Biteko alisema ukaguzi katika migodi mikubwa mitano ya Williamson Diamond; Buckreef; North Mara, Geita Gold na Buzwagi, ulibaini kupasuka kwa sehemu ya bomba la maji kutoka shimo la Gokona kwenda kwenye bwawa la katika Mgodi wa North Mara.

Alisema ukaguzi huo pia ulibaini kutowasilisha taarifa ya usanifu wa eneo la kuhifadhia miambataka na mpango wa uchimbaji katika Mgodi wa Buckreef; na kutokuwapo kwa taarifa ya usanifu ya ufungaji wa bwawa la zamani la topesumu katika Mgodi wa Geita.

Kwa mujibu wa Dk. Biteko, ukaguzi pia ulibaini mmomonyoko wa udongo katika baadhi ya maeneo ya kuhifadhia miambataka, hali inayoweza kusababisha ukuta kutokuwa imara katika Mgodi wa Buzwagi. Wametoa maelekezo kwa migodi kurekebisha dosari.

Waziri huyo pia alisema mchango wa sekta ya madini katika kuliingizia taifa fedha za kigeni umeimarika. Kwa mwaka 2022 madini yenye thamani ya dola milioni 3,395 (Sh.trilioni 7.94) yaliuzwa nje ya nchi sawa na asilimia 56 ya mauzo yote ya bidhaa.

Alisema mapato ya kodi za ndani yatokanayo na sekta ya madini nayo yameongezeka. Mwaka 2021/22, mchango wa mapato ya kodi za ndani ulifikia Sh. trilioni 2.09, sawa na asilimia 15.84 ya mapato yote ya kodi za ndani.

Dk. Biteko alisema: "Mchango wa sekta ya madini katika kuliingizia taifa fedha za kigeni umekuwa ukiimarika. Mwaka 2022 madini ya Dola za Marekani milioni 3,395.3 yaliuzwa nje ya nchi sawa na asilimia 56 ya mauzo yote ya bidhaa nje ya nchi kulinganishwa na mauzo ya dola za Marekani milioni 3,116.4, sawa na asilimia 45.9 mwaka 2021,"

Waziri huyo alisema kuwa hadi kufikia Machi mwaka huu, masoko 42 na vituo vya ununuzi wa madini 93 vimeanzishwa. Katika kipindi cha Julai 2022 hadi Machi mwaka huu, mauzo katika masoko na vituo vya ununuzi yamefikia Sh. trilioni 1.67.

Alisema kuwapo masoko na vituo hivyo kumechangia kwa kiasi kikubwa ukusanyaji wa maduhuli ya serikali.

Kuhusu udhibiti wa biashara haramu na utoroshaji wa madini, Dk. Biteko alisema wizara kwa kushirikiana na mamlaka zingine za serikali, imekamata madini ya aina mbalimbali ya Sh. bilioni 532.4 katika mikoa ya kimadini ya Mara, Dar es Salaam, Mwanza, Mbeya, Kahama, Songwe na Singida.

Alisema kuwa kutokana na juhudi hizo, kumekuwa na ongezeko la ukusanyaji wa maduhuli. Katika kipindi cha Julai 2022 hadi Machi mwaka huu, Sh. bilioni 509.3 zilikusanywa na kuwasilishwa katika Hazina kulinganishwa na Sh. bilioni 461.6 zilizokusanywa katika kipindi kama hicho mwaka 2021/22. Ni ongezeko la asilimia 10.34.

Dk. Biteko alisema kutokana na mikakati hiyo ya serikali, ukuaji wa sekta ya madini na mchango wake kwenye Pato la Taifa umeendelea kuimarika. Umeongezeka kutoka asilimia 4.4 mwaka 2017 hadi asilimia 7.2 mwaka 2021.

Alisema katika kipindi cha robo mwaka cha Julai hadi Septemba, 2022, Sekta ya madini ilikua kwa asilimia 9.8. Mchango wake katika Pato la Taifa uliongezeka hadi kufikia asilimia 9.7 kulinganishwa na asilimia 7.9 kwa kipindi kama hicho mwaka 2021.

Dk. Biteko alisema: "Mwenendo huu wa mchango unatupa tumaini kwamba sekta ya madini itaweza kuchangia hadi asilimia 10 kwenye Pato la Taifa ifikapo mwaka 2025 kama ilivyokusudiwa kwenye Dira ya Taifa ya Maendeleo ya Mwaka 2025."

Jela miaka 5 kwa kunajisi mtoto wa miaka 3

Na Mwandishi Wetu, SIHA

MAHAKAMA ya Wilaya ya Siha, mkoani Kilimanjaro, imemhukumu kutumikia kifungo cha miaka mitano gerezani, Yonana Youzo (19), baada ya kutiwa hatiani kwa kosa la unyanyasaji wa kingono kwa mtoto mwenye umri wa miaka mitatu.

Youzo, ambaye ni mfanyakazi wa ndani na mkazi wa Kijiji cha Wiri, Kata ya Gararagua, alihukumiwa kutumikia adhabu hiyo juzi, baada ya mahakama hiyo kumtia hatiani.

Hakimu Mkazi Mwandamizi wa Mahakama hiyo, Petro Elibahati, alisema mahakama hiyo imeridhika kwamba ushahidi uliotolewa dhidi ya mshtakiwa, haukuacha shaka yoyote na inamhukumu kutumikia adhabu hiyo. Youzo, anadaiwa kufanya kosa hilo Machi 6, mwaka huu, majira ya saa 3:00 usiku katika kijiji hicho.

Ilidaiwa mahakamani humo na Mwendesha Mashtaka wa Serikali, Kurwa Mungo, kwamba mshtakiwa alifanya kosa la kumvua mtoto huyo kaptura yake na zilipokaguliwa na mama wa mtoto huyo aliikuta imetapakaa mbegu za kiume.

Iliendelea kudaiwa mahakamani humo na Mwendesha Mashtaka huyo kuwa baada ya mama wa mtoto huyo kugundua jambo hilo, alimbana mshtakiwa na alikiri kumwingilia mtoto huyo kwa kuyatumia mapaja yake kutimiza haja hiyo.

Kwa mujibu wa Mwendesha Mashtaka, siku ya tukio mtoto huyo alikuwa nyumbani na mama yake mzazi mshtakiwa na mshtakiwa alitenda kosa baada ya mama mzazi wa mtoto kutoka nje.

Aliporudi alishangaa mtoto wake akiwa amevuliwa kampura, ikiwa chini na alipochukua nguo hizo na kuikagua, aliona mbegu za kiume.

Mkuu wa Wilaya ya Muheza, mkoani Tanga, Juma Irando akimpatia mtoto Nelia Lukasi matone ya chanjo ya polio, wakati wa uzinduzi wa wiki ya chanjo kitaifa katika kituo cha Afya cha Ubwari jana. Watoto 7,587 wanatarajiwa kupatiwa chanjo wilayani humo mwaka huu. Wengine ni Mratibu wa chanjo wa wilaya hiyo, Grace Mwaimu (kulia), Katibu Tawala wa wilaya hiyo, Desderia Haule (mwenye skafu) na Mganga Mkuu wa wilaya, Frola Kessy (mwenye miwani ya jua). **PICHA: STEVEN WILLIAM.**

Bandari Dar yaongeza uwezo kuhudumia mizigo tani mil. 17

Na Mwandishi Maalum

KAMPUNI ya China Harbor Engineering (CHEC), imeongeza uwezo wa Bandari ya Dar es Salaam, kuhudumia mizigo kwa asilimia 26 hadi kufikia tani milioni 17.65 kwa mwaka.

Bandari ya Dar es Salaam magati yake saba yalikarabatiwa na kuboreshwa na kampuni hiyo na kuanza kutumika mwaka mmoja uliopita.

Kwa mujibu wa tovuti ya gazeti la umma la China, uboreshaji huo umewezesha meli kubwa zenye uwezo wa kubeba mizigo yenye uzito wa hadi tani 70,000 kutia nanga kwenye bandari hiyo, wakati ilikuwa na uwezo wa kuruhusu kutia nanga meli zenye uwezo wa kubeba mizigo yenye uzito wa tani 20,000 hapo awali.

Bian Liang, Mkuu wa miradi ya uhandisi wa majini ya CHEC nchini Tanzania, ameliambia gazeti la People's Daily kuwa bandari hiyo imeboresha kwa kiasi kikubwa ufanisi wake wa kiutendaji na uwezo wa kubeba mizigo tangu magati hayo yaliyoboreshwa yaanze kutumika.

"Uboreshaji huo sio tu kwamba unakidhi mahitaji ya Tanzania ya usafirishaji wa mizigo, lakini pia unakuza biashara ya nje ya nchi za Uganda, Rwanda, Burundi na nchi nyingine zisizo na bahari barani Afrika," Bian alisema.

Rais Samia Suluhu Hassan alisema, upanuzi wa Bandari ya Dar es Salaam una umuhimu mkubwa katika kuboresha ufanisi wa pande zote wa bandari hiyo na kukuza maendeleo ya kiuchumi ya kikanda. Pia, alisema utasukuma maendeleo ya kijamii na kiuchumi ya Tanzania na kuwezesha biashara ya nje ya nchi zisizo na bandari katika Afrika Mashariki.

Joyce, kutoka Tanzania ambaye alifanya kazi CHEC kwa miaka mitano alisema, katika miaka aliyofanya kazi kwenye mradi huo na wenzake wa China, sio tu amekua mtaalamu wa rasilimali watu, lakini pia amepata uelewa wa kina wa ujenzi wa bandari. Mwaka jana, Joyce aliajiriwa kuwa mfanyakazi wa kawaida na Mamlaka ya Bandari Tanzania kutokana na utendaji wake bora.

Alisema ushirikiano wa miundombinu kati ya Tanzania na China una mchango mkubwa katika kuhimiza uhusiano kati ya watu wa nchi hizo mbili, na kuongeza kuwa uzoefu wake wa kufanya kazi CHEC ni rasilimali muhimu ya kitaaluma.

Inaelezwa kuwa mradi wa awamu ya pili wa upanuzi wa Bandari ya Dar es Salaam umeanza ili kuongeza uwezo wa bandari hiyo wa kuhudumia meli na mizigo na kuwezesha zaidi maendeleo ya kiuchumi ya Afrika Mashariki. Mradi huo unajumuisha uchimbaji, uokoaji wa vipande vya meli au mizigo baharini pamoja na ununuzi na ufungaji wa vifaa.

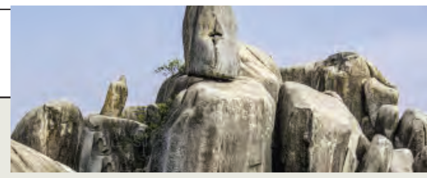

Serikali kufanyia mabadiliko mtaala elimu vyuoni

Na Neema Emmanuel, MWANZA

SERIKALI imeanza kufanya mabadiliko ya mtaala wa elimu vyuoni utakaoleta ufanisi na ujuzi wa ziada kwa walimu na kuwasaidia wanafunzi kujitegemea wanapohitimu mafunzo yao wakiwa na stadi mbalimbali za maisha ili kuwanusuru na utegemezi kabla ya kupata ajira.

Kauli hiyo imetolewa na Waziri wa Elimu Sayansi na Teknolojia, Profesa Adolf Mkenda, jijini hapa wakati wa uzinduzi wa majengo ya maabara za sayansi, Tehama na maktaba yaliyojengwa na kukarabatiwa katika chuo cha walimu Butimba TTC ili kuboresha elimu kwa vitendo chuoni hapo.

Alisema katika mtaala huo utakaoanza hivi karibuni utajulikana kama Mafunzo ya Amali, utaongeza ujuzi na vitendo kwa wahitimu huku serikali ikitenga fedha kwenye bajeti ya kuboresha mtaala huo mchakato ambao upo katika hatua za mwisho za kupokea maoni.

"Tutaongeza michezo, muziki, kilimo, uvuvi, ufugaji, useremala, ufundi uwashi na nguo ili pale mhitimu anapomaliza aweze kuchagua kuanza maisha yake huku taratibu za ajira zikiendelea," alisema Prof. Mkenda.

Kadhalika alisema chuo hicho ni moja kati ya 35 vya ualimu ambayo serikali inaviendesha nchi nzima vina wanafunzi 22,035, wahitimu zaidi ya 11,000 humaliza masomo yao kila mwaka na kwamba uanzishwaji wa mtaala huo mpya utalenga kuwawezesha walimu kuwa na ujuzi nje ya taaluma zao.

Akitoa taarifa ya mradi wa kuendeleza elimu ya ualimu (TESP), Mkurugenzi Msaidizi wa mafunzo ya ualimu kutoka Wizara ya Elimu, Huruma Mageni, alisema ukarabati na ujenzi wa baadhi ya majengo katika Chuo cha Butimba, umegharimu Sh. milioni 467.6.

Alisema majengo yaliyojengwa upya ni maabara ya Fizikia, Kemia na Tehama huku majengo yaliyokarabatiwa ni maktaba na maabara ya baiolojia na ujenzi huo na ukarabati umetekelezwa kwa kutumia force account.

Naye Mratibu wa mradi huo, Cosmas Mahenge, alisema mradi huo umejikita katika kuendeleza elimu ya ualimu nchini na kujenga na kukarabati majengo ya chuo pia mradi huo zaidi ya wakufunzi 1,300 kutoka vyuo 35 wamepatia mafunzo mbalimbali mahususi ya kufundishia na utaalamu ili kujenga umahili na mbinu mbalimbali zitakazomsaidia mwanafunzi kuongeza ujuzi.

Aidha, Mkuu wa Mkoa wa Mwanza, Adam Malima alisema katika kipindi cha miaka miwili ya fedha (2020-2021, 2021-2022), chuo hicho kimepata Sh. bilioni 1.40 kwa ajili ya kuimarisha miundombinu ya chuo cha Butimba hitaji lao ni kuendeleza elimu ya ualimu na kuvifanya vyuo kuwa na hadhi vinayostahili kwa kuendelea kuboresha na kutatua matatizo yaliyopo.

Binti adaiwa kuuawa kisha kutelekezwa barabarani

Na Alphonce Kabilondo, GEITA

BINTI anayekadiriwa kuwa na umri kati 18 hadi 20 ambaye hakufahamika jina wala makazi, amekutwa ameuawa kikatili na watu wasiojulikana kisha mwili wake kutelekezwa kando ya barabara iendayo Mwabasabi na Mwatulole, Mjini Geita.

Tukio hilo lilitokea usiku wa kuamkia Aprili 24, mwaka huu na kuibua hofu kwa wakazi wa eneo hilo na kuiomba serikali kufanya uchunguzi ili kudhibiti vitendo hivyo.

Balozi wa eneo hilo, Deus Ndushi, alisema hali ya hofu imetanda kwa wananchi wake kutokana na binti huyo kuuawa kikatili huku ikisadikiwa kuwa watu hao walimbaka kabla ya kumuua.

Akizungumza na Nipashe, Mwenyekiti wa Mtaa wa Mwembeni, Merick Mkina, alisema alipata taarifa za tukio hilo kutoka kwa raia wema baada ya kufika eneo hilo na kukukuta mwili wa binti huyo ukiwa umetelekezwa kando ya barabara na kulazimika kuwasiliana na polisi.

Alisema wamejipanga kuimarisha ulinzi kwa kushirikisha polisi jamii ili kudhibiti mwendelezo wa vitendo hivyo vya kikatili.

Akizungumza na Nipashe, Kaimu Kamanda wa Polisi Mkoa wa Geita, ACP Berthaneema Mlay, alithibitisha kutokea kwa tukio hilo na kusema kuwa polisi ilipata taarifa ya tukio hilo jana (juzi) majira ya saa moja na nusu asubuhi, askari walifika eneo la tukio na kuchukua mwili huo na kuupeleka chumba cha kuhifadhi maiti katika hospitali ya Mkoa wa Geita.

Mkuu wa Mkoa wa Mwanza, Adam Malima akishiriki upandaji wa miti 1,270 katika maadhimisho ya miaka 59 ya muungano wa Tanganyika na Zanzibar, katika eneo la wazi la chuo cha ufundi Kwimba kilichopo katika Wilaya ya Kwimba mkoani juzi. Kushoto kwake ni Meneja wa wakala wa misitu (TFS) Kanda ya Ziwa, Bakari Mohamed. **PICHA: VITUS AUDAX.**

Watoto mazingira magumu kukatiwa bima ya afya

Na Marco Maduhu, SHINYANGA

HALMASHAURI ya Manispaa ya Shinyanga, imejipanga kuwakatia bima za afya (CHF) watoto ambao wanaishi katika mazingira magumu kwa lengo la kuwarahisishia kupata matibabu bila malipo, kutokana na kaya zao kukabiliwa na hali duni ya kiuchumi.

Hayo yamebainishwa juzi na Mkuu wa Idara ya Maendeleo ya Jamii Halmashauri ya Manispaa ya Shinyanga, John Tesha, wakati wa shughuli ya kutambua watoto ambao wanaishi mitaani na kuchukua taarifa zao ili kuwarudisha kwa wazazi wao, iliyoratibiwa na Taasisi ya Nancy Foundation.

Alisema, serikali itachukua hatua ya kuwasaidia kuwatekelezea baadhi ya mahitaji vikiwamo vifaa vya shule, pamoja na kuwakatia Bima ya Afya (CHF) ili kuwarahisishia upataji wa matibabu bila malipo na kuimarisha afya zao.

"Nawaomba watoto mtupatie ushirikiano wenu na kutueleza matatizo yenu ambayo yanawafanya mkimbilie kuja kuishi huku mitaani, na mtueleze kwenu ni wapi ili tuone namna ya kuwasaidia, na sisi hapa leo tutawapatia mahitaji ya shule daftari na karamu, na pia tutaandaa utaratibu wa kuwakatia CHF," alisema Tesha.

Mkurugenzi wa Taasisi ya Nancy Foundation, Ezra Manjerenga, alisema mpaka sasa wamesha watambua watoto wa mitaani 30 na wamewarudisha kuishi na wazazi wao na kazi hiyo ni endelevu, huku akibainisha pia wamepanga kukaa na wazazi wa watoto hao na kuwapatia elimu ya malezi na makuzi.

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

WIZARA YA MADINI

HOTUBA YA MHESHIMIWA DKT. DOTO MASHAKA BITEKO (MB.), WAZIRI WA MADINI AKIWASILISHA BUNGENI MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024

MHESHIMIWA DKT. DOTO MASHAKA BITEKO (MB.)
WAZIRI WA MADINI

MHESHIMIWA DKT. STEVEN LEMOMO KIRUSWA (MB.)
NAIBU WAZIRI WA MADINI

BW. KHERI ABDUL MAHIMBALI
KATIBU MKUU WIZARA YA MADINI

BW. MSAFIRI LAMECK MBIBO
NAIBU KATIBU MKUU WIZARA YA MADINI

HOTUBA YA MHESHIMIWA DKT. DOTO MASHAKA BITEKO (MB.), WAZIRI WA MADINI AKIWASILISHA BUNGENI MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024

A. UTANGULIZI

1. Mheshimiwa Spika, baada ya kupokea taarifa iliyowasilishwa Bungeni na Mwenyekiti wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Nishati na Madini iliyochambua bajeti ya Wizara ya Madini, naomba kutoa hoja kwamba, Bunge lako Tukufu sasa likubali kupokea, kujadili na kupitisha Taarifa ya Utekelezaji wa Majukumu ya Wizara ya Madini kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023 pamoja na Mpango na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Kawaida na ya Maendeleo ya Wizara ya Madini na Taasisi zake kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024.

2. Mheshimiwa Spika, kwanza napenda kumshukuru Mwenyezi Mungu mwingi wa rehema, kwa kuijalia nchi yetu amani na utulivu na kutuwezesha kushiriki katika mkutano huu wa 11 wa Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Vilevile, napenda kumshukuru Mwenyezi Mungu kwa kunijalia afya njema na kuniwezesha kuwasilisha Hotuba ya Bajeti ya Wizara ya Madini kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024 mbele ya Bunge lako Tukufu.

3. Mheshimiwa Spika, kipekee napenda nitumie fursa hii kumshukuru Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa kuendelea kuniamini kusimamia Sekta ya Madini. Aidha, nimshukuru Mheshimiwa Rais kwa kuendelea kuipa kipaumbele Sekta hii kwa kutoa Miongozo, Maelekezo na Maagizo mbalimbali. Pia, namuahidi Mheshimiwa Rais, Bunge lako Tukufu pamoja na Watanzania wote kwamba, tutaendelea kufanya kazi kwa bidii, uadilifu na maarifa ili kuhakikisha kuwa Sekta ya Madini inakuwa yenye manufaa kwa Watanzania na Taifa kwa ujumla.

4. Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha uongozi wa awamu ya sita, tumeshuhudia uthubutu, ujasiri, uchapakazi na ubunifu mkubwa ambao umekuwa chachu ya mafanikio katika Sekta ya Madini ikiwemo kuzilinda rasilimali madini, kuvutia uwekezaji katika shughuli za uchimbaji madini, uchenjuaji, uongezaji thamani madini na kuongeza ushiriki wa Serikali katika shughuli za madini.

5. Mheshimiwa Spika, ninamshukuru kwa dhati Mheshimiwa Dkt. Philip Isdor Mpango, Makamu wa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa miongozo yake mbalimbali yenye lengo la kuhakikisha kuwa rasilimali madini zinawanufaisha Watanzania na Taifa kwa ujumla. Vilevile, napenda kumshukuru Mheshimiwa Kassim Majaliwa Majaliwa (Mb.), Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa uongozi wake makini na maelekezo anayoyatoa ili kufanikisha utendaji kazi Serikalini, ikiwemo Wizara ya Madini. Viongozi hawa wamekuwa tayari kutusikiliza na kutupa miongozo na maelekezo mbalimbali na hivyo busara zao zimetusaidia katika kutekeleza majukumu kwa ufanisi zaidi.

6. Mheshimiwa Spika, naomba nichukue fursa hii kukupongeza wewe binafsi kwa kuendelea kuliongoza Bunge lako Tukufu kwa umahiri, hekima, busara na ubunifu mkubwa. Aidha, nitumie fursa hii kumpongeza Mheshimiwa Mussa Azzan Zungu (Mb.), Naibu Spika kwa kuendelea kuliongoza Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Tuna imani kuwa mtaendelea kuliongoza Bunge katika kufanya maamuzi makini kwa maslahi mapana ya Taifa.

7. Mheshimiwa Spika, naomba niwapongeze Mheshimiwa Dunstan Luka Kitandula (Mb.), Mwenyekiti wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Nishati na Madini, Mheshimiwa Judith Salvio Kapinga (Mb.), Makamu Mwenyekiti wa Kamati kwa kuchaguliwa kuiongoza Kamati. Pia, nawapongeza wajumbe wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Nishati na Madini kwa kuteuliwa kuunda Kamati hiyo. Tunaipongeza Kamati kwa kazi nzuri wanayoifanya ya kutoa ushauri na maelekezo mbalimbali ambayo yanasaidia kuongeza ufanisi na umakini wa utendaji kazi wa Wizara. Naahidi kuendelea kuipa Kamati ushirikiano wa dhati katika kuhakikisha kuwa Sekta ya Madini inaendelea kukua na kuimarika huku ikiendelea kuwanufaisha watanzania.

8. Mheshimiwa Spika, napenda kutoa shukrani na pongezi kwa Bunge lako Tukufu kwa kazi nzuri ambazo limekuwa likifanya katika kuisimamia na kuishauri Serikali, ikiwemo Wizara ya Madini. Kupitia kwako, naliomba Bunge liendelee kutupatia ushirikiano ili kuiendeleza Sekta hii muhimu katika kujenga uchumi imara na maendeleo endelevu ya Taifa letu. Aidha, napenda kuwapongeza Waheshimiwa Mawaziri na Naibu Mawaziri wote kwa kuaminiwa na kuteuliwa kuongoza Wizara mbalimbali. Vilevile, niwashukuru Waheshimiwa Mawaziri na Naibu Mawaziri wote kwa ushirikiano wanaonipatia katika kutekeleza majukumu ya kusimamia Sekta ya Madini.

9. Mheshimiwa Spika, kipekee kabisa, nitumie fursa hii kuwashukuru wananchi wa Jimbo la Bukombe kwa kuendelea kunipa ushirikiano mkubwa katika kutekeleza majukumu yangu kama Mbunge wao. Kutokana na majukumu ya kitaifa kama Waziri wa Madini kuna wakati wananikosa jimboni, lakini kwa wema wao wanaendelea kunivumilia na kunipa ushirikiano mkubwa. Nawaahidi kuendelea kuwa mtumishi wao mwaminifu katika kutekeleza shughuli za maendeleo ya Jimbo letu.

10. Mheshimiwa Spika, napenda niwapongeze kwa dhati Dkt. Steven Lemomo Kiruswa (Mb.), Naibu Waziri, Bw. Kheri Abdul Mahimbali, Katibu Mkuu na Bw. Msafiri Lameck Mbibo, Naibu Katibu Mkuu kwa kuaminiwa kuiongoza Wizara ya Madini. Aidha, namshukuru Dkt. AbdulRahman Shabani Mwanga Kamishna wa Madini pamoja na wenyeviti wa Bodi, Wakuu wa Taasisi zilizo chini ya Wizara ya Madini pamoja na wafanyakazi wote kwa ushirikiano na utendaji kazi mzuri katika kutekeleza majukumu yao.

11. Mheshimiwa Spika, naomba nitumie fursa hii kumshukuru mke wangu mpendwa Benadetha Clement Mathayo kwa maombi na upendo wake wa dhati kwangu na watoto wetu. Amekuwa mvumilivu kipindi chote ninapokuwa natekeleza majukumu ya ubunge na uwaziri na kukubali kubeba baadhi ya majukumu ya kifamilia. Aidha, nawashukuru watoto wangu pamoja na familia yangu kwa ujumla kwa upendo, uvumilivu, ushirikiano na maombi yao wakati wote ninapotekeleza majukumu yangu. Namuomba Mwenyezi Mungu aendelee kuwabariki na kuwalinda.

12. Mheshimiwa Spika, kwa masikitiko makubwa niungane na wenzangu kutoa pole kwa wananchi wa jimbo la Amani Zanzibar, kwa kuondokewa na aliyekuwa mbunge wao Mheshimiwa Mussa Hassan Mussa. Vilevile, natoa pole za dhati kwa wananchi wote ambao walipoteza ndugu na mali zao kutokana na ajali, maafa na maradhi yaliyotokea sehemu mbalimbali hapa nchini. Mwenyezi Mungu azilaze roho za marehemu wote mahali pema peponi, Amina.

13. Mheshimiwa Spika, baada ya kutoa shukrani na pole, naomba sasa nijielekeze katika maeneo mahsusi ya hotuba hii ambayo ni: Mwenendo wa Biashara ya Madini Duniani; Mapitio ya Utekelezaji wa Mpango na Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023; na Mpango na Bajeti ya Mwaka wa Fedha 2023/2024.

B. MWENENDO WA BIASHARA YA MADINI DUNIANI

14. Mheshimiwa Spika, uchumi wa madini nchini kwa kiasi kikubwa unatokana na madini ya dhahabu ambayo huchangia takriban asilimia 80 ya mapato yatokanayo na rasilimali madini. Bei ya madini ya dhahabu kwa wakia ilipanda kutoka wastani wa dola za Marekani 1,736.37 kwa kipindi cha kuanzia Julai, 2022 hadi kufikia wastani wa dola za Marekani 1,854.54 Machi, 2023. Kuongezeka kwa bei ya dhahabu kunatokana na sababu mbalimbali ikiwemo mahitaji makubwa ya madini hayo duniani.

15. Mheshimiwa Spika, changamoto ya vita kati ya Urusi na Ukraine bado inaendelea kusababisha mahitaji makubwa kwa baadhi ya madini ikiwemo dhahabu, palladium, nickel, aluminium, cobalt na madini ya kinywe (graphite). Hali hiyo inatokana na baadhi ya madini hayo yanayozalishwa na Urusi kuwekewa vikwazo kuingia kwenye masoko ya dunia, na hivyo kutengeneza fursa ya uhitaji mkubwa kwenye nchi nyingine zinazozalisha madini hayo. Hii imeongeza fursa za uwekezaji kutokana na bei za madini hayo kuendelea kuwa juu.

16. Mheshimiwa Spika, mwaka 2022 bei ya madini ya almasi yanayozalishwa nchini Tanzania katika soko la dunia ilipungua kutoka wastani wa dola za Marekani 296.63 kwa karati hadi kufikia wastani wa dola za Marekani 265.78 kwa karati katika kipindi cha Julai, 2022 hadi Machi, 2023. Kushuka kwa bei ya madini ya almasi kumesababishwa na kupungua kwa uhitaji wa madini hayo, uliosababishwa na mtikisiko wa kiuchumi hususan katika nchi za Bara la Ulaya, kutokana na athari za vita kati ya Urusi na Ukraine.

17. Mheshimiwa Spika, ili kunufaika na ongezeko la bei za madini, Wizara inachukua hatua mbalimbali katika kutafuta masoko mengine ya kimataifa ya almasi yenye bei nzuri kama Nchi za Falme za Kiarabu ambazo zina uhitaji mkubwa wa almasi, kuweka mazingira rafiki kwa wawekezaji na kuangalia uwezekano wa kupunguzwa kwa baadhi ya kodi na tozo kwa wachimbaji ili kuwaongezea wigo wa faida na kuchochea uzalishaji zaidi.

18. Mheshimiwa Spika, Wizara pia inaendelea kuhimiza uwekezaji katika madini mkakati ikiwemo palladium, nickel, aluminium, cobalt, lithium na kinywe (graphite) ili kunufaika na ongezeko la mahitaji ya madini hayo duniani. Aidha, Wizara inaendelea kuhimiza uongezaji thamani madini nchini ikiwa ni pamoja na uzalishaji wa bidhaa zinazotokana na madini.

C. MAPITIO YA UTEKELEZAJI WA MPANGO NA BAJETI KWA MWAKA WA FEDHA 2022/2023

I. Mapato

19. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2022/2023, Wizara ya Madini ilipangiwa kukusanya jumla ya shilingi 894,278,406,800.00 kutoka katika vyanzo mbalimbali. Kati ya fedha hizo, shilingi 822,028,205,000.00, sawa na asilimia 91.92 zilipangwa kukusanywa na kuwasilishwa Hazina na shilingi 72,250,201,800.00, sawa na asilimia 8.08 zilipangwa kukusanywa na kutumiwa na taasisi zilizo chini ya Wizara.

20. Mheshimiwa Spika, hadi kufikia Machi, 2023, Wizara ya Madini imekusanya jumla ya shilingi 548,008,929,816.01 sawa na asilimia 61.28 kwa kipindi rejewa. Kati ya fedha hizo shilingi 509,320,355,707.01 zilipelekwa Hazina na shilingi 38,688,574,109.00 zimekusanywa na taasisi zilizo chini ya Wizara kwa ajili ya matumizi ya taasisi husika.

II. Matumizi

21. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2022/2023 Wizara ilitengewa bajeti ya shilingi 83,445,260,000.00 kwa ajili ya matumizi ya Wizara na taasisi zake. Kati ya fedha hizo, shilingi 22,000,000,000.00 zilitengwa kwa ajili ya Miradi ya Maendeleo na shilingi 61,445,260,000.00 kwa ajili ya matumizi ya kawaida. Kati ya fedha za matumizi ya kawaida, shilingi 20,609,600,000.00 ni kwa ajili ya Mishahara ya Watumishi na shilingi 40,835,660,000.00, kwa ajili ya Matumizi Mengineyo.

22. Mheshimiwa Spika, hadi kufikia Machi, 2023, Wizara imepokea jumla ya shilingi 47,868,045,919.70 kutoka Wizara ya Fedha na Mipango. Kati ya fedha zilizopokelewa, shilingi 4,601,640,975.30 ni kwa ajili ya miradi ya maendeleo na shilingi 43,266,404,944.40 kwa ajili ya matumizi ya kawaida. Kati ya fedha za matumizi ya kawaida zilizopokelewa, shilingi 15,045,584,058.52 zimetumika kulipa mishahara ya watumishi na shilingi 28,220,820,885.88 ni matumizi mengineyo

III. Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023

23. Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha kuanzia Julai, 2022 hadi Machi, 2023, Fedha za Maendeleo zilizopokelewa ni shilingi 9,421,031,881.01 kwa ajili ya utekelezaji wa miradi mbalimbali, ambapo shilingi 4,601,640,975.30 ni kutoka kwenye bajeti ya maendeleo na shilingi 4,819,390,905.71 ni kutoka katika Akaunti ya Amana.

24. Mheshimiwa Spika, miradi iliyotekelezwa ni pamoja na: ukamilishaji wa ujenzi wa vituo vya umahiri katika shughuli za madini vya Songea, Mpanda na Chunya; ujenzi wa ghala la kuhifadhia miamba choronge (Core Shade) eneo la Kizota Dodoma; ununuzi wa vifaa vya maabara na utafiti pamoja na vitendea kazi kwa ajili ya Taasisi ya Jiolojia na Utafiti wa Madini Tanzania (GST); ununuzi wa mawe mawili (2) ya Tanzanite yenye uzito mkubwa wa kilo 3.74 na 1.48; na ujenzi wa ofisi ya Makao Makuu ya Wizara awamu ya pili katika Mji wa Serikali – Mtumba. Kwa upande wa fedha za maendeleo kiwango kidogo kilichopokelewa kimetokana na wakandarasi kutowasilisha hati za madai mbalimbali ili walipwe. Hati hizo zinategemewa kuwasilishwa ndani ya nusu ya pili ya Mwaka wa Fedha 2022/2023.

IV. Utekelezaji wa Vipaumbele vya Wizara kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023

25. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2022/2023, Wizara ilipanga kutekeleza vipaumbele vifuatavyo: kuimarisha ukusanyaji wa maduhuli na kuongeza mchango wa Sekta ya Madini kwenye Pato la Taifa; kuwaendeleza wachimbaji wadogo na kuwawezesha wananchi kushiriki katika uchumi wa madini; kuhamasisha shughuli za uongezaji thamani madini; kuhamasisha biashara na uwekezaji katika Sekta ya Madini; kusimamia mfumo wa ukaguzi wa shughuli za migodi; kuzijengea uwezo taasisi zilizo chini ya Wizara ili ziweze kutekeleza majukumu kwa ufanisi; na kuendeleza rasilimaliwatu na kuboresha mazingira ya kufanyia kazi.

(a) Kuimarisha Ukusanyaji wa Maduhuli na Kuongeza Mchango wa Sekta ya Madini kwenye Pato la Taifa

26. Mheshimiwa Spika, ili kuimarisha ukusanyaji wa maduhuli ya Serikali na kuongeza mchango wa Sekta ya Madini kwenye Pato la Taifa, Wizara imeimarisha usimamizi na ukaguzi kwenye maeneo ya uchimbaji, mipaka ya nchi, viwanja vya ndege, bandari pamoja na kuanzisha na kuimarisha masoko na vituo vya ununuzi wa madini. Hadi kufikia Machi, 2023 jumla ya masoko 42 na vituo vya ununuzi wa madini 93 vimeanzishwa. Katika kipindi cha Julai, 2022 hadi Machi, 2023 mauzo katika masoko na vituo vya ununuzi yamefikia shilingi 1,676,948,980,375.3. Uwepo wa masoko na vituo hivyo umechangia kwa kiasi kikubwa ukusanyaji wa maduhuli ya Serikali.

27. Mheshimiwa Spika, hatua nyingine za kuimarisha ukusanyaji maduhuli zilizochukuliwa ni pamoja na kuimarisha udhibiti wa biashara haramu na utoroshaji wa madini. Katika kudhibiti vitendo vya utoroshaji wa madini Wizara kwa kushirikiana na mamlaka nyingine za Serikali imefanikiwa kukamata madini ya aina mbalimbali yenye thamani ya shilingi 532,440,693.21 katika Mikoa ya kimadini ya Mara, Dar es Salaam, Mwanza, Mbeya, Kahama, Songwe na Singida. Napenda kutoa wito kwa wafanyabiashara wa madini kufanya kazi kwa uaminifu na kuzingatia Sheria, Kanuni na Taratibu zinazosimamia Sekta.

28. Mheshimiwa Spika, kutokana na juhudi hizo kumekuwa na ongezeko la ukusanyaji wa maduhuli ambapo katika kipindi cha Julai, 2022 hadi Machi, 2023 shilingi 509,320,355,707.01 zimekusanywa na kuwasilishwa Mfuko Mkuu wa Hazina ya Serikali ikilinganishwa na shilingi 461,602,428,366.97 zilizokusanywa katika kipindi kama hicho Mwaka wa Fedha 2021/2022, sawa na ongezeko la asilimia 10.34.

29. Mheshimiwa Spika, kutokana na juhudi mbalimbali zinazochukuliwa na Serikali, ukuaji wa Sekta ya Madini na mchango wake kwenye Pato la Taifa umeendelea kuimarika. Mchango wa sekta katika Pato la Taifa umeongezeka kutoka asilimia 4.4 mwaka 2017 hadi asilimia 7.2 mwaka 2021. Aidha, katika kipindi cha robo mwaka cha Julai hadi Septemba, 2022, Sekta ya Madini ilikua kwa asilimia 9.8. Aidha, katika kipindi hicho, mchango wa Sekta ya Madini katika Pato la Taifa uliongezeka hadi kufikia asilimia 9.7 ikilinganishwa na asilimia 7.9 kwa kipindi kama hicho mwaka 2021. Mwenendo huu wa mchango unatupa tumaini kwamba Sekta ya Madini itaweza kuchangia hadi asilimia 10 kwenye Pato la Taifa ifikapo mwaka 2025 kama ilivyo kusudiwa kwenye Dira ya Taifa ya Maendeleo, 2025.

30. Mheshimiwa Spika, mchango wa Sekta ya Madini katika kuliingizia Taifa fedha za kigeni umekuwa ukiimarika. Mwaka 2022 madini yenye thamani ya dola za Marekani milioni 3,395.3 yaliuzwa nje ya nchi sawa na asilimia 56 ya mauzo yote ya bidhaa nje ya nchi ikilinganishwa na mauzo ya dola za Marekani milioni 3,116.4 sawa na asilimia 45.9 mwaka 2021. Aidha, mapato ya kodi za ndani yatokanayo na Sekta ya Madini yamekuwa yakiongezeka mwaka hadi mwaka. Kwa mwaka 2021/2022 mchango wa mapato ya kodi za ndani umefikia shilingi 2,091,256,445,986.27 sawa na asilimia 15.84 ya mapato yote ya kodi za ndani ikilinganishwa na mapato ya shilingi 1,081,982,345,036.43 sawa na asilimia 10.31 ya mwaka 2020/2021.

(b) Kuwaendeleza Wachimbaji Wadogo na Kuwawezesha Wananchi Kushiriki katika Uchumi wa Madini

31. Mheshimiwa Spika, katika kutekeleza kipaumbele hicho, Wizara ilitoa elimu jinsi ya kushiriki katika shughuli za madini kwa wachimbaji wadogo katika Mikoa ya Geita, Tabora, Singida, Dodoma, Lindi, Mtwara, Njombe, Ruvuma, Kigoma, Mara na Iringa. Aidha, nakala 400 za Mwongozo wa Wachimbaji Wadogo kuhusu usimamizi wa mazingira, Sheria ya Madini na Kanuni zake zilisambazwa kwa wachimbaji wadogo ili wazitumie katika kuboresha shughuli zao.

32. Mheshimiwa Spika, GST ilitoa mafunzo ya uchukuaji wa sampuli kwa ajili ya uchimbaji na uchenjuaji wa madini na namna bora ya kufanya tafiti kwa wachimbaji wadogo 2,200 katika Mikoa ya Lindi na Morogoro. Aidha, utafiti maalum wa kuangalia sifa za miamba na mikanda ya madini ya dhahabu kwenye maeneo ya wachimbaji wadogo ulifanyika katika Wilaya ya Gairo ambapo matokeo ya awali yanaonesha uwepo wa mwendelezo wa mkondo wa dhahabu kati ya Kijiji cha Kitaita na Leshata.

33. Mheshimiwa Spika, STAMICO imeendelea kusimamia shughuli za wachimbaji wadogo katika maeneo mbalimbali hususani kupitia vituo vya mfano vilivyopo Katente, Lwamgasa na Itumbi. Katika kipindi cha kuanzia Julai, 2022 hadi Machi, 2023, Shirika limetoa huduma za mafunzo kwa wachimbaji wadogo 829 kuhusu matumizi sahihi ya kemikali na vilipuzi. Aidha, STAMICO kupitia vituo hivyo imekuwa ikitoa huduma bora ya uchenjuaji wa dhahabu na kwa gharama nafuu kwa wachimbaji wadogo na hivyo kuweza kukusanya jumla ya shilingi bilioni 2.96.

34. Mheshimiwa Spika, taasisi za fedha na benki nchini zimeendelea kutoa mikopo pamoja na vifaa kwa wachimbaji wadogo. Taasisi hizo ni pamoja na benki za NMB, NBC, AZANIA, CRDB na KCB. Hadi Machi, 2023 taasisi hizo zimekopesha jumla ya shilingi bilioni 145 kwa wachimbaji wadogo ikilinganishwa na shilingi bilioni 36 zilizokuwa zimekopeshwa hadi kufikia Machi, 2022. Nitumie fursa hii kupitia Bunge lako Tukufu kutoa wito kwa taasisi za fedha kuendelea kuwaamini na kuwakopesha wachimbaji wadogo.

(c) Kuhamasisha Shughuli za Uongezaji Thamani Madini

35. Mheshimiwa Spika, Wizara inaendelea kuhamasisha shughuli za uongezaji thamani madini nchini kwa lengo la kuyafanya madini yawe na manufaa zaidi kwa watanzania na uchumi wa nchi kwa ujumla. Aidha, ili kuhakikisha kuwa kusudio hilo linafikiwa, Wizara inaandaa Mkakati wa kuwezesha Uongezaji Thamani Madini kwa lengo la kuzalisha bidhaa mbalimbali zinazotokana na madini na kuvutia wawekezaji wa ndani na nje.

36. Mheshimiwa Spika, Wizara pia imeandaa Mfumo wa Biashara ya Madini ya Tanzanite ili kudhibiti bei na kuongeza thamani ya madini hayo. Mfumo huo ulipitiwa na wadau mbalimbali wakiwemo uongozi wa Mkoa wa Manyara, Wilaya ya Simanjiro, Wabunge wa mkoa wa Manyara, Wabunge wa Majimbo yanayopakana na Wilaya ya Simanjiro ambayo ni Kilimanjaro, Arusha na Arumeru, Baraza la Biashara la Taifa (TBNC), wachimbaji pamoja na wafanyabiashara wa madini ya Tanzanite nchini na kutoa maoni yao.

37. Mheshimiwa Spika, katika kuendeleza juhudi za uongezaji thamani madini, Wizara imeanza shughuli za uboreshaji wa miundombinu ya TGC kwa kuanza ujenzi wa jengo la kisasa ambalo litatumika kutoa mafunzo ya ukataji madini, utambuzi, utengenezaji wa bidhaa za usonara na kuifanya TGC kuwa kituo cha umahiri katika uendelezaji madini ya vito nchini. Vilevile, kama sehemu ya juhudi hizo watumishi wanne (4) walifanya ziara ya mafunzo katika nchi za India na Thailand kwa lengo la kujifunza na kuongeza ujuzi kuhusu uongezaji thamani madini, uendeshaji wa viwanda vya kuchakata madini, utoaji wa huduma za maabara za madini ya vito na utengenezaji wa bidhaa za usonara. Aidha, watumishi watatu (3) wanahudhuria mafunzo ya uongezaji thamani madini ndani ya nchi na watumishi sita (6) wamehudhuria mafunzo hayo katika nchi za Thailand, China na India.

38. Mheshimiwa Spika, Serikali imefanya marekebisho ya Sheria ya Madini ya Mwaka 2010 kwa kuanzisha leseni ndogo ya uchenjuaji wa madini (Primary Processing Licence) ili kurasimisha shughuli za uchenjuaji zinazofanyika katika mialo na makarasha.

(d) Kuhamasisha Biashara na Uwekezaji katika Sekta ya Madini

39. Mheshimiwa Spika, Serikali imeendelea kuhamasisha uwekezaji katika Sekta ya Madini ili kuongeza mchango wa Sekta katika Pato la Taifa. Katika kipindi cha Julai, 2022 hadi Machi, 2023, Wizara kupitia Tume ya Madini imetoa leseni kubwa ya uchimbaji wa madini ya kinywe kwa Kampuni ya Faru Graphite Corporation Limited (FGCL) pamoja na leseni ya uchimbaji wa kati wa madini ya Tanzanite kwa kampuni ya Franone Mining Limited kwa ajili ya kuendeleza Kitalu "C" Mirerani. Aidha, kutokana na uhamasishaji ambao umefanyika katika Sekta ya Madini, jumla ya leseni 6,381 zilitolewa katika shughuli za utafutaji, uchimbaji, biashara na uongezaji thamani madini kati ya leseni 6,116 zilizopangwa kutolewa katika kipindi husika.

40. Mheshimiwa Spika, thamani ya uwekezaji katika miradi ya uchimbaji wa madini ya kinywe na uchimbaji wa kati wa madini ya Tanzanite inatarajiwa kuwa kiasi cha takriban dola za Marekani milioni 538.925 sawa na shilingi trilioni 1.26. Uwekezaji huu utaongeza ajira, kodi, tozo mbalimbali, manufaa yatokanayo na uwajibikaji wa kampuni za madini kwa jamii (CSR) na ushirikishwaji wa watanzania katika uuzaji wa bidhaa na utoaji huduma katika shughuli za madini (Local Content). Aidha, takriban ajira 14,742 zimezalishwa kwenye migodi mikubwa kwa mwaka 2021. Kati ya ajira hizo 14,308 ni za watanzania ambazo ni asilimia 97 na ajira 434 sawa na asilimia 3 ni za wageni. Ajira hizi zitaendelea kuongezeka kutokana na matakwa ya leseni na Kanuni za Ushirikishwaji wa watanzania.

41. Mheshimiwa Spika, vilevile, Serikali imesaini mikataba ya uchimbaji mkubwa na wa kati wa madini muhimu na madini mkakati na kampuni za Evolution Energy Minerals Limited, EcoGraf Limited na Peak Rare Earth Limited zote za Australia tarehe 17 Aprili, 2023. Mikataba hiyo ina thamani ya dola za Marekani milioni 667 ikihusisha uchimbaji wa madini ya kinywe katika eneo la Chilalo Wilaya ya Ruangwa na Epanko Wilaya ya Ulanga pamoja na madini adimu (rare earth elements) katika eneo la Ngualla Wilaya ya Songwe.

42. Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa makubaliano hayo, miradi hiyo itasimamiwa na Kampuni za ubia baina ya Serikali na Wawekezaji za Kudu Graphite Limited kwa mradi wa Chilalo, Duma TanzGraphite kwa mradi wa Epanko na Mamba Minerals Corporation kwa mradi wa Ngualla. Aidha, katika uwekezaji huo Serikali itakuwa na umiliki wa hisa asilimia 16 zisizoshuka thamani. Kupitia miradi hiyo, Serikali itapata manufaa mbalimbali ikiwemo kodi mbalimbali, mrabaha, ada ya ukaguzi na tozo za huduma (service levy), ajira, maendeleo ya miundombinu, uhaulishwaji wa teknolojia mbalimbali, huduma kwa jamii na ununuzi wa bidhaa na huduma zinazopatikana hapa nchini.

43. Mheshimiwa Spika, Wizara imeendelea na jitihada za kutangaza fursa za uwekezaji na kutoa elimu kwa umma kupitia ziara mbalimbali za viongozi; kwenye vyombo vya habari; majukwaa ya ushirikishwaji wa watanzania; mikutano ya kitaifa; kikanda na kimataifa. Katika kutekeleza hilo, Wizara iliandaa na kushiriki mikutano mbalimbali ikiwemo: mkutano wa nchi za Afrika zinazozalisha Almasi (ADPA) uliofanyika Jijini Arusha na Victoria Falls nchini Zimbabwe; mkutano wa kupambana na vitendo vya utoroshaji wa madini katika nchi za Maziwa Makuu (ICGLR) uliofanyika nchini Zambia; kongamano la 91 la Jumuiya ya Umoja wa Watafutaji na Wawekezaji wa Rasilimali za Madini (PDAC) nchini Canada; mkutano wa Uchumi wa Bahari uliofanyika nchini Jamaica; kongamano la ushirikiano wa kibiashara kati ya Tanzania na Afrika Kusini; na mkutano kuhusu uwekezaji katika madini mkakati uliofanyika Riyadh - Saudi Arabia. Mikutano hiyo imewezesha kubadilishana uzoefu na kuimarisha ulinzi wa rasilimali madini.

44. Mheshimiwa Spika, Wizara iliandaa na kushiriki maonesho ndani na nje ya nchi ikiwemo maonesho ya 5 ya teknolojia ya Madini yaliyofanyika Mkoani Geita, Maonesho ya kwanza ya teknolojia ya Madini yaliyofanyika Wilaya ya Chunya Mkoani Mbeya na Maonesho ya madini ya vito na bidhaa za usonara yaliyofanyika Bangkok nchini Thailand (Thailand Gem and Jewelry Fair). Maonesho ya ndani yalihusisha washiriki zaidi ya 600 wakiwemo wachimbaji wadogo, wa kati na wakubwa, pamoja na taasisi za kifedha.

45. Mheshimiwa Spika, katika maonesho ya ndani ya nchi pia, Wizara iliendesha kliniki ya mambo ya Madini iliyosikiliza migogoro mbalimbali na kuitolea ufafanuzi. Kupitia maonesho na mikutano ya nje, tumeendelea kujifunza na kuongeza ujuzi kutoka nchi nyingine kuhusu masuala mbalimbali ya namna ya kuboresha usimamizi katika Sekta ya Madini, teknolojia za kisasa na kujenga mahusiano ya kidiplomasia ambayo ni msingi wa ustawi wa biashara na uwekezaji baina ya nchi yetu na nchi nyingine.

(e) Kusimamia Mfumo wa Ukaguzi wa Shughuli za Migodi

46. Mheshimiwa Spika, shughuli za ukaguzi wa migodi na mazingira zinahusisha ukaguzi wa usalama, afya, mazingira na matumizi salama ya baruti katika shughuli za uchimbaji wa madini. Katika kipindi cha kuanzia Julai, 2022 hadi Machi, 2023 migodi mikubwa (6) ya Williamson Diamond, Buckreef, North Mara, Geita Gold, Bulyanhulu, na Buzwagi; migodi 66 ya kati na migodi midogo 19,528 ilikaguliwa katika maeneo mbalimbali nchini.

47. Mheshimiwa Spika, kaguzi hizo zilifanyika katika Mikoa ya Kimadini ya Dar es Salaam, Pwani, Mara, Kahama, Njombe, Shinyanga, Geita, Rukwa, Lindi, Ruvuma, Mtwara, Tanga, Mirerani, Manyara, Mwanza, Singida, Kigoma, Dodoma, Mbeya, Chunya, Morogoro, Mahenge, Songwe na Katavi.

48. Mheshimiwa Spika, katika kaguzi hizo mapungufu mbalimbali yalibainika ikiwemo kutokutekelezwa kwa maelekezo ya Kamati ya Kitaifa ya Ufungaji Migodi, utunzaji usiofaa wa taka ngumu ikiwemo kuchanganya taka ngumu na mabaki ya baruti, kutowasilishwa kwa taarifa ya usanifu wa eneo la kuhifadhia miambataka, kutofukiwa kwa mashimo na kutokutumia vifaa kinga na matumizi yasiyo sahihi ya vilipuzi. Wahusika walielekezwa kurekebisha makosa yaliyojitokeza kwa kuzingatia matakwa ya Sheria ya Madini ya Mwaka 2010 na marekebisho yake, pamoja na Sheria ya Utunzaji wa Mazingira ya Mwaka 2004.

(f) Kuzijengea Uwezo Taasisi Zilizo Chini ya Wizara ili Ziweze Kutekeleza Majukumu kwa Ufanisi

49. Mheshimiwa Spika, Wizara imeendelea kuhakikisha kuwa taasisi zake zinatekeleza majukumu yao kwa ufanisi ili kusaidia Sekta kuendelea kuongeza mchango katika Pato la Taifa. Katika kuzijengea uwezo, Taasisi ya Jiolojia na Utafiti wa Madini Tanzania (GST) imewezeshwa kununua vitendea kazi ikiwemo basi kwa ajili ya watumishi, vifaa vya jiosayansi na maabara pamoja na kuendelea na ujenzi wa jengo la kuhifadhia sampuli za miamba choronge linalojengwa katika eneo la Kizota – Dodoma.

50. Mheshimiwa Spika, STAMICO imewezeshwa kununua mitambo mitano (5) ya uchorongaji kwa ajili ya wachimbaji wadogo na mitambo miwili (2) ya uzalishaji wa mkaa mbadala (Coal briquette). Aidha, TGC imewezeshwa kununua magari manne (4) kwa ajili ya kufanikisha shughuli za Kituo na fedha kwa ajili ya mafunzo ya kuwaongezea ujuzi watumishi. Vilevile, Tume ya Madini inaendelea na ujenzi wa jengo la ofisi makao makuu.

(g) Kuendeleza Rasilimaliwatu na Kuboresha Mazingira ya Kufanyia Kazi

51. Mheshimiwa Spika, rasilimaliwatu na mazingira ya kazi ni muhimu kuimarishwa wakati wote ili kufikia malengo yaliyowekwa. Wizara imefanya yafuatayo katika kutekeleza kipaumbele hiki: kuajiri watumishi wapya 30 na kujaza nafasi zilizo wazi 26 kwa utaratibu wa uhamisho kwa watumishi wenye sifa na ujuzi unaostahili; kuendelea na ujenzi wa jengo la ofisi ya makao makuu ya Wizara; kuwawezesha watumishi 114 kupata mafunzo ya muda mfupi na watumishi 100 kupata mafunzo ya muda mrefu ndani na nje ya nchi; kufuatilia na kuhakikisha kuwa maslahi na stahiki za watumishi zinapatikana ikiwemo upandishaji vyeo kwa wakati.

D. UTEKELEZAJI WA MAENEO MENGINE

52. Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha Julai, 2022 hadi Machi, 2023, Wizara imefanya utekelezaji kwenye maeneo mengine kama ifuatavyo;

(i) Ufuatiliaji na Usimamizi wa Shughuli za Baruti

53. Mheshimiwa Spika, katika kuhakikisha shughuli za biashara na uhifadhi wa baruti zinafuata matakwa ya Sheria ya Baruti ya Mwaka 1963, Wizara imefanya ukaguzi wa maghala ya kuhifadhi baruti 26 katika mkoa wa Geita, 20 katika mkoa wa Mbeya, 14 katika mkoa wa Songwe, 9 katika mkoa wa Mwanza, 7 katika mkoa wa Tanga na 3 katika mkoa wa Pwani. Aidha, Wizara ilifanya ukaguzi katika kiwanda cha kutengeneza baruti cha kampuni ya Mbogo Mining and General supply katika kijiji cha Ihayabuyaga Wilaya ya Magu Mkoani Mwanza kuhakikisha shughuli za utengenezaji baruti zinazingatia Sheria ya Baruti ya Mwaka 1963. Baadhi ya maghala yaliyobainika kuwa na mapungufu kama ukosefu wa vipima joto, fire extinguisher, mpangilio hatarishi wa vilipuzi na maghala kuzungukwa na nyasi. Wahusika walipewa siku 14 za kurekebisha mapungufu hayo na walitekeleza maelekezo waliyopewa.

54. Mheshimiwa Spika, vilevile, Wizara ilifanya ukaguzi wa maghala ya kuhifadhia baruti ya kampuni za Tanga Cement iliyooomba maghala yao kuvunjwa. Kupitia ukaguzi huo kibali cha kubomoa maghala ya kuhifadhi baruti kilitolewa kwa mhusika baada ya kuona maghala yaliyoainishwa na kampuni hiyo yanastahili kuvunjwa kwa mujibu wa Sheria ya Baruti ya Mwaka 1963.

55. Mheshimiwa Spika, Ukaguzi mwingine katika maeneo kwa ajili ya ujenzi wa maghala ya kuhifadhi baruti ulifanyika kwa kampuni ya Siontinto katika kijiji cha Mitunduliani Wilaya ya Bagamoyo Mkoani Pwani. Kupitia ukaguzi huo kibali kwa ajili ya ujenzi wa maghala ya kuhifadhi baruti kilitolewa kwa mhusika baada ya kuona eneo lililopendekezwa kwa ajili ya ujenzi linafaa kwa mujibu wa Sheria ya Baruti Sura, 56. Aidha, vibali na leseni za baruti vilivyotolewa vimeipatia Serikali jumla ya shilingi 376,528,000.

(ii) Ununuzi wa Madini ya Tanzanite

56. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2022/2023 mawe mawili (2) ya madini ya Tanzanite yenye uzito mkubwa, moja likiwa na kilo 3.74 na lingine lenye kilo 1.48 yenye jumla ya thamani ya shilingi 2,245,571,543.46 yalinunuliwa na Serikali na kuhifadhiwa Benki Kuu ya Tanzania.

(iii) Marekebisho ya Sheria na Uandaaji wa Kanuni

57. Mheshimiwa Spika, ili kupanua wigo wa shughuli za madini nchini, Serikali imefanya marekebisho mbalimbali katika Sheria ya Madini ya Mwaka 2010 kupitia Sheria ya Marekebisho ya Sheria Mbalimbali Na. 3 ya Mwaka 2022. Marekebisho hayo ni pamoja na kuanzisha leseni ndogo ya uchenjuaji wa madini (Primary Processing Licence); na kumpa Waziri mamlaka ya kurejesha serikalini maeneo ya leseni za madini zilizofikia ukomo kwa mujibu wa Sheria ili ikionekana yanafaa yaweze kutengwa kwa ajili ya kufanyiwa utafiti na GST. Marekebisho hayo ya Sheria yamewezesha kurasimisha shughuli za uchenjuaji wa madini na kuiwezesha Serikali kujua makadirio ya mashapo kupitia tafiti za GST na kufanya majadiliano yenye tija na kampuni za madini ambazo Serikali inashiriki kupitia ubia.

58. Mheshimiwa Spika, marekebisho ya Sheria pia yameipa Taasisi ya Jiolojia na Utafiti wa Madini (GST) mamlaka ya kisheria ya kufanya utafutaji wa kina wa kimkakati wa madini; kuweka muda wa uhuishaji wa leseni za utafutaji wa madini (Prospecting Licence) wa kipindi cha pili; na kuweka muda wa kuanza shughuli za uchimbaji baada ya kupewa leseni kwa wamiliki wa leseni ndogo ya uchimbaji (Primary Mining Licence).

59. Mheshimiwa Spika, Wizara imetunga Kanuni za Madini (Ufifilishaji wa Makosa) za Mwaka 2022 (compounding of offences) na kutagazwa katika Tangazo la Serikali Na. 549 la tarehe 2/9/2022. Kanuni hizi zinaweka masharti mbalimbali ikiwemo utaratibu wa kufifilisha makosa, ulipaji wa fedha kwa kosa lililofifilishwa, utaratibu wa kukazia amri ya ufifilishaji iliyotolewa na Tume ya Madini, utunzaji wa fedha zinazotokana na ufifilishaji wa makosa na utoaji wa taarifa kwa Mkurugenzi wa Mashtaka. Aidha, ufifilishaji wa makosa ya jinai chini ya Sheria ya madini unamtaka mtu aliyetenda kosa kukiri kutenda kosa la jinai na hivyo kuwa na hiari ya kulipa kiasi kilichofifilishwa badala ya kushtakiwa mahakamani.

60. Mheshimiwa Spika, vilevile, Wizara imetunga Kanuni mpya za Madini (Ushiriki wa Serikali) za Mwaka 2022 na kutangazwa katika Tangazo la Serikali Na. 574 la tarehe 23/9/2022. Kanuni hizi pamoja na masuala mengine zinaweka masharti ya leseni zinazorejeshwa Serikalini, masharti ya umiliki wa hisa za serikali zisizofifishwa (non dilutable shares) na haki zake, misingi ya kuingia ubia kati ya Serikali na Kampuni za Madini, usimamizi wa kampuni za ubia na models za mkataba wa msingi wa ubia na Katiba ya Kampuni ya wanahisa katika ubia.

(iv) Ushirikishwaji wa Watanzania na Wajibu wa Kampuni kwa Jamii katika Sekta ya Madini

61. Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha Julai, 2022 hadi Machi, 2023 Wizara kupitia Tume ya Madini ilipokea na kupitia jumla ya mipango 510 ya ushirikishwaji wa Watanzania katika Sekta ya Madini ambapo mipango 505 iliidhinishwa. Mipango mitano (5) haikukidhi vigezo vya kuidhinishwa na hivyo wahusika walipewa muda wa kurekebisha. Aidha, Tume ya Madini ilipokea jumla ya maombi 513 kutoka kwa wamiliki wa leseni na wakandarasi mbalimbali kwa ajili ya idhini ya kuendelea na hatua mbalimbali za ununuzi wa huduma na bidhaa.

62. Mheshimiwa Spika, katika kusimamia utekelezaji wa Kanuni za ushirikishwaji wa watanzania katika Sekta ya Madini na kuhakikisha watanzania wananufaika na uwepo wa migodi, jumla ya kampuni tatu (3) za kitanzania zimeonesha nia ya kujenga viwanda vya kutengeneza vifaa vinavyotumika migodini. Vifaa hivyo ni wiremesh, coretrays na bolts zinazotumika migodini ambazo kwa sasa zinaagizwa kutoka nje ya nchi. Nitumie fursa hii kupitia Bunge lako Tukufu kutoa wito kwa watanzania wenye uwezo wa kuanzisha viwanda hapa nchini vya vifaa vinavyotumika migodini kuchangamkia fursa hii.

63. Mheshimiwa Spika, katika kuhakikisha Ushirikishwaji wa Watanzania katika Sekta ya madini unaimarika, Tume ya Madini iliandaa jukwaa la Ushirikishwaji wa Watanzania ambalo liliambatana na Maonesho ya bidhaa na huduma kutoka kwa wamiliki wa leseni za Madini na Watoa huduma migodini (contractors) Jijini Arusha ambapo zaidi ya washiriki 560 walishiriki katika Jukwaa hilo. Kaulimbiu ilikuwa "Ushirikishwaji wa Watanzania katika Sekta ya Madini kwa kufungamanisha na Sekta Nyingine kwa uchumi imara wa Nchi". Kauli mbiu hii inaenda sambamba na utekelezaji wa Sera ya Madini ya Mwaka 2009. Aidha, Tume ya Madini pamoja na mambo mengine itahakikisha bidhaa na huduma zinazozalishwa hapa nchini zinapewa kipaumbele migodini kwa mujibu wa Kanuni za Ushirikishwaji wa Watanzania.

64. Mheshimiwa Spika, katika kuhakikisha tunaendana na kasi ya ukuaji wa teknolojia na kutimiza matakwa ya Kanuni za ushirikishwaji wa Watanzania, Wizara kwa kushirikiana na Tume ya Madini imeunda Mfumo wa uendeshaji na Usimamizi wa Ushirikishwaji wa Watanzania katika Sekta ya Madini (LCCR-MIS). Mfumo huu ndo utakaotumika katika shughuli zote za ushirikishwaji wa watanzania (Local content) na utarahisisha shughuli zote za ununuzi na uwasilishaji wa mipango ya ushirikishwaji wa Watanzania.

65. Mheshimiwa Spika, katika kuhakikisha kampuni za madini zinatekeleza wajibu wake kwa jamii (CSR), Wizara imeandaa Rasimu ya Kanuni za Madini (Wajibu wa Wamiliki wa Leseni za Madini kwa Jamii) za Mwaka 2023 na kuiwasilisha katika ofisi ya Mwanasheria Mkuu wa Serikali kwa hatua zaidi. Aidha, Rasimu hiyo imezingatia maoni ya wadau mbalimbali wa Sekta ya Madini.

(v) Masuala Mtambuka

66. Mheshimiwa Spika, katika utekelezaji wa Masuala Mtambuka, Wizara imeendelea kuwahudumia watumishi wanaoishi na Virusi vya UKIMWI waliojitokeza kwa kuwapatia fedha taslimu kwa ajili ya huduma ya lishe bora na vifaa kinga ili kupambana na maambukizi mapya ya Virusi vya UKIMWI. Aidha, mafunzo yameendelea kutolewa kuhusu kudhibiti Magonjwa Sugu Yasiyoambukiza (MSY) na Kifua Kikuu kwa watumishi pamoja na kuhamasisha watumishi kushiriki katika michezo na kufanya mazoezi kwa ajili ya kuimarisha afya na kuepuka uwezekano wa kupata Magonjwa Sugu Yasiyoambukiza (MSY). Aidha, Wizara imeendelea kushawishi watumishi kupima afya kwa hiari. Vilevile, Wizara imeendelea kutekeleza Mpango Mkakati wa Wizara dhidi ya Rushwa.

E. UTEKELEZAJI WA SHUGHULI ZA TAASISI ZILIZO CHINI YA WIZARA

67. Mheshimiwa Spika, Wizara ina jukumu la kusimamia taasisi tano (5), ambazo ni Tume ya Madini; Taasisi ya Jiolojia na Utafiti wa Madini Tanzania (GST); Shirika la Madini la Taifa (STAMICO); Taasisi ya Uhamasishaji Uwazi na Uwajibikaji katika Rasilimali Madini, Mafuta na Gesi Asilia (TEITI) na Kituo cha Jemolojia Tanzania (TGC).

(a) Tume ya Madini

68. Mheshimiwa Spika, Tume ya Madini inasimamia na kudhibiti shughuli zote zinazohusiana na Sekta ya Madini zikiwemo utafutaji, uchimbaji, ukaguzi wa migodi na usimamizi wa baruti, uongezaji thamani na biashara ya madini. Taasisi imetekeleza kazi zake kama ifuatavyo: -

(i) Utoaji na Usimamizi wa Leseni za Madini

69. Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha Julai, 2022 hadi Machi, 2023, Tume ya Madini imetoa jumla ya leseni 6,381 kati ya leseni 6,116 zilizopangwa kutolewa katika kipindi husika. Leseni zilizotolewa ni kama ifuatavyo: Leseni ya Uchimbaji Mkubwa wa Madini (SML) – 01; Leseni za Uchimbaji wa Kati wa Madini (MLs)-08; Leseni za Utafutaji wa Madini (PLs) -218; Leseni za Uchimbaji Mdogo (PMLs) – 3,865; Leseni kubwa za biashara (DLs) – 618; Leseni ndogo za biashara (BLs) – 1,649; na Leseni za Uchenjuaji wa Madini (PCLs) – 25.

70. Mheshimiwa Spika, hata hivyo, katika kipindi rejewa, leseni 19 za utafutaji wa madini, leseni 18 za uchimbaji wa kati wa madini zilipewa hati za makosa kutokana na kutozingatia matakwa ya Sheria ya Madini ya Mwaka 2010. Aidha, leseni 12 za utafutaji madini na leseni 13 za uchimbaji wa kati zilifutwa baada ya kushindwa kurekebisha makosa.

(ii) Uendelezaji na Usimamizi wa Mifumo ya TEHAMA

71. Mheshimiwa Spika, katika kuboresha huduma za utoaji na usimamizi wa leseni, Tume imeendelea kuimarisha mfumo wake wa usimamizi na utoaji wa leseni za madini kwa kushirikiana na wataalam wa Wizara ya Fedha na Mipango pamoja na Mamlaka ya Serikali Mtandao (e-GA) ili kuendana na kasi ya uchakataji wa maombi ya leseni yanayopokelewa kila siku.

(iii) Ukaguzi na Biashara ya Madini

72. Mheshimiwa Spika, katika ukaguzi na biashara ya madini shughuli zifuatazo zilitekelezwa: kudhibiti utoroshaji wa madini; kusimamia shughuli za uthaminishaji madini nchini; kushiriki minada ya madini; kuandaa bei elekezi; usimamizi wa shughuli za maabara; na kufanya ukaguzi wa fedha, kodi na Ushirikishwaji wa Watanzania (Local Content) katika Sekta ya Madini.

73. Mheshimiwa Spika, shughuli za usimamizi wa biashara ya Madini kwa kipindi cha kuanzia Julai, 2022 hadi Machi, 2023 zilifanyika kwa kushirikiana na Mamlaka nyingine za Serikali ambapo Tume ya Madini ilikusanya jumla ya shilingi 117,616,806,020.64 kutokana na mrabaha na ada ya ukaguzi kwenye masoko ya madini 42 na vituo vya ununuzi wa madini 93. Kati ya makusanyo hayo, shilingi 101,405,400,832.03 zilitokana na mrabaha; na shilingi 16,211,405,188.61 zilitokana na ada ya ukaguzi wa madini.

(iv) Shughuli za Ukaguzi wa Migodi, Mazingira na Usimamizi wa Baruti

74. Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha kuanzia Julai, 2022 hadi Machi, 2023 shughuli za ukaguzi migodi na mazingira zilihusisha ukaguzi uliolenga usalama, afya, mazingira na matumizi salama ya baruti katika shughuli za uchimbaji wa madini kama ifuatavyo:

Ukaguzi katika Migodi Mikubwa

75. Mheshimiwa Spika, katika kipindi rejewa, migodi Mikubwa Mitano (5) ya Williamson Diamond; Buckreef; North Mara, Geita Gold na Buzwagi ilikaguliwa. Mapungufu yaliyobainika ni kupasuka kwa sehemu ya bomba la maji kutoka shimo la Gokona kwenda kwenye bwawa la kuhifadhia maji katika Mgodi wa North Mara; kutowasilisha taarifa ya usanifu wa eneo la kuhifadhia miambataka (Waste Rock Dump - WRD) na mpango wa uchimbaji katika Mgodi wa Buckreef; kutokuwepo kwa taarifa ya usanifu ya ufungaji wa bwawa la zamani la topesumu katika Mgodi wa Geita; uwepo wa mmomonyoko wa udongo katika baadhi ya maeneo ya kuhifadhia miambataka hali inayoweza kusababisha ukuta kutokuwa imara katika Mgodi wa Buzwagi. Hatua zilizochukuliwa ni pamoja na migodi kuelekezwa kurekebisha mapungufu yote yaliyobainika kwa kufuata Sheria ya Usimamizi wa Mazingira ya Mwaka 2004 na Sheria ya Madini ya Mwaka 2010.

Ukaguzi katika Migodi ya Kati

76. Mheshimiwa Spika, katika kipindi rejewa, jumla ya migodi 66 ya uchimbaji wa kati wa madini ilikaguliwa katika Mikoa ya kimadini ya Dar es Salaam, Pwani, Mara, Kahama, Njombe, Shinyanga, Geita, Rukwa, Lindi, Ruvuma, Mtwara, Tanga, Mirerani, Manyara, Mwanza, Singida, Kigoma, Dodoma, Mbeya, Chunya, Morogoro, Mahenge, Songwe na Katavi. Katika kaguzi hizo mapungufu mbalimbali yalibainika ikiwemo kutokutekelezwa kwa maelekezo ya Kamati ya Kitaifa ya Ufungaji Migodi, utunzaji usiofaa wa taka ngumu na kutowasilishwa kwa taarifa ya usanifu wa eneo la kuhifadhia miambataka. Wahusika walielekezwa kurekebisha mapungufu yaliyojitokeza kwa kufuata Sheria ya Madini ya Mwaka 2010 na marekebisho yake pamoja na kuzingatia Sheria ya Usimamizi wa Mazingira ya Mwaka 2004.

Ukaguzi katika Migodi Midogo

77. Mheshimiwa Spika, katika kipindi rejewa, ukaguzi ulifanyika kwenye migodi 19,528 katika Mikoa ya kimadini ya Morogoro, Tabora, Arusha, Kahama, Mwanza, Tanga, Manyara, Iringa, Njombe, Mbogwe, Shinyanga, Dodoma, Kigoma, Kagera, Chunya, Geita, Mara, Mbeya, Rukwa, Lindi, Ruvuma, Mtwara, Songwe, Pwani, Dar es Salaam na Katavi. Katika kaguzi hizo mapungufu mbalimbali yalibainika ikiwemo kutofukiwa kwa mashimo na kutotumia kwa usahihi vifaa kinga na vilipuzi. Wahusika walielekezwa kuyafanyia kazi mapungufu yaliyobainika ili kuwa na uchimbaji wenye tija.

Ukaguzi wa Maghala, Stoo na Masanduku ya Kuhifadhia Baruti

78. Mheshimiwa Spika, katika kipindi rejewa, jumla ya maghala na stoo za kuhifadhia Baruti 243 yalikaguliwa. Kaguzi hizo zilifanyika katika Mikoa ya kimadini ya Shinyanga, Geita, Pwani, Dar es Salaam, Katavi, Rukwa, Iringa, Mtwara, Lindi, Mwanza, Singida, Mirerani, Kigoma na Morogoro. Katika kaguzi hizo masuala mbalimbali yalibainika ikiwemo mpangilio usiofaa wa utunzaji baruti, wamiliki kutokuwa na leseni za uendeshaji wa maghala na kutokulipwa kwa ada ya mwaka ya leseni. Wahusika walielekezwa kuyafanyia kazi mapungufu yaliyobainika ili kuepusha athari zinazoweza kujitokeza.

Ukaguzi wa Mitambo ya Kuchenjulia Dhahabu (Vat Leaching, CIP na Elution)

79. Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha Julai, 2022 hadi Machi, 2023, Tume ya Madini ilifanya ukaguzi wa mitambo ya kuchenjulia dhahabu kama ifuatavyo: 646 ya Vat leaching, 10 ya CIP na 97 ya elution ilikaguliwa katika Mikoa ya kimadini ya Dodoma, Geita, Katavi, Lindi, Mara, Mbogwe, Mtwara, Mwanza, Iringa, Chunya, Shinyanga, Tanga, Songwe na Ruvuma. Aidha, kaguzi hizo zilibaini maeneo yenye udongo wa mabaki ya dhahabu (tailings), kutowekewa mifereji ya kuyazunguka kwa lengo la kuzuia utiririshaji wa maji taka kwenda kwenye mazingira na baadhi ya elution plants kutokuwa na mfumo wa kuchuja hewa wakati wa uoshaji. Wahusika walielekezwa kuyafanyia kazi mapungufu hayo.

80. Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha kuanzia Julai, 2022 hadi Machi, 2023 viwanda viwili (2) vya kusafisha dhahabu (refineries) vya African Eyes Company Ltd ya Geita na Banjul Ltd ya Dar es Salaam vilikaguliwa kwa lengo la kujiridhisha kama viwanda hivyo vimekidhi vigezo vya kuanza uzalishaji, ikiwemo ukamilishaji wa ujenzi na usimikaji wa mitambo. Ukaguzi huo ulibaini kuwa viwanda hivyo vimekidhi vigezo na vinajiandaa kwa uzalishaji.

81. Mheshimiwa Spika, katika kipindi rejewa, jumla ya mabwawa ya topesumu (TSF) 18 yalikaguliwa kwa lengo la kutoa vibali vya ujenzi au kutumia mabwawa hayo. Ukaguzi huo ulilenga kuangalia maeneo yanayopendekezwa kwa ajili ya ujenzi kama yanafaa. Katika ukaguzi huo TSF 10 zilikidhi vigezo na kupewa vibali na TSF nane (8) ambazo ni Maweni Gold Mines Limited, GGM, Xinyuan Tanzania Co. Ltd A.S, Lulila – PCL, Waja General C. Ltd - Mbogwe, Waja General C. Ltd -Mwakitolyo, Bukreef Gold Mine na Mawe Meru Gold Limited - Mwakitolyo hazikukidhi vigezo, hivyo wahusika walielekezwa kurekebisha mapungufu yaliyobainishwa.

82. Mheshimiwa Spika, Tume ya Madini ilifanya ukaguzi maalumu wa mabwawa 63 ya kuhifadhia topesumu yaliyopo katika Mikoa mbalimbali ya kimadini hapa nchini kwa lengo la kujiridhisha na usalama wake. Ukaguzi huo ulibaini kuwa mabwawa hayo yapo katika hali inayostahimili matumizi kwa kuzingatia miongozo ya uendeshaji wake.

Kupitia Taarifa za Mipango ya Ufungaji Migodi (MCP)

83. Mheshimiwa Spika, katika kipindi husika jumla ya Mipango ya Ufungaji Migodi tisa (9) ilijadiliwa na Kamati ya Kitaifa ya Ufungaji Migodi (NMCC). Kati ya Mipango hiyo, Mipango ya migodi sita (6) iliidhinishwa, ambayo ni Wiliamson Diamond Limited, Mbeya Cement Company Limited, North Mara Gold Mine, Buckreef Gold Company Limited, STAMIGOLD Biharamulo Mine na GGML Old TSF. Mipango ya migodi mitatu (3), ambayo ni Minjingu Mines and Fertilizers, CATA Mining Company Liimited na MMG Gold Mine haikuidhinishwa kutokana na mapungufu yaliyobainika yanayohitaji maboresho.

(v) Utoaji wa Huduma za Maabara

84. Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha Julai, 2022 hadi Machi, 2023 jumla ya sampuli 6,047 za wateja mbalimbali zilipokelewa na kuchunguzwa kupitia maabara ya Tume ya Madini. Kati ya sampuli hizo, sampuli 1,679 zilitoka migodi mikubwa ya dhahabu kwa ajili ya kuwezesha Serikali kukokotoa mapato stahiki na sampuli 4,351 zilitoka kwa wateja binafsi ili kuwasaidia kufanya maamuzi sahihi katika uzalishaji na biashara ya madini. Huduma iliyotolewa iliwezesha Serikali kupata makusanyo ya kiasi cha shilingi 336,136,000.00.

(vi) Utambuzi na Uthaminishaji wa Madini Yaliyoingizwa Nchini na Yaliyosafirishwa Nje ya Nchi

85. Mheshimiwa Spika, katika hatua ya kuimarisha na kusimamia biashara ya madini nchini, Wizara kupitia Tume ya Madini ilitoa jumla ya vibali 90 vya uingizaji madini nchini yenye thamani ya dola za Marekani 12,732,417.06 kwa kipindi cha Julai, 2022 hadi Machi, 2023.

86. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2022, jumla ya vibali 10,318 vyenye thamani ya dola za Marekani milioni 3,240.35 vya kuuza madini nje ya nchi vilitolewa ikilinganishwa na vibali 5,526 vilivyotolewa mwaka 2021 vyenye thamani ya dola za Marekani milioni 3,046.23. Ongezeko la vibali hivyo kwa kiasi kikubwa limetokana na ongezeko la mauzo ya makaa ya mawe nje ya nchi.

(vii) Mchango wa Sekta ya Madini Katika Kuliingizia Taifa Fedha za Kigeni

87. Mheshimiwa Spika, mchango wa Sekta ya Madini katika kuliingizia Taifa fedha za kigeni umekuwa ukiimarika mwaka hadi mwaka. Mwaka 2022 madini yenye thamani ya dola za Marekani milioni 3,395.3 yaliuzwa nje ya nchi sawa na asilimia 56 ya mauzo yote ya bidhaa nje ya nchi ikilinganishwa na mauzo ya dola za Marekani milioni 3,116.4 sawa na asilimia 45.9 mwaka 2021.

(viii) Ukaguzi wa Hesabu za Fedha na Kodi

88. Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha Julai, 2022 hadi Machi, 2023, Tume ya Madini imefanya ukaguzi wa kampuni 12. Kati ya kampuni hizo, tatu (3) ni za viwanda vya Saruji na tisa (9) ni za miradi ya barabara. Kaguzi hizo zimewezesha kuibua hoja mbalimbali zinazohusiana na kutolipwa kwa malipo mbalimbali ya Serikali ya shilingi 5,300,640,044.28. Aidha, shilingi 261,079,078.13 zimekusanywa kutokana na ukaguzi huo hadi kufikia Machi, 2023. Tume ya Madini inaendelea kufuatilia malipo yaliyobaki ili yalipwe.

(ix) Utoaji wa Elimu kwa Wadau wa Sekta ya Madini

89. Mheshimiwa Spika, katika kuhakikisha tunaepusha masuala ya migogoro inayoweza kutokana na shughuli za madini nchini, Tume ya Madini imeendelea kutoa elimu ya Sheria ya Madini ya Mwaka 2010 kupitia vyombo mbalimbali vya habari nchini. Aidha, mafunzo maalum yametolewa kwa wachimbaji wadogo wapatao 500 katika mikoa ya Dodoma, Singida na Mara. Mafunzo hayo yalilenga kuwajengea uelewa kuhusu Sekta ya Madini.

90. Mheshimiwa Spika, Tume ya Madini imeendelea kusogeza huduma karibu na wananchi kwa kufungua Ofisi mpya katika Mkoa wa kimadini wa Mahenge hivyo kuwa na jumla ya Ofisi 30 za Maafisa Madini Wakazi (RMOs) zilizopo nchi nzima. Pia, Tume ya Madini ina Ofisi 13 za Maafisa Migodi Wakazi (MROs). Nitoe wito kwa Wadau wa Sekta ya Madini nchini kuzitumia ipasavyo ofisi hizo ili kupata huduma mbalimbali ili kuwa na uchimbaji salama na wenye tija.

(b) Shirika la Madini la Taifa (STAMICO)

91. Mheshimiwa Spika, Shirika la Madini la Taifa linawekeza katika miradi ya kimkakati kwa niaba ya Serikali na kuwaendeleza wachimbaji wadogo. Katika kipindi cha Julai, 2022 hadi Machi, 2023 Shirika limetekeleza majukumu yake kama ifuatavyo: -

(i) Utekelezaji wa Miradi ya Maendeleo

92. Mheshimiwa Spika, Shirika linamiliki na kusimamia miradi mitano (5) ambayo ni: mradi wa makaa ya mawe wa Kabulo-Kiwira; mradi wa makaa ya kupikia (Coal Briquettes); mradi wa kuuza kemikali na vilipuzi; mradi wa huduma za uchorongaji; na mradi wa usimamizi wa vituo vya mfano vya wachimbaji wadogo.

Mradi wa Makaa ya Mawe wa Kabulo - Kiwira

93. Mheshimiwa Spika, kuanzia Julai, 2022 hadi Machi, 2023 shughuli zifuatazo zimefanyika katika mradi wa Kabulo - Kiwira: uchimbaji wa tani 88,077.82 ambapo tani 40,909.99 za makaa ya mawe yenye thamani ya shilingi 4,520,488,032.86 yaliuzwa ndani na nje ya nchi. Tani 47,167.83 zilizobaki zinatarajiwa kuuzwa nje ya nchi. Shirika pia limeanza uchimbaji wa makaa ya mawe katika kitalu E kilichopo eneo la Kabulo.

94. Mheshimiwa Spika, katika kuboresha miundombinu ya kusafirishia makaa ya mawe Shirika limekamilisha kujenga kituo cha kuhifadhi makaa (coal storage facility) katika bandari ya Mtwara na kufanikiwa kupata Cheti cha Tathmini ya Athari za Mazingira (EIA Certificate) kinachoruhusu kutekelezwa kwa mradi wa utunzaji na usafirishaji wa makaa ya mawe.

Mradi wa Makaa ya Kupikia (Coal Briquettes)

95. Mheshimiwa Spika, Shirika limeendelea na uzalishaji wa majaribio wa mkaa mbadala kutokana na makaa ya mawe kwa kutumia mtambo wenye uwezo wa kuzalisha tani mbili kwa saa na kufanikiwa kupata cheti cha ubora wa bidhaa kutoka Shirika la Viwango Tanzania (TBS) ambapo bidhaa hiyo inatambulika kwa jina la Rafiki Briquettes. Aidha, Shirika limeagiza mitambo minne (4) ya uzalishaji yenye uwezo wa kuzalisha tani 20 kwa saa kila mmoja. Mitambo miwili imefika nchini na maandalizi ya kusimika mitambo hiyo yanaendelea katika eneo la Kiwira Songwe na mkoa wa Pwani.

96. Mheshimiwa Spika, ili kuhakikisha jamii inashirikishwa kwenye matumizi ya mkaa mbadala wa Rafiki Briquettes, Shirika limetembelea na kuelimisha Taasisi zinazotumia majiko ya kuni na mkaa zikiwemo shule, vyuo na magereza ili kuanza kutumia nishati safi ya Rafiki Briquettes. Aidha, Shirika linaendelea kuutangaza mkaa huu katika maeneo tofauti ndani na nje ya nchi ili kupata masoko zaidi.

Mradi wa Kuuza Kemikali, Baruti na Vilipuzi

97. Mheshimiwa Spika, Shirika linatekeleza miradi ya kuuza kemikali, baruti na vilipuzi kwa wachimbaji wadogo kwenye vituo vya mfano vya Lwamgasa, Katente na Itumbi na katika mgodi wa STAMIGOLD. Aidha, mpango wa kuanza kuuza kemikali na vilipuzi katika migodi mingine unaendelea ili kusogeza huduma hiyo karibu na wachimbaji wadogo. Katika kipindi cha Julai, 2022 hadi Machi, 2023 Shirika limepata mapato ya shilingi 4,866,795,500.00 kutokana na mauzo ya kemikali na vilipuzi. Pia, mradi huu umesaidia kuondoa uhaba wa kemikali zinazotumika kwenye shughuli za madini hapa nchini na hivyo kusaidia kupunguza mfumuko wa bei hususan kwa wachimbaji wadogo.

Usimamizi wa Vituo vya Mfano

98. Mheshimiwa Spika, Shirika limeendelea kusimamia na kuimarisha huduma katika vituo vya mfano ambapo katika kipindi cha Julai, 2022 hadi Machi, 2023 jumla ya gramu 30,475.72 za dhahabu zenye thamani ya shilingi 3,600,089,338.50 zilizalishwa na fedha kiasi cha shilingi 279,659,530.20 zililipwa Serikalini. Aidha, taratibu za kuongeza uwezo wa vituo vya mfano zimeanza baada ya Mshauri Elekezi kutembelea kituo cha Lwamgasa ambapo ameainisha mahitaji na gharama ili upanuzi wa mtambo uanze ndani ya Mwaka wa Fedha 2022/2023.

Kampuni Tanzu ya STAMIGOLD Biharamulo

99. Mheshimiwa Spika, STAMIGOLD ni mgodi unaomilikiwa na Serikali kupitia STAMICO inayomiliki hisa asilimia 99 na Ofisi ya Msajili wa Hazina inamiliki hisa asilimia moja (1). Katika kipindi cha kuanzia Julai, 2022 hadi Machi, 2023 mgodi umezalisha wakia 8,740.42 za dhahabu na wakia 1,770.65 za madini ya fedha zote zikiwa na thamani ya shilingi 36,365,275,161.79 ambapo Serikali imepata shilingi 2,654,665,072.86 kutokana na mrabaha, ada ya ukaguzi na ushuru wa huduma. Aidha, kazi ya kuunganisha mgodi katika gridi ya Taifa ipo katika hatua za mwisho na zinafanywa na TANESCO kupitia kampuni tanzu inayoitwa ETDCO.

(ii) Utekelezaji wa Miradi ya Ubia

Kiwanda cha Kusafisha Dhahabu Mwanza

100. Mheshimiwa Spika, Kiwanda kinaendelea na taratibu za kupata Ithibati (ISO) ili dhahabu itakayosafishwa kwa wateja wa ndani na nje ya nchi itambuliwe kimataifa. Taratibu hizo zinahusisha vigezo sita na kwa sasa kiwanda kimetekeleza vigezo vitatu ambavyo ni; mafunzo na tathmini kwa watumishi wa idara zote; kuainisha mapungufu ambapo wakaguzi kutoka Bureau Veritas wamekamilisha kazi hiyo; na kukamilisha maandalizi ya nyaraka zote na taratibu za kufanyia kazi.

101. Mheshimiwa Spika, vigezo vinavyoendelea kufanyiwa kazi ni pamoja na utekelezaji wa taratibu zilizoandaliwa kwenye nyaraka; ukaguzi wa ndani na nje; na usajili na utoaji cheti cha ithibati. Hatua ya ukaguzi inahitaji kwenda sambamba na uzalishaji endelevu ili ukaguzi uweze kufanyika na hatimaye cheti kutolewa.

Mradi wa Dhahabu wa Buhemba

102. Mheshimiwa Spika, mradi huu ni wa ubia kati ya STAMICO inayomiliki hisa asilimia 35 na kampuni ya GOODFIELD International DMCC ya Dubai inayomiliki hisa asilimia 65. Shughuli zilizofanyika ni ujenzi wa miundombinu ya mgodi kwa kushirikiana na mbia mwenza pamoja na uchorongaji wa awali ili kuongeza kiasi cha mashapo ambapo jumla ya mita 4,600 za RC na 1,940 za DD zimechorongwa. Shughuli za uzalishaji zitaanza baada ya kutolewa kwa matokeo ya upimaji kutoka maabara na kukadiriwa kwa rasilimali za madini zilizopo.

Mgodi wa Dhahabu wa Buckreef

103. Mheshimiwa Spika, mgodi wa dhahabu wa Buckreef uliopo mkoani Geita unamilikiwa kwa ubia kati ya STAMICO na TANZAM2000. Katika ubia huo Shirika linamiliki hisa asilimia 45 na mbia ana hisa asilimia 55, ambapo thamani ya uwekezaji katika mradi ni dola za Marekani milioni 19.6. Katika kipindi cha Julai, 2022 hadi Machi, 2023, mgodi umezalisha wakia za dhahabu 15,036.28 zenye thamani ya dola za Marekani 26,415,952.53 sawa na shilingi 60,888,770,581.65 na kulipa Serikalini shilingi 4,544,586,358.9 kama mrabaha, ada za ukaguzi na ushuru wa huduma.

Kandarasi za Uchorongaji

104. Mheshimiwa Spika, Shirika la Madini la Taifa (STAMICO) linaendelea na kandarasi ya uchorongaji katika Mgodi wa GGM, STAMIGOLD na mgodi wa Buckreef ambao unahusisha uchorongaji wa Reverse Circulation (RC) na Diamond Drilling (DD). Katika kipindi cha Julai, 2022 hadi Machi, 2023 Shirika limepata kandarasi mpya na kusaini mkataba na Kampuni ya Miner Station wenye thamani ya shilingi milioni 600 na kuongezwa kwa mkataba wa kandarasi ya uchorongaji katika Mgodi wa GGM wenye thamani ya shilingi 55,253,496,000 utakaotekelezwa kwa muda wa miaka miwili kuanzia Aprili, 2023 hadi Aprili, 2025.

105. Mheshimiwa Spika, Shirika pia limesaini kandarasi na mgodi wa dhahabu wa Buckreef wenye thamani ya shilingi bilioni 3.65. Katika kuimarisha shughuli za uchorongaji, STAMICO imeendelea kununua mitambo ya uchorongaji ambapo hadi sasa inamiliki mitambo 14.

(c) Taasisi ya Jiolojia na Utafiti wa Madini Tanzania (GST)

106. Mheshimiwa Spika, Taasisi ya Jiolojia na Utafiti wa Madini Tanzania ni mhifadhi mkuu wa taarifa zote zinazohusu miamba na madini hapa nchini na inatoa takwimu na taarifa za jiosayansi kwa ajili ya kufanya maamuzi sahihi katika uwekezaji endelevu. Vilevile, Taasisi inaratibu majanga ya asili ya jiolojia na kutoa elimu kwa umma ya namna ya kujikinga kabla na baada ya kutokea majanga hayo. Katika kipindi cha Julai, 2022 hadi Machi, 2023, Taasisi imetekeleza majukumu yake kama ifuatavyo: -

(i) Kufanya Tafiti za Jiosayansi na Kuboresha Kanzidata ya Taifa ya Taarifa za Miamba na Madini

107. Mheshimiwa Spika, GST imefanya ugani wa jiolojia kwenye QDS mbili (2) mpya (QDS 203 na QDS 204) zilizopo Mikoa ya Pwani na Dar es Salaam. Lengo la ugani huo ni kubaini miamba na madini yanayopatikana kwenye maeneo hayo. Matokeo ya awali ya utafiti huu yanaonesha uwepo wa madini ya viwandani aina ya kaolin ambayo hutumika kwenye utengenezaji wa karatasi, marumaru, kauri na rangi; chokaa ambayo hutumika kwenye utengenezaji wa saruji, mbolea, rangi na gypsum board; udongo mfinyanzi (ball clay) ambao hutumika kutengenezea kauri; silica sand ambayo hutumika kutengenezea vioo, kauri, urembo, chupa, rangi na kuchuja maji; na heavy mineral sands ambayo hubeba madini ya titanite, zircon na monazite ambayo pia hubeba metali adimu (rare earth elements) ambazo hutumika kutengeneza vifaa vya teknolojia, rangi nyeupe na teknolojia ya uchimbaji wa visima vya mafuta na gesi.

108. Mheshimiwa Spika, halikadhalika, ushauri elekezi wa jiosayansi ulitolewa kwa Tume ya Vyuo Vikuu Tanzania (TCU) kuhusu uimara na muundo wa miamba na udongo katika eneo wanalotarajia kujenga ofisi zao Jijini Dodoma. Lengo la ushauri huo ni kusaidia kuepusha kufanya ujenzi katika maeneo yenye mipasuko ya miamba. Aidha, ushauri elekezi ulitolewa kwa wachimbaji wadogo kuhusu mwelekeo wa miamba yenye madini pamoja na namna bora ya uchukuaji sampuli na uchenjuaji ili kuongeza tija katika shughuli zao za uchimbaji.

109. Mheshimiwa Spika, utafiti maalumu ulifanyika kwa lengo la kubaini jiolojia na uwepo wa madini yenye thamani katika eneo la Mahenge Wilaya ya Ulanga. Matokeo ya awali ya utafiti huo yameibua maeneo mapya yenye madini ya kinywe (graphite) ambayo hayakuwa kwenye kanzidata ya awali. Madini haya ni muhimu sana duniani kwa sasa kwani hutumika kutengeneza betri za magari yanayotumia nishati ya umeme ambayo ni teknolojia mpya.

110. Mheshimiwa Spika, vilevile, katika utafiti huo GST ilifanikiwa kuibua chanzo kipya kikubwa cha mchanga ambacho kilikuwa hakijulikani. Chanzo hiki kitaongeza wingi wa madini ya ujenzi katika Wilaya ya Ulanga.

111. Mheshimiwa Spika, utafiti kwa njia ya jiofizikia, jiokemia na jiolojia umefanyika kujua chanzo na ubora wa chumvi kwenye vijiji vya Majiri na Kinangali, Wilaya ya Manyoni, Mkoani Singida. Taarifa za awali zinaonesha kuwa chumvi katika maeneo haya inatokana na chemichemi za maji zinazotoka chini ya ardhi. Aidha, chumvi katika maeneo haya ina ubora unaoanzia asilimia 45 hadi 98 huku baadhi ya maeneo yakiwa na kiasi kikubwa cha magadi.

112. Mheshimiwa Spika, utayarishaji wa andiko la madini muhimu (critical minerals) kwa Tanzania unaendelea na unatarajia kukamilika kabla ya mwisho wa Mwaka wa Fedha 2022/2023. Taasisi imefanya uchambuzi wa awali na kukusanya taarifa na takwimu zenye kuelezea madini muhimu na mkakati kwa nchi. Takwimu hizo zimekusanywa kutoka kwa wadau mbalimbali zikiwemo Taasisi za Serikali kama vile: Tume ya Madini, Mamlaka ya Maendeleo ya Biashara Tanzania (TanTrade), Wizara ya Kilimo, Mamlaka ya Udhibiti wa Mbolea Tanzania (TFRA), Taasisi ya Uhamasishaji Uwazi na Uwajibikaji katika Rasilimali Madini, Mafuta na Gesi Asilia (TEITI) na pia taarifa kutoka Kanzidata ya Taifa ya Jiosayansi iliyopo GST.

113. Mheshimiwa Spika, vilevile, wadau muhimu kama vile wamiliki wa viwanda vya saruji, chuma na viwanda vya mbolea wametoa takwimu ili kusaidia uandaaji wa andiko hili muhimu. Uchakataji wa takwimu na uhakiki wa maeneo yenye madini husika unaendelea na orodha yake itajumuishwa kwenye andiko.

114. Mheshimiwa Spika, jumla ya ripoti 448 kutoka kwa wamiliki wa leseni za utafiti na uchimbaji madini (kampuni 25) zilipokelewa na kufanyiwa uchambuzi wa awali na kuhifadhiwa kwenye Kanzidata ya Taifa ya Jiosayansi. Aidha, GST imekamilisha kuandaa toleo jipya la kitabu cha "Madini Yapatikanayo Tanzania".

(ii) Kuboresha Huduma za Maabara

115. Mheshimiwa Spika, GST imeendelea kutoa huduma za maabara ambapo imechunguza jumla ya sampuli 12,559 kati ya sampuli 11,333 zilizopangwa kuchunguzwa kwa kipindi husika. Idadi hii inajumuisha sampuli za uchunguzi wa dhahabu, metali mbalimbali, vito na madini ya viwandani kutoka kwa wateja wa ndani na nje. Jumla ya vyungu vya kuyeyushia dhahabu (crucibles) 7,067 vimezalishwa. Aidha, ukaguzi wa nje kupitia shirika linalodhibiti ubora wa huduma za maabara katika nchi zilizopo Kusini mwa Bara la Afrika (SADCAS) ulifanyika tarehe 1 Desemba, 2022 na Taasisi imekidhi vigezo vya kuendelea kuwa na ithibati. Kupitia Bunge lako Tukufu napenda kutoa wito kwa wachimbaji wa madini kuendelea kuzitumia maabara za GST kwa matokeo ya uhakika ya uchunguzi wa sampuli za miamba, madini, udongo na maji.

(iii) Kuratibu Majanga ya Asili ya Jiolojia na Kutoa Elimu kwa Wananchi

116. Mheshimiwa Spika, matengenezo ya vifaa, ukusanyaji na uchakataji wa taarifa za mitetemo kutoka katika vituo vinne (4) vya Dodoma, Geita, Mbeya na Arusha ulifanyika ambapo matokeo yanaonesha kuwepo kwa matukio ya matetemeko ya ardhi kwenye ukanda wa Bonde la Ufa la Afrika Mashariki katika mikoa ya Manyara, Arusha, Singida, Mara, Dodoma na Ruvuma. Matetemeko hayo yalikuwa na ukubwa wa kati ya 4.4 na 5.0 katika kipimo cha Richter. Hata hivyo, hakuna madhara yaliyotokea kutokana na matetemeko hayo. GST inaendelea kuelimisha umma kuhusu kuchukua tahadhari katika kujikinga na majanga ya asili ya jiolojia.

(iv) Uimarishaji wa Uwezo wa Taasisi na Kusogeza Huduma kwa Wadau

117. Mheshimiwa Spika, ili kusogeza huduma za ugani na utafiti kwa wadau GST imeanza ujenzi wa ofisi na maabara katika wilaya ya Chunya. Aidha, GST imewezesha watumishi 20 kupata mafunzo ya muda mfupi na mrefu katika fani mbalimbali za taaluma ili kuwajengea uwezo kwa ajili ya kuongeza ufanisi.

(d) Taasisi ya Uhamasishaji Uwazi na Uwajibikaji katika Rasilimali Madini, Mafuta na Gesi Asilia (TEITI)

118. Mheshimiwa Spika, TEITI ina jukumu la kuhamasisha Serikali kuweka mifumo ya uwazi na uwajibikaji katika usimamizi wa rasilimali madini, mafuta na gesi asilia ili kuongeza mapato na manufaa yatokanayo na Sekta ya Uziduaji. Katika kipindi cha kuanzia Julai, 2022 hadi Machi, 2023 Taasisi imetekeleza majukumu yake kama ifuatavyo:

(i) Kukamilika na Kuwekwa Wazi kwa Umma Ripoti ya TEITI ya Mwaka 2019/2020

119. Mheshimiwa Spika, TEITI imekamilisha na kuweka wazi kwa Umma Ripoti ya Mwaka 2019/2020 ya ulinganishi wa malipo ya kodi kutoka kampuni za madini, mafuta na gesi asilia na mapato yaliyopokelewa na Mamlaka za Serikali. Pamoja na mambo mengine ripoti hii iliainisha kuwa, katika kipindi cha kuanzia Julai, 2019 hadi Juni, 2020 Serikali imekiri kupokea kiasi cha shilingi 1,220,455,246,248.63 kutoka kwenye kampuni 40 zilizofanyiwa ulinganisho.

120. Mheshimiwa Spika, ripoti ya Mwaka 2019/2020 imeweka wazi taarifa mbalimbali zikiwemo za uzalishaji na mauzo ya rasilimali madini, mafuta na gesi asilia; taarifa za wamiliki wa hisa katika Sekta ya Uziduaji na taarifa za ushirikishwaji wa Watanzania (local content) ili kuhakikisha kuwa matokeo ya ripoti hii yanawafikia wananchi wengi zaidi. Aidha, taarifa hiyo inapatikana kwenye tovuti ya https://www.teiti.go.tz/dashboard/

121. Mheshimiwa Spika, taarifa hiyo imeandaliwa kwa lugha za kiswahili, kingereza na lugha ya alama (nukta nundu) kwa watu wenye uono hafifu ili kuwapa fursa ya kuelewa masuala mbalimbali kuhusu Sekta ya Madini, Mafuta na Gesi Asilia.

(ii) Elimu kwa Umma Kuhusu Matumizi ya Ripoti za TEITI

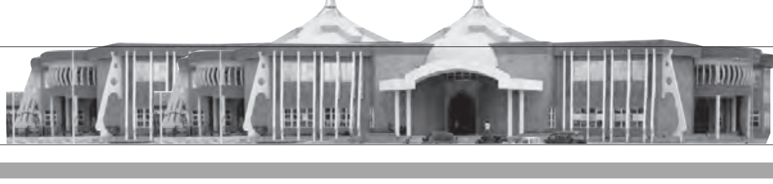

122. Mheshimiwa Spika, TEITI imeendelea kuelimisha Umma kuhusu matumizi ya ripoti zake kupitia runinga, redio, tovuti, mitandao ya kijamii na kwenye maonesho mbalimbali yakiwemo maonesho ya 46 ya Kimataifa ya Biashara ya Sabasaba yaliyofanyika Julai, 2022 Dar es Salaam na maonesho ya Nanenane yaliyofanyika Agosti, 2022 Jijini Mbeya. Elimu kuhusu umuhimu wa kutumia takwimu pamoja na matumizi ya mfumo wa kielektroniki wa kuhifadhi takwimu hizo hutolewa ili wananchi waweze kutumia takwimu hizo kuboresha sekta ya uziduaji na kuhamasisha mijadala kuhusu manufaa yanayotokana na utafutaji na uvunaji wa rasilimali madini, mafuta na gesi asilia hapa nchini. Ripoti za TEITI zinapatikana: https://www.teiti.go.tz.

123. Mheshimiwa Spika, TEITI pia ilifanya warsha katika Mikoa ya kimadini ya Mwanza, Lindi, Mirerani, Songwe na Mtwara kwa lengo la kuwajengea uwezo Waheshimiwa Madiwani, Watunza Hazina wa Halmashauri, waandishi wa habari, wachimbaji wadogo wa madini na Asasi za Kiraia kuhusu matumizi ya takwimu zilizopo katika ripoti za TEITI.

(e) Kituo cha Jemolojia Tanzania (TGC)

124. Mheshimiwa Spika, TGC inatoa mafunzo ya uongezaji thamani madini ikiwa ni pamoja na utambuzi, uchongaji wa vinyago vya miamba na madini, ukataji na ung'arishaji wa madini ya vito na utengenezaji wa bidhaa za usonara. Kituo kimetekeleza majukumu yake katika kipindi cha Julai, 2022 hadi Machi, 2023 kama ifuatavyo: -

(i) Utoaji wa Mafunzo na Udahili wa Wanafunzi

125. Mheshimiwa Spika, Kituo kimedahili jumla ya wanafunzi 88 wa National Technical Awards (NTA) Level 4, 5 na 6 katika fani ya Teknolojia ya Madini ya Vito na Usonara. Aidha, wanafunzi 19 walidahiliwa kujiunga na mafunzo ya muda mfupi katika fani za utambuzi wa madini ya vito, usonara, ukataji na ung'arishaji madini hayo. Vilevile, wanafunzi 39 walihitimu Stashahada katika Teknolojia ya Madini ya Vito na Usonara.

(ii) Uzalishaji wa Bidhaa na Huduma kwa Wadau wa Madini

126. Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha Julai, 2022 hadi Machi, 2023, Kituo kilizalisha jumla ya bidhaa 1,323 kati ya 2,000 zinazotokana na madini zilizotarajiwa kuzalishwa kwa mwaka. Bidhaa hizo ni pamoja na vinyago vya miamba na madini, tuzo, ramani, rozari, bracelet, chain, necklace, key-holders, pendants, tablemats, hereni na shanga (beads).

(iii) Kuhuisha Mitaala

127. Mheshimiwa Spika, Kituo kimehuisha mitaala ya mafunzo kwa kushirikisha wadau na kuiwasilisha Baraza la Taifa la Elimu ya Ufundi na Mafunzo ya Ufundi Stadi (NACTVET) kwa ajili ya kuridhiwa kutumika kuanzia Mwaka wa Masomo 2023/2024. Mitaala iliyohuishwa ni ya Basic Technician in Gem and Jewellery Technology (NTA Level 4), Technician in Gem and Jewellery Technology (NTA Level 5) na Ordinary Diploma in Gem and Jewellery Technology (NTA Level 6) ambayo imejumuisha mahitaji ya soko yaliyopo kwa sasa.

(iv) Kuendelea Kuimarisha Miundombinu ya Kituo na Kuwajengea Uwezo Watumishi

128. Mheshimiwa Spika, TGC inakusudia kujenga jengo jipya la Kituo ambapo tayari Mshauri Elekezi amekamilisha michoro na Kituo kipo kwenye taratibu za kumpata Mkandarasi wa ujenzi. Aidha, katika kipindi cha kuanzia Julai, 2022 hadi Machi, 2023 baadhi ya watumishi wa Kituo walipatiwa mafunzo ndani na nje ya nchi yaliyolenga kuwajengea uwezo na kubadilishana uzoefu kwenye tasnia ya uongezaji thamani madini ya vito na usonara. Mafunzo hayo pia yalikusudia kupata uelewa na ujuzi juu ya uendeshaji wa viwanda vya kuchakata madini na utoaji wa huduma za maabara ya madini ya vito, utengenezaji wa bidhaa za usonara na usimamizi wa tasnia ya uongezaji thamani madini.

129. Mheshimiwa Spika, ziara ya kupata uzoefu katika uendeshaji na usimamizi wa shughuli za uongezaji thamani madini ya vito na biashara ya usonara ilifanyika katika nchi za India na Thailand ambazo zimebobea kwenye shughuli za uongezaji thamani madini. Kupitia ziara hiyo, Wizara ilipata uelewa wa namna bora ya kuendeleza shughuli za uongezaji thamani madini na usonara. Aidha, katika ziara hiyo pia fursa za uwekezaji katika uongezaji thamani madini nchini zilitangazwa.

130. Mheshimiwa Spika, nchi hizo zimeonesha utayari wa kushirikiana na Tanzania katika utoaji wa mafunzo ya uongezaji thamani madini na biashara ya madini. Vilevile, kampuni za India zimeonesha nia ya kuwekeza katika madini mkakati na makaa ya mawe.

F. MPANGO NA MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI YA FEDHA KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024

131. Mheshimiwa Spika, katika kuandaa Mpango na Bajeti ya Mwaka wa Fedha 2023/2024, Wizara imezingatia miongozo ifuatayo: Mwongozo wa Kitaifa wa Maandalizi ya Mpango na Bajeti wa Mwaka 2023/2024; Ilani ya CCM kwa ajili ya Uchaguzi Mkuu wa Mwaka 2020; Mpango wa Taifa wa Maendeleo wa Miaka Mitano 2021/2022 – 2025/2026; Sera ya Madini ya Mwaka 2009; Dira ya Taifa ya Maendeleo 2025; Maelekezo ya Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na viongozi wengine wa kitaifa waliyoyatoa kwa nyakati tofauti; pamoja na Maelekezo ya Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Nishati na Madini yaliyotolewa kwa nyakati tofauti.

I. Vipaumbele vya Wizara ya Madini kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024

132. Mheshimiwa Spika, katika mwaka 2023/2024, Wizara ya Madini itatekeleza majukumu yake kwa kuzingatia vipaumbele vifuatavyo:- kuimarisha ukusanyaji wa maduhuli na kuongeza mchango wa Sekta ya Madini kwenye Pato la Taifa; Kuendeleza madini muhimu na madini mkakati; kuwaendeleza na kusogeza huduma za ugani kwa wachimbaji wadogo; kuhamasisha shughuli za uongezaji thamani madini; kuhamasisha uwekezaji na biashara katika Sekta ya Madini, uanzishwaji wa minada na maonesho ya madini ya vito; na kuzijengea uwezo taasisi zilizo chini ya Wizara ya Madini ili ziweze kutekeleza majukumu yao kwa ufanisi zaidi.

(i) Kuimarisha Ukusanyaji wa Maduhuli na Kuongeza Mchango wa Sekta ya Madini kwenye Pato la Taifa

133. Mheshimiwa Spika, katika kuimarisha ukusanyaji wa maduhuli ya Serikali na kuongeza mchango wa Sekta ya Madini kwenye Pato la Taifa Wizara imepanga kutekeleza yafuatayo:- kuimarisha udhibiti na usimamizi wa uchimbaji mkubwa, wa kati na mdogo wa madini ili uweze kunufaisha nchi na wawekezaji; kutekeleza mikakati itakayowezesha kudhibiti vitendo vya utoroshaji wa madini kwenda nje ya nchi na biashara haramu ya madini nchini.

134. Mheshimiwa Spika, Wizara itaendelea kuimarisha masoko na vituo vya ununuzi wa madini nchini; kuweka mazingira yatakayowezesha kuanzishwa na kusimamia migodi mipya ya uchimbaji mkubwa, wa kati na mdogo; na kuendeleza mikakati ya kuimarisha usimamizi wa madini ya ujenzi na viwandani, soko la Tanzanite na vito vingine hapa nchini ili kuongeza mapato yatokanayo na madini hayo.

(ii) Kuendeleza Madini Muhimu na Madini Mkakati

135. Mheshimiwa Spika, katika kuendeleza madini muhimu na madini mkakati (critical and strategic minerals), Wizara imepanga kutekeleza yafuatayo:- kufanya tafiti na kutangaza fursa za madini mkakati na muhimu zilizopo; kuhamasisha uwekezaji katika utafutaji na uchimbaji wa madini mkakati na madini muhimu; kutoa leseni za utafutaji, uchimbaji na biashara ya madini mkakati na madini muhimu; na kuandaa Mpango Mkakati wa Uendelezaji wa shughuli za uchimbaji wa madini mkakati nchini.

136. Mheshimiwa Spika, miongoni mwa madini mkakati ambayo yatapewa kipaumbele katika utafiti ni pamoja na madini ya kinywe, nikeli, rare earth elements, cobalt, lithium, manganese, vanadium, niobium, titanium na tin. Madini haya yanahitajika kwa kiasi kikubwa kwenye vifaa vya kielektroniki, betri za magari yanayotumia nishati ya umeme, vifaa vya ndege na vyombo vingine vinavyoruka angani, vifaa vinavyozalisha nishati ya umeme kupitia upepo na mwanga wa jua, na vifaa vya kisasa vinavyotumika katika kulinda usalama wa nchi. Aidha, mpango wa muda wa kati na mrefu ni kuyatumia madini hayo kuzalisha bidhaa/teknolojia mbalimbali hapa nchini.

(iii) Kuwaendeleza na Kusogeza Huduma za Ugani kwa Wachimbaji Wadogo

137. Mheshimiwa Spika, katika kutekeleza kipaumbele hiki, Wizara itafanya yafuatayo:- kubuni na kuimarisha utekelezaji wa mipango ya kuwawezesha wachimbaji wadogo ili waweze kufanya shughuli zao kwa tija na kuendelea kuwatengea maeneo au kuwapatia leseni kwenye maeneo ambayo yana taarifa za msingi za jiolojia; kutoa huduma za utafiti kwa gharama nafuu; kuwaendeleza wachimbaji wadogo kuwa wa kati na hatimaye kuwa wachimbaji wakubwa; na kuwawezesha wachimbaji wadogo, ikiwa ni pamoja na kuwapatia mafunzo, kuwawekea mazingira mazuri ili waweze kukopesheka.

138. Mheshimiwa Spika, pia wachimbaji wadogo watapatiwa mafunzo kuhusu uchimbaji, uchenjuaji na biashara ya madini; na kufanya tafiti za jiosayansi na kuboresha kanzidata ya taifa ya taarifa za miamba na madini.

(iv) Kuhamasisha Shughuli za Uongezaji Thamani Madini

139. Mheshimiwa Spika, katika kuhamasisha shughuli za uongezaji thamani madini nchini, Wizara itafanya yafuatayo:- kuhamasisha ujenzi wa viwanda vya uchenjuaji, uyeyushaji, usafishaji na utengenezaji wa bidhaa za madini; kuvutia uwekezaji na kusimamia shughuli za uongezaji thamani madini; kujenga na kuimarisha miundombinu ya Kituo cha Jemolojia ili kiweze kutoa mafunzo ya uongezaji thamani madini kwa ufanisi. Kuweka mazingira rahisi kwa refineries zilizopo nchini kuhakikisha zinapata malighafi madini kwa ajili ya kusafisha kabla ya kusafirishwa kwenda nje ya nchi. Napenda kutoa wito kwa wachimbaji na wafanyabiashara wa madini ya dhahabu kutumia refineries zilizopo nchini kusafisha madini hayo.

(v) Kuhamasisha Uwekezaji na Biashara katika Sekta ya Madini, Uanzishwaji wa Minada na Maonesho ya Madini ya Vito

140. Mheshimiwa Spika, katika kutekeleza kipaumbele hiki, Wizara itafanya yafuatayo:- kuweka mazingira yatakayohamasisha uwekezaji katika Sekta ya Madini bila ya kuathiri ustawi na matarajio ya nchi kutokana na uwekezaji huo; kubuni na kutekeleza mikakati ya kuhamasisha uwekezaji katika Sekta ya Madini kwa kufanya tafiti za madini ya Kimkakati na madini muhimu, madini ya viwandani na madini ya metali; kushiriki mikutano na makongamano mbalimbali ndani na nje ya nchi kwa lengo la kutangaza fursa za uwekezaji zilizopo katika Sekta ya Madini; na uanzishwaji wa minada na maonesho ya madini ya vito na bidhaa za usonara nchini.

(vi) Kuzijengea Uwezo Taasisi Zilizo Chini ya Wizara ili ziweze kutekeleza majukumu yake kwa ufanisi

141. Mheshimiwa Spika, katika kutekeleza kipaumbele hiki, Wizara itafanya yafuatayo: kuiimarisha STAMICO ili ishiriki kikamilifu kwenye shughuli za madini; kuiimarisha Tume ya Madini ili iweze kutekeleza majukumu yake kwa ufanisi ikiwa ni pamoja na kukusanya maduhuli na takwimu za madini kwa lengo la kuongeza mapato ya Serikali.

142. Mheshimiwa Spika, Wizara pia itaendelea kuiimarisha GST ili iweze kufanya tafiti zaidi za madini ili kuvutia uwekezaji kwenye Sekta ya Madini unaoenda sambamba na mabadiliko ya teknolojia; kuiimarisha TEITI kwa kuipatia vitendea kazi ili iweze kutekeleza majukumu yake ipasavyo; na kuiimarisha TGC ili iweze kutoa mafunzo ya usonara, ukataji na ung'arishaji ili kiwe Kituo bora cha uendelezaji madini ya vito.

II. Kazi Zitakazotekelezwa na Taasisi Zilizo Chini ya Wizara kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024

(a) Tume ya Madini

(i) Kuimarisha Usimamizi wa Sekta ya Madini na Ukusanyaji wa Maduhuli ya Serikali

143. Mheshimiwa Spika, Tume ya Madini itatekeleza yafuatayo: kuongeza wigo wa ukusanyaji wa maduhuli ikiwemo kuhimiza matumizi ya PoS katika ukusanyaji wa maduhuli yanayotokana na madini ujenzi na viwandani; kuongeza kasi ya utoaji wa leseni kwa kuimarisha Mfumo wa Utoaji na Usimamizi wa Leseni; kuendelea kutangaza fursa za madini zilizopo nchini ili kuchochea na kuvutia wawekezaji wa madini; kuimarisha usimamizi na ukaguzi wa migodi kwenye masuala ya usalama, afya na matumizi bora ya baruti; kusimamia uzalishaji wa madini ya ujenzi kwa kuhakikisha Mfumo wa Ukusanyaji wa maduhuli yatokanayo na madini haya (MiMS) unafanya kazi kikamilifu nchi nzima. Aidha, kuhakikisha maeneo ambayo hayafikiki kwa sasa na yana uzalishaji wa madini ya ujenzi na viwandani yanafikiwa na maduhuli ya Serikali yana kusanywa. Suala hili litafanywa kwa kushirikiana na TAMISEMI na Wizara ya Fedha na Mipango.

144. Mheshimiwa Spika, hatua nyingine ni kutatua migogoro katika maeneo mbalimbali yenye shughuli za uchimbaji; kuboresha huduma katika masoko ya madini nchini ikiwa ni pamoja na kudhibiti mianya ya utoroshaji wa madini kwa kushirikiana na Mamlaka nyingine za Serikali pamoja na kusajili mialo ya wachimbaji wadogo wa dhahabu nchini. Aidha, kwa kushirikiana na Wizara ya Fedha na Mipango kuweka mazingira mazuri ya kikodi ikiwemo kodi ya ongezeko la thamani (VAT) ili wachimbaji na wafanyabiashara wa madini wahamasike kufanya biashara kwenye masoko, refineries na vituo vya ununuzi wa madini na kuacha kutorosha madini.

(ii) Kuimarisha Ufuatiliaji na Ukaguzi wa Usalama, Afya, Mazingira na Uzalishaji wa Madini kwa Wamiliki wa Leseni

145. Mheshimiwa Spika, ili kuwa na uchimbaji madini salama, endelevu na wenye tija, Tume ya Madini itaendelea kufanya ukaguzi wa mazingira kwa kukagua miundombinu ya migodi kama vile mabwawa ya kuhifadhia topesumu, mashimo ya uchimbaji, maeneo ya kutunzia miambataka, maghala na stoo za kuhifadhia baruti na kukagua mitambo ya uchenjuaji madini. Vilevile, itaendelea kusimamia mipango ya uendelezaji na ufungaji migodi kwa wamiliki wa leseni kubwa na za kati.

(iii) Kuimarisha Ukaguzi wa Fedha na Kodi

146. Mheshimiwa Spika, ili kuhakikisha kuwa kodi na tozo mbalimbali zinazotokana na uchimbaji na biashara ya madini zinalipwa ipasavyo, Tume ya Madini itaendelea kufanya ukaguzi huu kwa wenye leseni za Madini ili kuhakikisha stahiki za Serikali zinapatikana na kulipwa kwa usahihi. Suala hili litaendana na kuimarisha maabara ya Tume ambayo inapima ubora na wingi wa madini yanayochimbwa nchini.

147. Mheshimiwa Spika, majibu yanayotoka kwenye maabara hii yatasaidia kufanya usuluhishi wa mrabaha na ada ya ukaguzi. Pia, kufanya uchambuzi wa kina wa moduli za kifedha na upembuzi yakinifu kwa waombaji wa leseni za uchimbaji madini ili kujiridhisha kama miradi hiyo ina tija.

(iv) Kuendelea Kuboresha Mazingira ya Kuwawezesha Wananchi Kufaidika na Rasilimali Madini

148. Mheshimiwa Spika, ili kuhakikisha Watanzania wananufaika na Rasilimali Madini, Tume ya Madini itaendelea kutenga na kugawa maeneo kwa wachimbaji wadogo nchini, kusimamia ushirikishwaji wa watanzania (Local Content) kwenye shughuli za madini kwa mujibu wa Sheria, kuhakikisha kampuni za uwekezaji katika Sekta ya Madini zinatumia bidhaa zinazozalishwa nchini pamoja na huduma zinazotolewa na Watanzania, na kusimamia wenye leseni za uchimbaji madini kutimiza takwa la uwajibikaji kwa jamii zinazowazunguka kwa kutekeleza Miradi ya Kijamii (CSR). Aidha, Tume itaendelea kutoa elimu kwa Taasisi za kifedha kuhusu Sekta ya Madini ili kuendelea kutoa mikopo kwa wachimbaji wadogo kuongeza ushiriki katika shughuli za madini.

(v) Kuelimisha Umma na Kuboresha Upatikanaji wa Taarifa Mbalimbali kwa Wadau wa Sekta ya Madini

149. Mheshimiwa Spika, ili kujenga uelewa kuhusu shughuli za madini, Tume ya Madini itaendelea kutoa elimu kwa umma kuhusu masuala mbalimbali yanayohusu Sekta ya Madini ikiwa ni pamoja na namna ya kupata leseni ya madini, upatikanaji wa Sheria na Kanuni za usimamizi wa shughuli za utafutaji na uchimbaji wa madini, biashara ya madini, utunzaji wa mazingira na ulipaji wa kodi na tozo za madini. Vilevile, Tume itaendelea kuimarisha Kitengo cha Habari kwa kuboresha tovuti ya Tume ya Madini ili kurahisisha upatikanaji wa taarifa za Sekta ya Madini kwa wadau.

(vi) Kuendeleza Rasilimaliwatu na Kuboresha Mazingira ya Kufanyia Kazi

150. Mheshimiwa Spika, ili kuongeza ufanisi katika utendaji kazi na usimamizi wa Sekta ya Madini, Tume ya Madini itaendelea kuboresha mazingira ya kazi na vitendea kazi; kuwaendeleza watumishi kwa kuwapatia mafunzo ya muda mfupi na muda mrefu kwa lengo la kuimarisha utendaji kazi; na kuboresha Muundo wa Tume ya Madini.

(b) Taasisi ya Jiolojia na Utafiti wa Madini Tanzania (GST)

151. Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha Mwaka 2023/2024, GST imepanga kufanya utafiti maalumu (strategic mineral potential mapping) katika QDS mbili (2) zilizopo mikoa ya Njombe na Ruvuma. Utafiti huo unalenga maeneo yenye jiolojia inayoshabihiana na uwepo wa madini kama vile chuma, nickel, kinywe, manganese, makaa ya mawe, ambayo baadhi ni madini muhimu yanayohitajika sana kwa sasa duniani.

(i) Kufanya Tafiti za Jiosayansi na Kuboresha Kanzidata ya Taifa ya Taarifa za Miamba na Madini.

152. Mheshimiwa Spika, GST inakusudia kufanya utafiti wa jiolojia na jiokemia katika QDS mbili (2) mpya (QDS 221 na QDS 222) zilizopo Mkoa wa Pwani na kuchora ramani zake. Utafiti huo pamoja na kuhuisha Kanzidata ya Taifa ya miamba na madini, unalenga kuibua madini ambayo ni malighafi muhimu kwa baadhi ya viwanda hapa nchini.

153. Mheshimiwa Spika, vilevile, Taasisi itafanya tafiti nne (4) maalumu za jiosayansi; utafiti wa kina mmoja wa madini yakiwemo, madini ya viwandani, helium, vito mfano tanzanite, na dhahabu; kufanya tafiti moja (1) kwa lengo la kuibua uelewa kwa wadau na kuchapisha kwenye jarida linalotambulika; kutoa ushauri elekezi kwa wadau/kampuni 15 kwenye nyanja za jiolojia, jiokemia, jiofizikia na uchenjuaji madini.

154. Mheshimiwa Spika, Taasisi ya GST inakusudia kutengeneza (digitization) ramani 24, kudurusu ramani 30 na kuchakata picha za satellite; ku-scan ramani na ripoti 500, kuingiza taarifa/specimen/machapisho 500 kutoka katika mfumo wa karatasi kwenda katika mfumo wa dijitali; kukusanya, kuhakiki na kutathmini taarifa/takwimu kutoka kwa wamiliki 40 wa leseni za utafutaji/uchimbaji madini nchini ili kuzifanyia uchambuzi kwa ajili ya kujua kiasi cha rasilimali madini kilichopo; kuhuisha kanzidata ya rasilimali madini zinazopatikana nchini na Kitabu cha Madini Yapatikanayo Tanzania; na kukusanya miamba choronge mita 1,000 na kuchakata taarifa zake.

(ii) Kuwaendeleza Wachimbaji Wadogo kwa Kufanya Tafiti za Jiosayansi

155. Mheshimiwa Spika, katika kuwaendeleza wachimbaji wadogo na wa kati, GST inalenga kufanya utafiti wa jiosayansi na kutoa mafunzo kwa lengo la kutambua ulalo, mwelekeo na tabia za mbale katika maeneo mawili (2) ya wachimbaji wadogo yaliyopo mikoa ya Kigoma na Katavi; na kufanya utafiti wa jiosayansi kwa lengo la kubaini uwepo wa madini katika eneo moja (1) lililotengwa kwa ajili ya wachimbaji wadogo.

(iii) Kuboresha Huduma za Maabara kwa Wadau wa Sekta ya Madini, Kilimo na Ujenzi

156. Mheshimiwa Spika, katika kuboresha Huduma za Maabara, GST imepanga kutekeleza majukumu yafuatayo:- kufanya uchunguzi kwa kuzingatia matakwa ya ithibati ili matokeo ya uchunguzi wa maabara yaendelee kutambulika kimataifa; kuanzisha maabara katika maeneo ya Chunya kwa lengo la kusogeza huduma karibu na wachimbaji na watafutaji wa madini; utafiti wa malighafi na kutengeneza vyungu (crucibles) 300,000 na cupels 50,000 kwa ajili ya kuyeyusha sampuli za dhahabu; uchunguzi wa sampuli za udongo miamba au madini 18,000; kusogeza huduma za uchunguzi wa sampuli maeneo ya Geita na Chunya; uandaaji wa sampuli rejea za dhahabu, shaba, silva, zinki, chuma na kobati; na ukarabati wa Induced Coupled Plasma.

(iv) Kuboresha Uratibu wa Majanga ya Asili ya Jiolojia

157. Mheshimiwa Spika, GST inakusudia kutekeleza yafuatayo: kukusanya takwimu kutoka vituo vitano (5) vya kudumu vilivyoko Arusha, Dodoma, Geita, Mtwara na Mbeya vya kupimia matetemeko ya ardhi ili kujua matukio mbalimbali ya mitetemo; kuchakata takwimu zilizokusanywa kutoka katika vituo vyote vitano (5) na kuhuisha ramani inayoonesha vitovu vya matetemeko ya ardhi nchini; kufanya matengenezo na kuvihudumia vifaa vya kunakili mitetemo vilivyofungwa katika vituo vyote vitano (5); kuendelea na kazi ya kuunganisha vituo viwili (2) vya kupimia mitetemo vilivyopo Dodoma na Arusha katika mfumo wa mubashara (real time) ili kuwezesha upatikanaji wa taarifa kwa wakati mara tetemeko linapotokea.

158. Mheshimiwa Spika, vilevile GST itatoa elimu kwa Umma juu ya namna bora ya kujikinga au kupunguza athari za majanga ya asili ya jiolojia kupitia machapisho, semina na vyombo vya habari; na kusimika kituo kipya mkoani Kigoma cha kufuatilia matetemeko kwa ukanda wa Bonde la Ufa Mkondo wa Magharibi.

(v) Kuimarisha Uwezo wa Taasisi katika Kutoa Huduma

159. Mheshimiwa Spika, ili kuimarisha uwezo wa GST wa kutekeleza majukumu pamoja na ukusanyaji wa mapato, mambo yafuatayo yanatarajiwa kufanyika: kuboresha mifumo ya ndani ya uchakataji, uhifadhi na usambazaji wa taarifa na takwimu za jiosayansi za upatikanaji wa madini; kuwajengea uwezo watumishi 35 kwa kuwapatia mafunzo ya muda mfupi na mrefu ndani na nje ya nchi katika nyanja mbalimbali.

160. Mheshimiwa Spika, vilevile GST itahakikisha kuwa mazingira ya utendaji kazi yanaboreshwa kwa kununua vitendea kazi mbalimbali, ukarabati wa majengo na kuboresha maslahi ya watumishi; kuendelea kuboresha mifumo ya ukusanyaji, usimamizi na matumizi ya fedha za Serikali; kuboresha mifumo ya usimamizi wa rasilimali watu na fedha; kutangaza zaidi (marketing) bidhaa/huduma zitolewazo na GST; kuendelea kutoa elimu kuhusu masuala mtambuka kama vile kujikinga na maambukizi ya virusi vya UKIMWI, Magonjwa Sugu Yasiyoambukiza, mapambano ya kuzuia rushwa na madhara yake; na kuendelea na hatua za kukamilisha kufanya mapitio na maboresho ya Muundo wa Taasisi ili kuongeza ufanisi wa utekelezaji wa majukumu.

(c) Shirika la Madini la Taifa (STAMICO)

161. Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha Mwaka 2023/2024, STAMICO inatarajia kutekeleza shughuli zifuatazo:

(i) Kuimarisha Ukusanyaji wa Mapato ya Ndani

162. Mheshimiwa Spika, Shirika limepanga kuongeza usimamizi kwenye uwekezaji uliopo ili kuwezesha ukusanyaji wa mapato ya ndani kwa wakati ambapo uwekezaji huo unahusisha miradi ya Buhemba; kiwanda cha kusafisha dhahabu cha Mwanza; mradi wa dhahabu wa Buckreef; mradi wa kuzalisha mkaa mbadala wa Rafiki Briquettes; mradi wa uchimbaji wa makaa ya mawe (Kabulo-Kiwira); mradi wa kuuza vilipuzi na kemikali za madini; na kuimarisha shughuli za uchorongaji.

(ii) Kuendelea na Uzalishaji wa Makaa ya Mawe pamoja na Mkaa wa Kupikia (Rafiki Briquettes)

163. Mheshimiwa Spika, Shirika litaendelea na uzalishaji mkubwa wa makaa ya mawe katika eneo la Kabulo-Kiwira kwa kununua vifaa vya uchimbaji na kufanya utafiti zaidi ili kuongeza mashapo yanayotarajiwa kuchimbwa na kuuzwa kwenye masoko ya ndani na nje ya nchi. Vilevile, kwa kutumia makaa hayo, Shirika linatarajia kuongeza uzalishaji wa mkaa wa kupikia (Rafiki briquette) kwa kununua vifaa na mitambo minne (4) yenye uwezo wa kuzalisha tani 20 kwa saa kila mmoja. Shirika kwa kushirikiana na TANESCO litaendelea kutekeleza mpango wa kuzalisha umeme kiasi cha Megawatt 200 kutokana na makaa ya mawe kwa mujibu wa makubaliano kati ya Shirika na TANESCO.

(iii) Kuimarisha Shughuli za Uchorongaji

164. Mheshimiwa Spika, Shirika litaendelea kuimarisha shughuli za uchorongaji kwa kutangaza na kutafuta kandarasi za kudumu za muda mrefu katika migodi mikubwa na ya kati nchini na nje ya nchi. Aidha, Shirika litanunua vifaa vya kisasa vitakavyowezesha uchorongaji wenye tija. Ili kukidhi ongezeko la huduma za uchorongaji nchini na nje ya nchi, Shirika limepanga kuongeza mitambo ya uchorongaji hadi kufikia 18.

(iv) Kuratibu Shughuli za Uchimbaji Mdogo na Kuimarisha Vituo vya Mfano

165. Mheshimiwa Spika, STAMICO itaendelea kuratibu shughuli za uchimbaji mdogo kwa kununua mitambo mitano (5) ya uchorongaji maalumu kwa ajili ya wachimbaji wadogo; kutekeleza mpango wa mafunzo kwa wachimbaji wadogo katika maeneo mbalimbali nchini; kuongeza uwezo wa vituo vya mfano vya Lwamgasa, Katente na Itumbi kwa kuimarisha miundombinu iliyopo; kuendelea na ujenzi wa vituo viwili vipya vya mfano katika Mkoa wa Tanga na Lindi; na Kuendelea kuwaunganisha wachimbaji wadogo na taasisi za fedha.

(v) Kuendeleza Leseni za Shirika

166. Mheshimiwa Spika, STAMICO itaendelea kutekeleza mkakati wa utafiti (Exploration Strategy) ili kuendeleza leseni zake ikiwemo leseni ya uchimbaji wa dhahabu Kigosi pamoja na leseni za madini mkakati na muhimu ya shaba, lithium, kinywe (graphite) na rare earth element.

(vi) Kuboresha Mazingira ya Kazi kwa Watumishi

167. Mheshimiwa Spika, STAMICO itaendelea kuboresha maslahi ya wafanyakazi na mazingira ya kazi kwa kuwapatia vitendea kazi ikiwa ni pamoja na kuendelea na ujenzi wa jengo la makao makuu ya Shirika Jijini Dodoma.

168. Mheshimiwa Spika, Shirika pia, limepanga kuongeza usimamizi kwenye miradi yake ya ubia inayohusisha Buckreef, Buhemba, Mwanza Refinery pamoja na kampuni Tanzu ya STAMIGOLD ili kuongeza ufanisi na hivyo kuwezesha ukusanyaji wa mapato stahiki kutoka kwenye miradi hiyo. Aidha, Shirika litaendelea kuiwezesha STAMIGOLD kuendelea kufanya utafiti zaidi wa maeneo ya leseni zake ili kubaini mashapo zaidi na kuongeza uhai wa mgodi.

(d) Taasisi ya Uhamasishaji Uwazi na Uwajibikaji katika Rasilimali Madini, Mafuta na Gesi Asilia (TEITI)

169. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2023/2024 TEITI imepanga kutekeleza majukumu yafuatayo: kuweka wazi ripoti ya TEITI ya ulinganishi wa Malipo ya Kampuni za Madini, Mafuta na Gesi Asilia na Mapato ya Serikali kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022; kuweka wazi mikataba ambayo Serikali imeingia na kampuni za madini, mafuta na gesi asilia; kuweka wazi orodha za wamiliki wa hisa katika kampuni za madini, mafuta na gesi asilia; kufanya utafiti utakaokuja na mapendekezo ya namna bora ya kufungamanisha Sekta ya Madini na Sekta nyingine za uchumi nchini.

170. Mheshimiwa Spika, vilevile, TEITI itajenga mfumo wa kielektroniki utakaotumiwa na kampuni pamoja na Taasisi za Serikali kutoa taarifa za malipo yaliyofanywa na kampuni hizo kwa Serikali; kufanya tafiti mbalimbali za namna wananchi wanavyonufaika na wanavyoweza kunufaika zaidi na rasilimali madini, mafuta na gesi asilia; na kuanzisha kanzidata ya takwimu itakayoifanya TEITI kuwa kitovu cha taarifa na takwimu za madini, mafuta na gesi asilia nchini.

(e) Kituo cha Jemolojia Tanzania (TGC)

171. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2023/2024, Kituo cha Jemolojia Tanzania kinatarajia kutekeleza majukumu yafuatayo:

(i) Utoaji wa Mafunzo

172. Mheshimiwa Spika, Kituo kitaongeza udahili wa wanafunzi wa muda mrefu (stashahada) katika fani ya teknolojia ya madini ya vito na usonara (gem and jewellery technology); kutoa mafunzo ya muda mfupi katika fani za Utambuzi wa Madini ya Vito, Ukataji na Ung'arishaji wa Madini ya Vito na Utengenezaji wa Bidhaa za Usonara.

173. Mheshimiwa Spika, vilevile, Kituo kitatoa huduma za maabara kwa madini ya vito na bidhaa za usonara; utengenezaji wa bidhaa za mapambo na urembo (usonara); kutoa ushauri na ugani kwa wadau wa madini; kufanya tafiti za kuyaongezea thamani madini; na kuhamasisha shughuli za uongezaji thamani madini nchini.

(ii) Uzalishaji wa Bidhaa

174. Mheshimiwa Spika, Kituo kitaongeza uzalishaji wa bidhaa mbalimbali zitokanazo na madini ya vito na miamba zikiwemo vinyago, mikufu, hereni na bidhaa nyingine za urembo na mapambo.

(iii) Kukijengea Uwezo Kituo

175. Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha 2023/2024, Wizara kupitia TGC imepanga kuimarisha miundombinu ya kutolea mafunzo kwa kuendelea na ujenzi wa jengo lenye huduma za madarasa, karakana za uongezaji thamani madini, ofisi, kantini, maduka ya kuuzia bidhaa za madini na mabweni ya wanafunzi yenye uwezo wa kuchukua wanafunzi 500.

176. Mheshimiwa Spika, Kituo kinatarajia kuwaendeleza watumishi 12 katika kozi za muda mfupi na mrefu katika vyuo vilivyobobea kwenye masuala ya uongezaji thamani madini. Aidha, ili kuboresha utendaji kazi wa kituo cha TGC, Wizara imepanga kuajiri watumishi wa kada mbalimbali za ukufunzi.

G. SHUKRANI

177. Mheshimiwa Spika, nikiri kuwa Serikali ya Awamu ya Sita imeendelea na juhudi kubwa za kuhakikisha kuwa uchumi wa nchi yetu unaimarika. Kasi kubwa ya utendaji kazi anayoendelea nayo Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania inadhihirisha kuwa nchi yetu itaendelea kukua kiuchumi.

178. Mheshimiwa Spika, kipekee napenda kuchukua fursa hii kumshukuru kwa dhati Mheshimiwa Rais kwa miongozo na maelekezo mazuri anayotupatia katika Sekta ya Madini ambayo yanaifanya Sekta kuendelea kukua na kuvutia wawekezaji kwa manufaa ya Taifa.

179. Mheshimiwa Spika, nichukue nafasi hii pia kumshukuru Mheshimiwa Dkt. Philip Isdor Mpango, Makamu wa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, kwa maelekezo na miongozo mbalimbali ambayo amekuwa akiitoa katika kusimamia utendaji wa shughuli mbalimbali kwa manufaa ya Taifa. Aidha, nimshukuru Mheshimiwa Kassim Majaliwa Majaliwa (Mb.), Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, kwa hotuba yake ambayo imetoa mwelekeo wa shughuli za Serikali kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024.

180. Mheshimiwa Spika, kipekee nitumie fursa hii kumshukuru Mheshimiwa Dkt. Steven Lemomo Kiruswa (Mb.), Naibu Waziri wa Madini kwa jinsi anavyoendelea kutoa ushirikiano katika kusimamia Sekta ya Madini. Amekuwa ni msaada mkubwa kwangu katika kuhakikisha Sekta ya Madini inatimiza malengo yake.

181. Mheshimiwa Spika, kwa dhati kabisa niwashukuru Bw. Kheri Abdul Mahimbali, Katibu Mkuu, na Bw. Msafiri Lameck Mbibo, Naibu Katibu Mkuu kwa namna wanavyosimamia vyema utekelezaji wa majukumu ya Wizara. Aidha, niwashukuru Dkt. AbdulRahman Shabani Mwanga, Kamishna wa Madini, Profesa Idris Suleiman Kikula, Mwenyekiti wa Tume ya Madini, Profesa Justinian Rwezaula Ikingura, Mwenyekiti wa Bodi ya GST, Meja Jenerali (Mstaafu) Michael Wambura Isamuhyo, Mwenyekiti wa Bodi ya STAMICO, Dkt. George Patrick Mofulu, Mwenyekiti wa Bodi ya TGC, Bw. Ludovick Silemwa Utouh, Mwenyekiti wa Kamati ya TEITI, Makamishna wa Tume ya Madini na wajumbe wa Bodi zote kwa kusimamia kwa umakini na weledi uendeshaji wa Sekta ya Madini.

182. Mheshimiwa Spika, vilevile, niwashukuru Wakuu wa Taasisi, Wakurugenzi wa Idara, Wakuu wa Vitengo, pamoja na wafanyakazi wote wa Wizara na Taasisi zake kwa ushirikiano wanaonipa na kwa kujituma bila kuchoka katika kutekeleza majukumu ya Wizara.

183. Mheshimiwa Spika, niwashukuru pia wadau wa Sekta ya Madini wakiwemo watafutaji, wachimbaji, wamiliki wa mitambo ya uchenjuaji pamoja na wafanyabiashara wa madini kwa kuendelea kutekeleza shughuli zao kwa kuzingatia Sheria, Kanuni na Taratibu za nchi. Hii imerahisisha usimamizi wa Sekta ya Madini. Aidha, nizishukuru Taasisi za Fedha hususan mabenki kwa kuendelea kuwapa mikopo wachimbaji, Vyombo vya Ulinzi na Usalama kwa kutuhakikishia usalama kwenye maeneo yenye shughuli za madini bila kusahau vyombo vyote vya habari kwa ushirikiano wanaotupatia katika kuitangaza Sekta ya Madini.

184. Mheshimiwa Spika, naomba kutoa shukrani zangu za dhati kwa wananchi wa jimbo la Bukombe ambao kwa muda wote wameendelea kuniamini na kunipa ushirikiano katika kutekeleza majukumu yangu ya jimbo na Taifa. Nawaahidi na kuwahakikishia nitaendelea kuwatumikia kwa nguvu zangu zote na kwa kipaji nilichojaliwa na Mwenyezi Mungu katika kuleta maendeleo ya jimbo na Taifa kwa ujumla.

185. Mheshimiwa Spika, naomba nichukue fursa hii kumshukuru kipekee mke wangu mpendwa Benadetha Clement Mathayo pamoja na watoto wangu wapendwa Elshadai, Elvin, Elis, Abigael, Amon, Abishai na Moses kwa kunivumilia, kuniombea kwa dhati kwa Mwenyezi Mungu na kuniunga mkono katika utekelezaji wa majukumu yangu ya ubunge na uwaziri katika kujenga na kutetea maslahi ya Taifa.

H. HITIMISHO

186. Mheshimiwa Spika, ili Wizara iweze kutekeleza majukumu na malengo yaliyopangwa ikiwemo ukusanyaji wa maduhuli ya shilingi 1,006,705,169,300.00, naomba Bunge lako Tukufu liridhie na kupitisha makadirio ya shilingi 89,357,491,000.00 kwa ajili ya matumizi ya Wizara na Taasisi zake kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024 kwa mchanganuo ufuatao:

(i) Shilingi 23,172,550,000.00 ikiwa ni fedha za maendeleo; na

(ii) Shilingi 66,184,941,000.00 kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida. Kati ya fedha hizo, shilingi 20,307,498,000.00 ni kwa ajili ya Mishahara na shilingi 45,877,443,000.00 ni Matumizi Mengineyo.

187. Mheshimiwa Spika, kwa mara nyingine naomba nitoe shukrani zangu za dhati kwa Waheshimiwa Wabunge wote kwa kunisikiliza. Majedwali na vielelezo mbalimbali kwa ajili ya kutoa ufafanuzi wa masuala na takwimu muhimu kuhusu Sekta ya Madini vimeambatishwa pamoja na hotuba hii. Aidha, hotuba hii inapatikana katika tovuti ya Wizara ya Madini kwa kikoa cha www.madini.go.tz.

188. Mheshimiwa Spika, naomba kutoa hoja.

HABARI DODOMA

'Marufuku kulisha mifugo kwenye vyanzo vya maji'

Na Thobias Mwanakatwe, SINGIDA

MAMLAKA ya Majisafi na Usafi wa Mazingira Singida (SUWASA), imewaonya wananchi kuacha tabia ya kulisha mifugo, kuchoma moto na kulima kwenye vyanzo vya maji ili kuepuka kuchukuliwa hatua za kisheria.

Kaimu Mkurugenzi wa SUWASA, Mhandisi Richard Kasase, alitoa onyo hilo juzi kwenye upandaji miti katika chanzo cha maji cha Mwankoko kilichopo Manispaa ya Singida kilikofanywa na wafanyakazi wa mamlaka hiyo ikiwa ni maadhimisho ya kusherehekea miaka 59 ya Muungano wa Tanganyika na Zanzibar.

Alisema kumekuwa na tabia kwa baadhi ya wananchi kulisha mifugo yao kwenye vyanzo vya maji na kufanya uharibifu na kuwataka kuheshimu sheria ya rasilimali za maji na mazingira ambazo zinakataza shughuli zozote za kibinadamu kufanyika kwenye vyanzo hivyo.

"SUWASA imeweka doria kwenye vyanzo vyote vya maji na tunaowakamata wakilisha mifugo kwenye vyanzo tunawatoza faini ambayo kwa mbuzi mmoja ni Sh. 50,000 na ng'ombe Sh. 100,000," alisema.

Kasase alisema mkakati wa mamlaka hiyo, miti yote inayopandwa kwenye vyanzo vya maji inakua na hadi sasa imeshapandwa takribani miti 1,000 kwenye vyanzo vya maji vya Kititimo na Mwankoko.

Kaimu Mkuu wa Kitengo cha Mawasiliano na Uhusiano kwa Umma, Neema Lulandala, alisema wananchi wanaoishi kandokando ya vyanzo vya maji wawe walinzi wakuu wa vyanzo hivyo na kushiriki kupanda miti kwa ajili ya kutunza mazingira.

Lulandala alisema katika chanzo cha maji Mwankoko kumekuwa na tatizo la watu kuchoma moto eneo la chanzo cha maji na wengine kulisha mifugo na kuwaomba wananchi wasifanye vitendo hivyo kwa kuwa vinasababisha vyanzo vya maji kuharibika au kutoa maji yasiyo safi na salama kwa matumizi ya binadamu.

"Tunawaomba wananchi wayachukulie maeneo ya vyanzo vya maji kama ni maeneo muhimu sana yanayotupa maji, kwa hiyo tusipeleke mifugo kwenye vyanzo kwasababu inasababishwa kuviharibu na kuchafua maji," alisema.

Wanafunzi Mzumbe wabuni teknolojia kumlinda mtoto

Na Augusta Njoji, DODOMA

WANAFUNZI wa Chuo Kikuu cha Mzumbe wamebuni mifumo mbalimbali ya teknolojia itakayolisaidia taifa ikiwamo kumlinda mtoto asitoke mbali na nyumbani.

Akizungumza katika banda la Chuo Kikuu cha Mzumbe kwenye maonesho ya wiki ya ubunifu inayofanyika Uwanja wa Jamhuri, Mhadhiri wa Chuo hicho Idara ya Sayansi za Komputa, Dk. Moris Daudi, alisema mfumo huo unarahisisha kudhibiti mtoto asipotee.

"Hii bunifu inahusu namna ya kutafuta mtoto, kuna kifaa anavalishwa kinakuwa ni kidogo, mzazi au mwangalizi nyumbani anabaki na simu, yule mtoto akitoka mbali zaidi kinampa alarm inakuwa rahisi kumfuata na kumrudisha," alisema.

Alisema wamekuwa wakishirikiana na wanafunzi kuwajenga kuwa wabunifu ili ubunifu wao uchangie uchumi shindani.

Alibainisha kuwa mfumo wa usalama barabarani ni pale magari yanapoharibika na madereva kusimamisha pembeni kutengeneza husababisha ajali na mfumo huo unalenga kumpa taarifa dereva anayekuja kuwa eneo fulani gari limeharibika ili achukue tahadhari.

"Tunangeza pia mfumo wa kutoa taarifa kwa dereva kwamba mbele kuna matuta barabarani kwa sababu mengine huwa hayana alama hivyo tunamuongezea uwezo dereva anapokuja aone vizuri, kwa kutumia simu yake," alisema.

Kuhusu mfumo wa kumsaidia daktari kuhudumia wagonjwa wodini, Dk. Daudi alisema unawezesha kuwekwa kifaa maalum kwenye kitanda cha mgonjwa ili daktari asisumbuke kutembea na karatasi na kujua taarifa za madaktari waliopita kwa mgonjwa.

Naye, Mkuu wa Kitengo cha Mawasiliano na Masoko wa chuo hicho, Rose Joseph, alisema maonesho hayo yamekuwa chachu kwa vijana hao kuonesha vipaji vyao kwenye bunifu zitakazosaidia kutatua kero za jamii.

"Chuo cha Mzumbe kimebobea katika nyanja mbalimbali, lakini mojawapo ni sayansi na teknolojia na kila mwaka tunazalisha vijana ambao wamebobea masuala ya teknolojia, uhandisi na mengine, hii ni fursa ya vijana kuonesha bunifu zao zinazotatua changamoto za taifa," alisema.

Waziri wa Katiba na Sheria, Dk. Damas Ndumbaro akizungumza akifungua kongamano la kitaifa la sheria ya ndoa, jijini Dodoma juzi, ambalo wadau walijadili tafsiri ya sheria hiyo pamoja na umri wa mtoto ni upi. **PICHA: IBRAHIM JOSEPH**

Wafanyabiashara wadai kupata hasara bil. 2/-

Na Peter Mkwavila, DODOMA

WAFANYABIASHARA wa Soko Kuu la Majengo Jiji la Dodoma, wamepata hasara ya zaidi ya Shilingi bilioni mbili iliyosababishwa na Halmashauri ya Jiji hilo kuwalazimisha kushusha bidhaa soko la Ndugai kwa kipindi cha miezi 16.

Akizungumza katika mkutano mkuu wa mwaka wa soko hilo, Mwenyekiti wa soko hilo, Godson Rugazama, alisema miezi 16 iliyopita halmashauri hiyo iliagiza wafanyabiashara wote washushe mizigo kwenye soko la Ndugai na baadaye wasafirishe katika Soko la Majengo hali iliyosababisha baadhi ya mazao kuharibiwa na kusababisha hasara hiyo.

"Tulikaa pamoja na kuzungumza na jiji kuhusu uonevu huu, lakini hakuna majibu hali ambayo imekuja kujitokeza kuipata hasara hiyo kubwa, kwa kweli kwetu sisi wafanyabiashara tumebaki na usemi ule unaosemwa kuwa kilio cha samaki machozi yanaenda na maji, lakini kwa viongozi wa jiji wanaendelea kuliona suala hili ni dogo wakati sisi linatuumiza hivi kwa nini tushushie Ndugai, hapo Ndugai kuna nini," alisema.

Alisema wafanyabiashara wengi wa soko hilo maisha yamekuwa magumu kwao kutokana na kuongezeka kwa gharama za kusafirisha mazao yao kutoka Ndugai hadi Soko la Majengo.

Mwenyekiti huyo alisema katika mapendekezo yao wameomba mizigo yote kushushia katika Soko la Majengo na wapo tayari kulipa ushuru waliokuwa wanalipa katika soko la Ndugai.

"Changamoto zingine tunazokutana nazo ni pamoja na kuwapo kwa usiri kuhusu ukarabati wa soko hili, wafanyabiashara wadogo hasa wanaosafirisha matenga chini ya matatu kukamatwa na askari wa jiji wanaposafirisha mizigo yao," alisema.

Alisema wanapohitaji kupata ufafanuzi kutoka jiji wanaambiwa bado wanasubiri ramani, bila kutambua kuwa wafanyabiashara wanategemea meza, vibanda na vizimba ndiyo ofisi zao na walio wengi wamekopea mikopo.

Tatizo jingine ni pamoja na kukosekana kwa mlinzi katika muda wa mchana hivyo baadhi ya vibaka kuwaibia wanunuzi na wafanyabiashara," alisema.

Akizungumza kwa niaba ya Mkurugenzi wa jiji hilo, Joseph Mafuru, Diwani wa Kata ya Majengo, Shufaa Ibrahim, alisema suala la ushushaji wa mizigo katika soko la Ndugai, jiji imelipokea na inaendelea kulifanyia kazi na majibu yatatoka hivi karibuni.

Wakulima kahawa wakumbushwa kuzingatia ubora

Na Grace Mwakalinga,
MBEYA

WAKULIMA wa kahawa, mikoa ya Nyanda za Juu Kusini, wamekumbushwa kuzingatia kanuni bora za kilimo zitakazowasaidia kuzalisha kwa tija zao hilo na zitakazokidhi mahitaji ya soko la ndani na nje ya nchi.

Ushauri huo ulitolewa jana na Meneja Uzalishaji wa Kampuni ya Smile Coffee Tanzania Laboratory, Joseph Malyo, alipozungumza na Nipashe kuhusu mwitikio wa wakulima kuongeza mnyororo wa thamani kwenye kahawa wanazozalisha.

Alisema bado kuna tatizo katika uzalishaji wa kahawa zenye ubora kwa wakulima hali inayosababisha wasipate faida licha ya kutumia gharama kubwa kwenye uzalishaji wa zao hilo.

Kutokana na hali hiyo aliwashauri wakulima kutumia kampuni yao ambayo ina maabara ya kisasa kwa ajili ya kupima ubora wa kahawa na kuongeza thamani kwa kufungasha, kurosti na mpangilio wa ubora.

"Baada ya kufanya utafiti na kubaini kuna tatizo kubwa la ubora wa kahawa, tukaanzisha maabara ya kisasa ambayo inawasaidia wakulima kupima kahawa zao pamoja na kuziongezea thamani ili ziwe bidhaa za kuuzika kwenye masoko na maduka mbalimbali ndani na nje ya Tanzania na tumeona mwitikio wa wakulima kutumia maabara yetu kutoka maeneo mbalimbali kama vile Ruvuma," alisema Joseph.

Alisema Kampuni ya Smile inaendelea kuunga mkono jitihada za serikali kuuza kahawa iliyo bora na kuongeza idadi ya wataalam wa ubora wa zao hilo ikiwamo kampuni ya Smile.

Pia, katika kipindi cha mwaka 2022 wamewafikia wakulima 200 kutoka vyama vinane vya ushirika kutoka mikoa ya Mbeya na Ruvuma na kwamba wanatarajia kufikia idadi kubwa ya wakulima ambao watafundishwa namna ya kuzalisha na kuandaa iliyobora kwa kutumia maabara hiyo.

"Licha ya kuwa na maabara hii ya kupima ubora wa kahawa na kuongeza mnyororo wa thamani wa zao hilo bado tunakabiliwa na vikwazo mbalimbali kama vile uhaba wa vifaa ambavyo vinakwamisha shughuli zetu za upimaji na uandaa ya kahawa," alisema.

Asangalwisye Mwalusamba, mkulima wa kahawa, kata ya Iwindi Halmshauri ya Wilaya ya Mbeya, alisema wanakabiliwa na tatizo kubwa kwenye vyama vya ushirika.

Alisema tatizo hilo ni utaratibu wa kuuza mazao kwa mfumo wa stakabadhi ghalani kuwa unachelewesha wakulima kupata fedha zao kuliko mkulima akiuza mwenyewe.

Aliiomba serikali kuangalia upya mfumo huo kwa madai unawachelewesha wakulima kupata fedha ambazo wakati mwingine zinahitaji kwa ajili ya maandalizi ya kilimo.

Mtaalam wa kukaanga Kahawa, Henry Masonda kutoka Kampuni ya Smile Coffee Training Laboratory akionyesha namna maabara ya zao hilo inavyozalisha bidhaa zitokanazo na kahawa jijini Mbeya juzi. **PICHA: GRACE MWAKALINGA.**

Wakazi washauriwa kuzalisha hewa ukaa kuiuza

Na Grace Mwakalinga,
MBEYA

WAKAZI wa Jiji la Mbeya, wametakiwa kupanda miti kwa wingi ili waitumie kuzalisha hewa ya ukaa, ambayo wataiuza na kupata fedha kwa ajili ya shughuli za maendeleo ikiwamo kuendeleza miundombinu ya elimu na barabara za jiji hilo.

Wito huo ulitolewa jana na Mkuu wa Wilaya ya Mbeya, Beno Malisa alipozindua upanda miti ndani ya Halmashauri ya jiji la Mbeya, ikiwa ni sehemu ya maadhimisho ya sikukuu ya Muungano wa Tanzania, zoezi ambalo lilifanyika katika Shule ya Sekondari Magufuli, jijini humo. "Tunapanda miti ili kuhakikisha tunatunza mazingira, lakini pia hii ni biashara kubwa ya hewa ya ukaa, tunazo halmashauri ambazo zinavuna kiwango kikubwa cha fedha na kuwekeza kwenye elimu na barabara kwa kuvuna hewa ya ukaa kutokana na miti iliyooteshwa hivyo lazima na sisi Mbeya tuige huo mfano kwa maana ya faida zote mbili," alisema Malisa.

Akizungumza kwa niaba ya Mkurugenzi wa Halmashauri ya Jiji la Mbeya, Mganga Mkuu, Dk. Jonas Lulandala alisema, wamejipanga kupanda miti katika maeneo mbalimbali ya jiji hilo na tayari wamefanya uhamasishaji kwa watumishi na wananchi wengine ili kufanikisha.

Mkuu wa Shule ya Sekondari Magufuli, Obadia Kabuje, alisema shule hiyo imekuwa na jitihada ya kupanda miti ya matunda na kivuli ili kutunza mazingira na wanatarajia kuendelea kuelimisha wanafunzi ili kujenga uelewa wa umuhimu wa upandaji miti kwa kizazi cha sasa na baadaye.

Baadhi ya wadau wa mazingira katika Halmashauri ya jiji la Mbeya walisema ili kufanikisha upandaji miti lazima kuwapo na ushirikiano baina ya serikali, wananchi na sekta mbalimbali kila mmoja atimize wajibu wake.

34 mbaroni wakituhumiwa wizi wa kuvunja nyumba

Na Grace Mwakalinga,
MBEYA

JESHI la Polisi Mkoa wa Mbeya, limewakamata watuhumiwa 34 kwa tuhuma za kuvunja nyumba usiku na kuiba, kupatikana na mali za wizi na silaha bila kibali na kutengeneza noti bandia.

Hatua hiyo inatokana na Jeshi la Polisi kufanya msako na doria maeneo mbalimbali ya Jiji la Mbeya kipindi cha kuanzia Aprili 12 hadi 23, 2023.

Alisema watuhumiwa waliokamatwa kati yao 30 ni wanaume na wanne ni wanawake

Paul Hezron (33), mkazi wa Mwenge jijini Mbeya anashikiliwa kwa tuhuma ya kupatikana na vifaa mbalimbali vya kutengenezea noti bandia.

Kuzaga alisema mtuhumiwa huyo alikamatwa Aprili 17, 2023 katika msako maeneo ya Mwanjelwa na katika upekuzi kwenye chumba alichopanga alikutwa na vifaa vya kutengenezea noti bandia.

Alibainisha vifaa vilivyotumika kutengenezea noti hizo kuwa ni pasi ya umeme, gundi aina ya solo na maji, tepu mbili, vipande vya karatasi mfano wa fedha rangi nyeusi bunda mbili, vimiminika ambavyo ni dawa na kemikali chupa nne. Pia, katika upekuzi alikutwa na vifaa vya hospitali ambavyo ni sindano za binadamu na glovu. Mtuhumiwa anaendelea kuhojiwa upelelezi utakapokamilika atafikishwa mahakamani.

Katika hatua nyingine Jeshi hilo linamshikilia Zuberi Michael (29), mkazi wa Mama John kwa tuhuma za kupatikana na kete 13 zinazodhaniwa kuwa ni dawa za kulevya aina ya heroine.

Mtuhumiwa alikamatwa Aprili 23, 2023 katika msako uliofanyika maeneo ya Mama John, Kata ya Ilomba, sampuli ya dawa hizo zimechukuliwa na kupelekwa kwa Mkemia Mkuu wa Serikali, upelelezi ukikamilika mtuhumiwa atafikishwa mahakamani.

"Jeshi la Polisi Mkoa wa Mbeya, linaendelea kutoa wito kwa jamii kuachana na vitendo vya uhalifu na badala yake watafute kazi za kufanya ili kujipatia kipato halali pia natoa onyo kwa wanaoendelea kujihusisha na utengenezaji wa silaha haramu waache mara moja na wanaojihusisha na biashara na matumizi ya dawa za kulevya waache kwani wanaathiri nguvu kazi ya taifa," alisema Kamanda Kuzaga.

Waziri awapa vijana mbinu kutumia fursa ya Tehama

Na Rahma Suleiman,
ZANZIBAR

WAZIRI wa Wizara ya Ujenzi, Mawasiliano na Uchukuzi, Dk. Khalid Salum Muhammed, amesema vijana wana nafasi kubwa ya kuitumia teknolojia ya Tehama na kuna fursa nyinyi katika teknolojia hiyo, tofauti na miaka iliyopita.

Alisema kwa sasa teknolojia imekua hivyo ni vyema vijana kuitumia vizuri.

Aliyasema hayo jana katika maadhimisho ya siku ya kimataifa ya mtoto wa kike katika Tehama yaliyoandaliwa na Mamlaka ya Mawasiliano Tanzania (TCRA), iliyofanya Mjini Zanzibar.

Alisema Tehama isiwe chanzo cha kuporomoka kwa maadili bali kutumika kwa faida nzuri teknolojia hiyo ili kukuza uchumi wa nchi.

Alisema kumekua na maendeleo makubwa ya sekta ya Mawasiliano Tanzania na wananchi wengi kufikiwa na huduma ya mawasiliano na intaneti.

"Serikali imechukua juhudi kubwa, imeweka mkonga wa mawasiliano na sasa tutahakikisha, taasisi zote tunaziunganisha na teknolojia ya internet," alisema.

Alisema serikali inaendelea na jitihada ambazo zinafikisha huduma ya mawasiliano ili kuwawekea wananchi wote.

Alifafanua watumiaji wa simu nchini ni watu milioni 33 na laini zilizosajiliwa ni milioni 61, upatikanaji wa huduma nafuu wa mawasiliano nchi ni uthibitisho kuwa serikali imejipanga kuwezesha maendeleo bunifu katika mpango wa uchumi wa kidijitali.

Alisema matumizi ya Tehama yamerahisisha maisha katika sekta mbalimbali ikiwamo kilimo, biashara, afya na ikitumika vyema itawezesha kukua kwa uchumi na kujikomboa kimaendeleo.

Kadhalika kuna vituo 11 vya Tehama kwa kila wilaya Unguja na Pemba na zipo faida.

Mkurugenzi wa TCRA, Dk. Jabir Bakari, alisema lengo la maadhimisho hayo ni kuongeza wataalamu wa mawasiliano na kuhamasisha wanafunzi wa kike kusoma zaidi masomo ya sayansi ikiwamo Hesabati. Mwenyekiti wa Bodi Mamlaka ya Mawasiliano, Othman Khatib, alisema mikakati ya mamlaka hiyo ni kuhakikisha nchi nzima kuwa na mawasiliano ya simu na ifikapo mwaka 2025 Watanzania wote kufikiwa na huduma ya intaneti.

Aliwataka wadau wa mawasiliano kushirikiana na Wizara ya Elimu kuhakikisha vifaa vinapatikana shuleni ili kuwajengea uwezo wasichana na wavulana kutumia fursa ya kidijitali.

Naibu Katibu Mkuu, Wizara ya Ujenzi, Mawasiliano na Uchukuzi, Khadija Khamis, aliwataka wanafunzi waliopatiwa mafunzo kuwa wabunifu kwa kufikia malengo ya serikali kwa sababu vijana wengi wa vyuo vikuu wakimaliza masomo hushindwa kutumia ujuzi waliupata kujiajiri.

Waziri wa Ujenzi, Mawasiliano na Uchukuzi Zanzibar, Dk. Khalid Salum Muhammed (wa pili kushoto), akipata maelezo kutoka kwa wanafunzi wakati wa maadhimisho ya siku ya kimataifa ya mtoto wa kike katika TEHAMA, mjini Zanzibar jana. **PICHA: RAHMA SULEIMAN**

Ataka vijana kufundishwa historia ya Muungano

Na Rahma Suleiman,
ZANZIBAR

WAZIRI wa Nchi Ofisi ya Rais, Katiba, Sheria, Utumishi na Utawala bora, Haroun Ali Suleiman amesema ipo haja kwa vijana kuifahamu historia ya Muungano wa Tanganyika na Zanzibar ikiwamo malengo yake kwa ajili ya kuepuka upotoshaji unaoweza kufanywa na watu wasioitakia mema tunu hiyo ya kitaifa.

Suleiman alisema hayo wakati akifungua kongamano la miaka 59 ya Muungano wa Tanganyika na Zabnzibar, lililoandaliwa na Ofisi ya Mkuu wa Mkoa wa Kusini Unguja.

Alisema ni miaka 59 ya Muungano kundi kubwa lililopo sasa ni la vijana waliozaliwa baada ya Muungano wa Tanganyika na Zanzibar na Mapinduzi ya Januari 12, 1964.

Alisema Zanzibar ni sehemu ya Muungano wa Tanganyika na Zanzibar ambayo kwa kiasi kikubwa inafaidika kwa kuwapo kwa taasisi zinazosaidia kukuza uchumi na utafiti.

Haroun aliitaja baadhi ya miradi inayotekelezwa na pande mbili za Muungano ikiwamo Mfuko wa Maendeleo ya Jamii (Tasaf) ambao sehemu ya malengo yake ni kupunguza umasikini.

Alisema mpango huo ni mkombozi uliosaidia kuleta mabadiliko ya maisha kwa kaya zilizokuwa zikiishi katika mazingira magumu ya umasikini na sasa kujikwamua na maisha hayo.

Aidha, aliitaja sekta ya elimu ambayo wanafunzi kutoka Zanzibar wana fursa kubwa ya kupata mikopo kutoka sehemu mbili za Jamhuri ya Muungano ikiwamo Bodi ya Mikopo ya Elimu ya Juu ya Jamhuri ya Muungano na Bodi ya Mikopo ya Zanzibar.

Mhadhiri Mwandamizi wa Chuo Kikuu cha Taifa (SUZA) kitengo cha habari, Ali Shaaban Juma, alisema wakati umefika kufanyika zaidi utafiti na wasomi kuandika vitabu kuhusu Muungano ikiwamo malengo yake na sababu za waasisi kuunganisha nchi mbili zilizokuwa huru na kuzaliwa kwa taifa moja la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

Alisema utafiti huo ni muhimu utakaosaidia na kuwawezesha vijana wa sasa ambao kwa asilimia 80 ni waliozaliwa baada ya Muungano huo huku wengine wakiwa hawawafamu waasisi wake.

Serikali yatoa ufafanuzi fidia waliopisha barabara

Na Mwandishi Wetu

WIZARA ya Ujenzi, Mawasiliano na Uchukuzi, imetoa ufafanuzi wa madai ya wananchi wa Mzambara utakao Wilaya ya Wete, Kaskazini Pemba, wanaotaka fidia kupisha ujenzi wa barabara ya Chake Chake-Wete unaoendelea sasa.

Baadhi ya wakaazi wa eneo hilo walisema awali majina yao yalikuwamo kwenye orodha ya nyumba zinazotakiwa kuvunjwa ili kutoa nafasi kwa ujenzi wa barabara hiyo yenye urefu wa kilomita 22.1 unaofanywa na kampuni ya MECCO.

Kutokana na malalamiko hayo kupitia vyombo vya habari na mitandao ya kijamii, Waziri Dk. Khalid Salum Muhammed, ametoa ufafanuzi wa madai hayo wakati akizungumza na waandishi wa habari wizarani kwake Kisauni nje ya mji wa Zanzibar.

Alisema tayari serikali imeshawalipa fidia wananchi wanaostahiki na inaendelea na utaratibu huo, huku akimtaka mkandarasi aongeze kasi ili kazi ikamilike kwa wakati waliokubaliana.

"Ni kweli awali tuliorodhesha nyumba na baada ya kuchukua vipimo kujua mipaka ya barabara, tukaona nyingine hazina haja ya kubomolewa kwa kuwa ziko nje ya eneo la ujenzi (Alignment). Hao hawaidai serikali hivyo waendelee kubaki katika makaazi yao."

Alisema, hatua ya awali kuorodhesha nyumba hizo ilikuwa ya lazima, lakini haikuwa ya mwisho, ililenga kuzifanyia tathmini kabla kuruhusu ujenzi ufanyike.

Dk. Salum alisema kama kusuasua kwa barabara hiyo kunatokana na madai ya wananchi hao, suala hilo limekwisha na lisiwe sababu ya kuchelewesha ujenzi huo ambao ni miongoni mwa miradi ya mkakati inayolenga kukifungua kisiwa cha Pemba kiuchumi.

Pia, alisema kutokana na harakati za ujenzi huo, wapo wananchi ambao hawakutakiwa kuondoka, lakini wamelalamika kuwa nyumba zao zimepata athari zilizosababishwa na mtikisiko.

"Kwa hili nimegiza wataalamu wetu wazikague nyumba hizo ili kujiridhisha na athari zinazotajwa na baadaye wawasilishe ripoti serikalini kwa ajili ya kuangalia namna ya kulipwa fidia kwa namna inavyopasa," alisema.

Alisema serikali inaamini kampuni hiyo kwa kuwa imeshafanya kazi nyingi kwa ufanisi na kusisitiza iwe makini ili isiharibu sifa iliyojijengea huku akitaka kuzitafutia ufumbuzi changamoto za ndani ya uwezo wake na kazi iendelee.

Aliwaomba wananchi kufahamu maelezo yake na kuwataka wasiohusika wasiendelee kung'ang'ania kulipwa wakati nyumba zao zimetolewa katika orodha, akisisitiza maendeleo yanayotafutwa ni kwa ajili yao.

Injinia wa MECCO aliyeko kisiwani Pemba, Nassor Kolowa, alidai wamelazimika kufanya kazi kwa kuziruka sehemu zenye nyumba zinazodai fidia, hivyo kuzorotesha kasi wanayoitaka.

Akizungumzia maendeleo ya ujenzi huo baada ya ziara ya waziri, Ofisa Mdhamini wa Wizara ya Ujenzi, Mawasiliano na Uchukuzi, Ibrahim Saleh Juma, alisema kazi imesita kutokana na mvua zinazoendelea kunyesha.

Hata hivyo, alisema sababu hiyo inafahamika na kukubalika, lakini wanatarajia msimu wa mvua utakapokwisha, hakutakuwa na kikwazo cha kuchelewesha, akiamini mkandarasi ataongeza kasi zaidi.

"Kwa sasa hakuna malalamiko ya fidia kwani hadi mwezi wa Machi, mwaka huu, wastahiki wingi wamelipwa na wengine wanarekebishiwa taarifa zao. Sasa tunazifanyia tathmini nyumba zilizoko karibu na eneo la mradi zinazodaiwa kuathirika," alisema Dk. Khalid.

Mkataba wa ujenzi wa barabara ya Chake Chake-Wete yenye urefu wa kilomita 22.1, ulisainiwa mwezi Septemba 2021, kazi ikitarajiwa kukamilika baada ya miezi 30.

TANGAZO

BANK OF AFRICA
BMCE GROUP

TAARIFA YA FEDHA YA BANK OF AFRICA TANZANIA LIMITED YA 31st March 2023

Taarifa ya fedha ya Benki iliyochapishwa kwa mujibu wa kifungu na 7 na 8 cha sheria ya Benki na taasisi za fedha ya mwaka 2014

BANK OF AFRICA
BMCE GROUP

Tuma pesa toka benki kwenda mitandao ya simu kupitia
B-Mobile App au*150*13# ushinde iPhone 14 Pro.

Pakua kutoka
App Store
Google Play
au piga *150*13#
*Vigezo na masharti kuzingatiwa

TAARIFA YA MAPATO NA MATUMIZI

(Kiasi kwa millioni shillingi)

	Robo ya Mwaka sasa iliyoisha 31stMarch 23	Robo ya Mwaka Linganishi(Mwaka Uliopita) 31stMarch 22	Limbikizo la mwaka wa sasa 31stMarch 23	Limbikizo mwaka linganishi 31stMarch 22
1. Mapato ya Riba	15,961	12,596	15,961	12,596
2. Gharama za Riba	(7,284)	(4,687)	(7,284)	(4,687)
3. Mapato Halisi ya Riba (1kutoa 2)	**8,677**	**7,909**	**8,677**	**7,909**
4. Madeni Viza Yaliyofutwa	-	-	-	-
5. Punguzo/Ongezeko la tengo katika Mikopo	132	(2,131)	132	(2,131)
6. Mapato Yasiyo ya Riba:	**7,222**	**7,473**	**7,222**	**7,473**
6.1 Faida /(Hasara) Zitokanazo na Miamala ya Fedha za Kigeni	804	1,069	804	1,069
6.2 Ada na Kamisheni	3,090	2,667	3,090	2,667
6.3 Gawio	-	-	-	-
6.4 Mapato Mengine	3,328	3,737	3,328	3,737
7. Gharama Zisizo za Riba:	**(10,865)**	**(10,335)**	**(10,865)**	**(10,335)**
7.1 Mishahara na Mafao	(4,663)	(3,877)	(4,663)	(3,877)
7.2 Ada na Kamisheni	(665)	(600)	(665)	(600)
7.3 Gharama Nyingine	(5,537)	(5,858)	(5,537)	(5,858)
8. Faida /(Hasara) ya Uendeshaji	**5,166**	**2,916**	**5,166**	**2,916**
9. Tengo la Kodi ya Mapato	(1,705)	(875)	(1,705)	(875)
10. Faida / (Hasara) Halisi Baada ya Kodi ya Mapato	**3,461**	**2,041**	**3,461**	**2,041**
13. Idadi ya Waajiriwa	297	298	297	298
14. Mapato kwa Hisa	374,004	220,559	374,004	220,559
15. Idadi ya Matawi	19	20	19	20
BAADHI YA VIASHIRIO VYA UFANISI				
Uwiano wa Faida Kabla ya Kodi na Wastani wa Mali	1.8%	1.3%	1.8%	1.3%
Uwiano wa Faida baada ya Kodi na Wastani wa Fedha za Wanahisa	15.3%	9.8%	15.3%	9.8%
Uwiano wa Matumizi Yasiyo ya Riba na Mapato Ghafi	68.3%	67.2%	68.3%	67.2%
Uwiano wa Mapato Halisi ya Riba na Wastani wa Mali Zinazozalisha	4.9%	6.5%	4.9%	6.5%

WARAKA WA MIZANIA

(Kiasi kwa millioni shillingi)

	Robo mwaka sasa 31 March 23	Robo mwaka Mwaka linganishi 31 Dec 22
A.MALI		
1.Fedha Taslimu	17,905	14,345
2.Salio Katika Benki Kuu ya Tanzania	52,366	85,696
3. Uwekezaji Katika Amana za Serikali	134,939	136,806
4. Salio Katika Benki Nyingine na Taasisi za Fedha	10,984	12,684
5. Hundi na Miamala ya Kushughulikiwa	8,668	19,480
6. Miamala Baina ya Matawi	-	-
7. Bili Zilizoafikiwa	-	-
8. Dhima za Wateja Zilizokubalika	-	-
9. Mikopo Iliyotolewa kwa Benki Nyingine	96,010	48,172
10. Uwekezaji Katika Amana Nyingine	-	-
11. Mikopo Halisi Iliyopo	416,636	423,751
12. Mali Nyingine	17,087	15,894
13. Uwekezaji wa Hisa	1,894	1,894
14. Akaunti za udhamini	-	-
15. Haki ya matumizi ya mali	7,459	8,047
16. Mali Zisizohamishika, Mitambo na Vifaa	8,774	8,762
17. JUMLA YA MALI	**772,722**	**775,531**
B.DHIMA		
18.Amana za Benki nyingine na Taasisi za Fedha	82,342	77,684
19.Amana za Wateja	478,471	486,256
20.Dhamana ya Malipo kwa Fedha Taslimu	-	-
21.Amana Maalumu	80,063	79,223
22. Maagizo ya Malipo/Fedha za Kuhamisha	-	-
23. Hundi na Hawala za Kibenki Zilizotolewa	77	90
24. Limbiko la Kodi na Gharama Zitakazolipwa	1,560	1,518
25. Madeni ya kukodisha	8,288	8,889
26. Dhima la Tozo kwa Ajili ya Usuluhishi Baina ya Benki na Mteja	-	-
27. Miamala Isiyoshughulikiwa Baina ya Matawi	-	-
28. Mapato yaliyoingia ya Kipindi Kijacho na Tozo Nyingine Zitakazolipwa Baadae	4,060	4,747
29. Dhima Nyingine	16,451	15,293
30. Madeni	10,868	10,868
31. JUMLA YA DHIMA	**682,180**	**684,568**
32. MALI/(DHIMA) HALISI (16 kutoa 29)	**90,542**	**90,963**
C. FEDHA ZA WANAHISA		
33. Mtaji wa Hisa Uliolipwa	50,500	50,500
34. Akiba ya Mtaji	22,242	22,242
35. Mapato Yaliyobakizwa	11,796	6,493
36. Faida (Hasara) ya Kipindi Husika	3,461	5,303
37. Akaunti Nyingine za Mtaji	-	-
38.Tengo la ongezeko la thamani	2,543	6,425
39. Stahiki ya Wenyehisa Chache	-	-
40. JUMLA YA FEDHA ZA WANAHISA	**90,542**	**90,963**
41. Dhima Zisizo Dhahiri	99,582	109,053
42. Mikopo Chechefu	7,046	8,308
43. Tengo kwa Ajili ya Mikopo Chechefu	10,789	10,982
44. Mali Nyingine Chechefu	-	-
D. BAADHI YA VIASHIRIO VYA HALI YA KIFEDHA		
(i) Uwiano wa Fedha za Wanahisa na Jumla ya Mali	11.7%	11.7%
(ii) Uwiano wa Mikopo Chechefu na Jumla ya Mikopo Ghafi	1.6%	1.9%
(iii) Uwiano wa Mikopo Ghafi na Jumla ya Amana	66.7%	76.9%
(iv) Uwiano wa Mikopo Halisi na Jumla ya Mali Halisi	53.9%	54.6%
(v) Uwiano wa Mali Zinazozalisha na Jumla ya Mali	86.3%	82.6%
(vi) Ongezeko la Amana	-1.2%	35.6%
(vii) Ongezeko la Mali	-0.4%	24.6%

TAARIFA YA MTIRIRIKO WA FEDHA

(Kiasi kwa millioni shillingi)

	Robo Mwaka ya sasa 31st March 23	Robo Mwaka iliyopita 31st Dec 22	Limbikizo la Mwaka wa sasa 31st March 23	Limbikizo la Mwaka Linganish (Mwaka Uliopita) 31st March 22
I.Mtiririko wa Fedha Kutokana na Shughuli za Uendeshaji:				
Mapato/(Hasara) Halisi	5,166	7,943	5,166	2,916
Marekebisho kwa Ajili ya:	-	-	-	-
- Hasara Katika Mali	1,779	14,323	1,779	3,699
- Badiliko Halisi Katika Mikopo	-	-	-	-
- Faida/Hasara Kwenye Mauzo ya Mali	6,490	(113,219)	6,490	(14,745)
- Mabadiliko Halisi Katika Amana	(2,286)	137,967	(2,286)	(5,276)
- Mabadiliko Halisi Katika Amana za Muda Mfupi Zilizoafikiwa	-	-	-	-
- Mabadiliko Halisi Katika Dhima Nyingine	(104)	6,344	(104)	1,701
- Mabadiliko Halisi Katika Mali Nyingine	(1,933)	(24)	(1,933)	(848)
- Kodi Iliyolipwa	(348)	(1,188)	(348)	-
-Kiwango cha chini cha tengo la ziada	(9,740)	(4,247)	(9,740)	529
Fedha Halisi zilizotolewa(zilizotumika) kwa shughuli za uendeshaji	**(976)**	**47,899**	**(976)**	**(12,024)**
II.Mtiririko wa Fedha Kutokana na Shughuli za Uwekezaji:				
Gawio Lililopokewa	-	28	-	-
Ununuzi wa Mali za Kudumu	(1,340)	(2,477)	(1,340)	-
Mapato Kutokana na Mauzo ya Mali za Kudumu	-	4,509	-	3,265
Ununuzi wa Amana Zisizoshughulikiwa na Mawakala	-	(6,203)	-	-
Mapato Kutokana na Mauzo ya Amana Zisizoshughulikiwa na Mawakala	1,867	-	1,867	16,890
Mengineyo (bainisha)	-	-	-	-
Fedha Halisi Zilizotolewa (zilizotumika) kwa Shughuli za Uwekezaji	**527**	**(4,143)**	**527**	**20,155**
III.Mtiririko wa Fedha Kutokana na Shughuli za Kifedha:				
Ulipaji wa Madeni ya Muda Mrefu	-	-816	-	-
Mapato Kutokana na Utoaji wa Madeni ya Muda Mrefu	-	-	-	-
Mapato Kutokana na Utoaji wa Mtaji wa Hisa	-	-	-	-
Gawio Lililolipwa kwa Fedha Taslimu	-	-	-	-
Mabadiliko Halisi Katika Madeni Mengine	-	(2,956)	-	(10,684)
Mengineyo (bainisha)	-	-	-	-
Fedha Halisi Zilizotolewa (zilizotumika) kwa Shughuli za Kifedha	**-**	**(3,772)**	**-**	**(10,684)**
IV. Fedha Taslimu na Mali Zinazofanana na Fedha Taslimu:				
Ongezeko / Punguzo Halisi Katika Fedha taslimu na Mali Zinazofanana na Fedha Taslimu	(449)	39,984	-449	-2,553
Fedha na Mali Zinazofanana na Fedha Taslimu Mwanzoni mwa Robo Mwaka/Mwaka	153,261	113,277	153,261	113,277
Fedha na Mali Zinazofanana na Fedha Taslimu Mwishoni mwa Robo Mwaka/Mwaka	152,812	153,261	152,812	110,724

Jina na Cheo:	Saini	Tarehe
Adam Mihayo (Ofisa Mtendaji Mkuu)	....	28th April 2023
Derick Lugemala (Mkuu wa Fedha)	....	28th April 2023
Alex Kibiki (Mkaguzi Mkuu wa Ndani)	....	28th April 2023

Sisi, tuliotajwa hapo chini, wajumbe wa bodi ya wakurugenzi, tunathibitisha usahihi wa taarifa za hapo juu, tunatamka kwamba tumezitathmini taarifa hizi, na kwa uelewa na imani yetu kubwa zimeandaliwa kulingana na Viwango vya Kimataifa vya Uwasilishaji wa Taarifa za Fedha na matakwa ya Sheria ya Benki na Taasisi za Fedha ya mwaka 2006, na zinaonesha hali halisi

Nehemiah Mchechu (Mwenyekiti)	....	28th April 2023
Moremi Marwa (Mkurugenzi)	....	28th April 2023

TAARIFA YA MABADILIKO YA MTAJI

(Kiasi kwa millioni shillingi)

	Mtaji wa Hisa	Malipo juu ya bei ya hisa	Mapato Yaliyobakizwa	Ongezeko la thamani	Jumla
Mwaka wa sasa 2023					
Salio la mwanzo wa mwaka	**50,500**	**22,242**	**11,796**	**6,425**	**90,963**
Faida / (Hasara) Halisi Baada ya Kodi ya Mapato	-	-	3,461	-	3,461
Faida / (Hasara) ya mabadiliko ya thamani			-	-3,882	-3,882
Salio la mwisho wa mwaka 2023	**50,500**	**22,242**	**15,257**	**2,543**	**90,542**
Mwaka Uliopita 2022					
Salio la mwanzo wa mwaka 2022	**50,500**	**22,242**	**6,493**	**2,671**	**81,906**
Faida / (Hasara) Halisi Baada ya Kodi ya Mapato	-	-	5,303	-	5,303
Faida / (Hasara) ya mabadiliko ya thamani	-	-	-	3,754	3,754
Salio la mwisho wa mwaka 2022	**50,500**	**22,242**	**11,796**	**6,425**	**90,963**

As strong as a group. As close as a partner.

PM aagiza uchunguzi waliouawa hifadhini

Na Augusta Njoji,

DODOMA

WAZIRI Mkuu, Kassim Majaliwa ameliagiza Jeshi la Polisi kuchunguza matukio ya kuteswa, kuumizwa na kuuawa kwa baadhi ya wananchi waliodaiwa kuingia katika hifadhi, na watakaobainika walihusika wachukuliwe hatua.

Pia ameagiza Wizara ya Maliasili na Utalii ifuatilie na kuchukua hatua kwa watumishi watakaobainika kuhusika na tabia ya kuswaga mifugo na kuingiza hifadhini kwa lengo la kuitafisha na kujipatia fedha.

Alitoa maagizo hayo jana bungeni wakati wa kipindi cha 'Maswali kwa Waziri Mkuu' kutokana na baadhi ya wabunge kuhoji kuhusu kero zilizopo maeneo yanayopakana na hifadhi.

"Jeshi la Polisi lichunguze kwa umakini matukio yote yaliyotolewa taarifa na wabunge na wananchi kuhusu kuteswa, kuumizwa na kuuawa kwa baadhi ya wananchi waliotuhumiwa kuingia ndani ya hifadhi ili watakaobainika kukiuka sheria wachukuliwe hatua stahiki," aliagiza.

Waziri Mkuu alisema wananchi wenye malalamiko ya kunyang'anywa mali au mifugo, na kujeruhiwa, wahakikishe wanatoa taarifa ya matukio hayo kwa wakati katika vituo vya polisi na mamlaka za wilaya ili iwe rahisi kwa serikali kuchukua hatua.

"Wahifadhi wahakikishe wanazuia mapema wananchi kuanzisha shughuli za kilimo, ufugaji na makazi ndani ya hifadhi ili kuepuka uhitaji wa kuondoa shughuli ambazo zimeshaanzishwa kama vile kuvunja makazi, kufyeka mazao au kukamata mifugo," alisema.

Majaliwa alisema oparesheni zote zifanyike baada ya wananchi wa maeneo husika kushirikishwa na kupewa taarifa za kutosha na sio kuvizia.

Waziri Mkuu pia aliwataka wahifadhi waimarishe uhusiano wa ujirani mwema na kutoa elimu kwa wananchi wanaopakana na hifadhi kuhusu manufaa ya uhifadhi endelevu.

Waziri Mkuu pia aliwataka mawaziri husika katika utatuzi wa migogoro ya hifadhi, watembelee maeneo ya hifadhi kuanzia Mei 3 mwaka huu.

Wakati hayo yakijiri bungeni, Mdhibiti na Mkaguzi Mkuu wa Hesabu za Serikali (CAG), Charles Kichere amebainisha katika ripoti yake ya ukaguzi kwa mwaka 2021/22 kwamba, kulikuwa na visa 42 vya migogoro kati ya binadamu na wanyamapori kwenye hifadhi za taifa nchini vilivyosababisha vifo vya watu 26 na wengine 77 kujeruhiwa kwa mwaka 2021/22. Mwaka 2020/2021, kulikuwa na visa 31 vilivyosababisha vifo vya watu 20 na majeruhi 66.

Wafanyabiashara wanawake wanolewa kuitumia mikopo

Na Mwandishi Wetu

BENKI ya Exim Tanzania kwa kushirikiana na Mtandao wa Uwezeshaji Wanawake Tanzania (TAWEN) wameendesha mafunzo ya biashara, elimu ya fedha na mikopo kwa wajasiriamali wanawake wilayani Temeke, Dar es Salaam wakilenga kuwaandaa kuitumia vyema mikopo, huduma na fursa mbalimbali zinazotolewa na benki hiyo, serikali na halmashauri ya wilaya hiyo.

Mafunzo hayo ya siku moja yaliyowakutanisha pamoja wajasiriamali zaidi ya 450 kutoka wilayani humo, yalifunguliwa na Mwenyekiti wa Bodi ya TAWEN, Janeth Mbene na kufungwa na Mkuu wa Wilaya ya Temeke, Mwanahamisi Munkunda.

Akizungumza wakati akifunga mafunzo hayo, Mwanahamisi, mbali na kuipongeza benki hiyo kwa kudhamini na kushiriki moja kwa moja katika uwasilishaji wa mada mbalimbali kuhusu elimu ya mikopo, huduma za kibenki na matumizi ya fedha wakati wa semina hiyo, alisema mafunzo hayo yatawasaidia kwa kiasi kikubwa wajasiriamali hao kutumia vyema mikopo wanayoipata kutoka kwenye taasisi za fedha, serikali na halmashauri ya wilaya hiyo ili kujikwamua kiuchumi.

Aliwasihi wajasiriamali hao kuzingatia mafunzo hayo na kuendelea kuunda vikundi vitakavyowawezesha kunufaika zaidi na mikopo inayotolewa na serikali, halmashauri na taasisi za kifedha huku akiwasisitiza kutumia muda wao mwingi kwenye shughuli zinazowaingizia kipato na kuwekeza muda katika malezi sahihi ya watoto badala kutumia muda mwingi kufikiria zaidi sherehe zinazowaingiza kwenye matumizi yasiyo na ulazima.

Wakizungumza kwa nyakati tofauti katika semina hiyo, Mkuu wa Matawi ya Benki ya Exim, Agnes Kaganda na Mkuu wa Bidhaa za Rejareja na Uhakika wa Mapato wa benki hiyo, Mtenya Cheya, walisema ushiriki wa benki hiyo kwenye semina hiyo unalenga kujenga uelewa wa kutosha kuhusu usimamizi bora wa kifedha, umuhimu wa huduma zinazotolewa na benki hiyo na namna bora ya kutunza akiba zao ili kuendesha shughuli zao kitaalamu ili waepukane na hasara zinazoweza kukwamisha ustawi wa biashara zao.

Wakizungumzia mafunzo hayo, Mwenyekiti wa Bodi ya TAWEN, Janeth Mbene, na Ofisa Mtendaji Mkuu wa taasisi hiyo, Florence Masunga, walisema mafunzo hayo yatawasaidia kwa kiasi kikubwa wajasiriamali hao katika kuwajengea uwezo wa kibiashara kwa kuwa wengi wao wamekuwa wakishindwa kuendeleza vyema biashara zao na kutumia vyema mikopo wanayoipata kulingana na malengo kusudiwa.

BANK OF AFRICA
BMCE GROUP

TAARIFA FUPI YA GHARAMA ZA HUDUMA ZETU

Type of Charge	Product	Charges TZS	FCY (USD, EUR,GBP)
Opening Balance	Corporate Current Account	250,000	500
	SME Current Account	100,000	100
	Personal Current Account	100,000	50
	Faidika Savings Account	15,000	15
	Smart Junior Investor Account	50,000	USD 50/ GBP 20/ EUR 15
Minimum Operating Balance	Corporate Current Account	100,000	250
	SME Current Account	50,000	50
	Personal Current Account	5,000	5
	Faidika Savings Account	10,000	10
	Smart Junior Investor Account	25,000	Equivalent to TZS
	Penalty Below Minimum balance	12,000	Equivalent to TZS
Minimum Interest Earning Balance	Faidika Savings Account	1,200,000	1,200
	Smart Junior Investor Account	1,200,000	1,200
Ledger Fee	Corporate Current Account	30,000	Equivalent to TZS
	SME Current Account	15,300	15
	Personal Current Account	10,300	10
	Faidika Savings Account	1,800	Equivalent to TZS
	Smart Junior Investor Account	nil	nil
Withdrawal Charges Over the Counter	**For Corporate & SME**		
	< 15 Million	2,500	1.2% of the amount min 5
	> 15 Million	1% of the amount max 50,000	
	For Individuals		
	< 10 Million	2,000	1% of the amount min 5
	> 10 Million	0.12% of the amount max 50,000	
Cheques	Cheque Book Issuance-100 leaves	67,500	Equivalent to TZS
	Cheque Book Issuance-50 leaves	34,000	Equivalent to TZS
	Cheque Book Issuance-25 leaves	34,000	15 USD/11 EUR/15 GBP
	Counter Cheque Leaf for Corporate & SME	18,000	16
	Counter Cheque Leaf for Individuals	20,000	Equivalent to TZS
	Stop Payment Local Cheque	1% of total value with min 50,000 and max 250,000	Equivalent to TZS
Statements	Account Statements on Banking Hall per month	2,000 per page max 100,000	Equivalent to TZS
	E-Statements (Daily, weekly, Monthly, Quarterly)	Free	Free
Standing Order	To other Banks	5,000+ TISS Charges total 15,000	15
	Within the Bank	5,000	5
Telegraphic Transfers	TISS (Incoming transfers)	Free	Free
	TISS (Outgoing transfers)	10,000	Equivalent to TZS
	Outward TT- Customer	Equivalent to FCY	$ 54 via Internet Banking, $ 60 without Internet Banking
Other Charges	Account Closure	50,000	50
	Dormant Account Activation	Free	Free
TRADE SOLUTIONS			
Letters of Credit	**Import LC:**		
	Opening L/C	Equivalent to FCY	1% pq min 250
	Swift Charges	Equivalent to FCY	60
	L/C acceptance	Equivalent to FCY	0.10%
	Export LC:		
	Confirmation charge - unsecured	Equivalent to FCY	1.2% min 300 per qtr
	Document verification	Equivalent to FCY	150
	Amendments	Equivalent to FCY	120 flat fee
Bonds and Guarantees	Bid Bond	Unsecured 3.6%; Secured 3%; Cash cover 0.6% per qtr	Equivalent to TZS
	Performance bonds	Secured 3%; Full cash cover 0.6% per qtr	Equivalent to TZS
	Advance payment	Secured 3%; Full cash cover 0.6% per qtr	Equivalent to TZS
	Other guarantees	Secured 3%; Full cash cover 0.6% per qtr	Equivalent to TZS
DIGITAL BANKING			
Internet Banking	Subscription	Free	Free
	Maintanance Fee	Free	Free
	E-Statements	Free	Free
	Outward TT	Equivalent to FCY	$54
Mobile Banking	Subscription	Free	n/a
	Maintanance Fee	Free	n/a
	Balance Enquiry	200	n/a
	Mini-Statement	300	n/a
	Full- Statement	500	n/a
	Fund transfer to other Banks	10,000	n/a
	Fund transfer to other accounts within BOA	450	n/a
	Bank to wallet	1,000 - 49,999 = 2,500 50,000 - 99,999 = 3,000 100,000 - 199,999 = 3,500 200,000 - 499,999 = 5,500 500,000 - 1,000,000 = 7,500 Above 1,000,000 = 8,500	n/a
	Wallet to Bank	nil	n/a
	Forex Rate request	300	n/a
	Utility Bills Payment	Free	n/a
	Airtime Purchase	Free	n/a
	SMS Alert	2500 per Month	n/a
Loans	Loan Application Fee	0.12% of the principal amount minimum TZS 150,000	Equivalent to TZS
	Base/Prime Lending rate	17%	8%

Cards		SESAME MAUVE(PURPLE)	SESAME MAUVE(PURPLE)	VISA BLUE	VISA ELITE	VISA GREEN
	Joining Fees	0	0	0	0	6000
	Card Replacement	24000	24000	24000	25000	6000
	PIN Re-issue	7500	7500	6000	7500	6000
	Block card by Bank	2500	2500	2000	2000	2000
	ATM Cash withdrawal us-on-us	1300	1300	1500	1500	1500
	ATM Cash withdrawal Domestic us-on-them	1000-99999=1500 100000-400000=1700	1000-99999=1500 100000-400000=1700	3000	3000	3000
	ATM Balance enquiry us-on-us	400	400	300	300	300
	ATM Balance enquiry Domestic us-on-them	400	400	600	600	600
	Cash advance us-on-us	300	300	300	300	300
	Cash advance Domestic us-on-them	1500	1500	1500	1500	1500
	Mini statement us-on-us	400	400	600	600	600
	Mini statement BOA network	400	400	1800	1800	1800
	Failed transactions (Insufficient funds)	900	900	-	-	-

BANK OF AFRICA
BMCE GROUP

Benki kidijitali na
B-Mobile
*150*13#

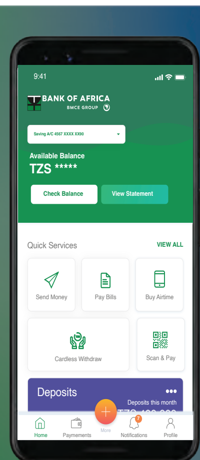

Hamisha pesa
Hamisha kwenda benki na mitandao yote ya simu
Nunua LUKU
Lipia king'amuzi
Salama
Loki kwa sura au alama za vidole
Bili ya maji
Nunua vocha

Pakua kutoka App Store Google Play au Piga *150*13#

HABARI MICHEZO

MONGELLA MGENI RASMI SIMBA, YANGA VETERANI

Na Adam Fungamwango

MKUU wa Mkoa wa Arusha, John Mongella, anatarajiwa kuwa mgeni rasmi katika pambano la wachezaji wa zamani wa Simba na Yanga litakalofanyika Mei 6, mwaka huu kwenye Uwanja wa Sheikh Amri Abeid, jijini humo.

Mkurugenzi wa Kituo cha Radio One, Deogratius Rweyunga, alisema Mongella amekubali kuwa mgeni rasmi katika mechi hiyo itakayochezeshwa na waamuzi wa zamani wa kimataifa wakiongozwa na Nassor Hamdoun, atakayesaidiwa na Soud Abdi na Samuel Mpenzi, huku mezani akiwa Billy Mwilima.

Akizungumza kwenye studio za ITV na Radio One kwenye hafla ya kukabidhi jezi zitakazotumika na Simba Legend na Yanga Veteran, Rweyunga alisema milango itakuwa wazi kuanzia saa 4:00 asubuhi huku kukiwa na mechi ya utangulizi kati ya wachezaji wakongwe wa Arusha, Arusha All Stars dhidi ya wenzao wa Kenya, Kenya Veteran.

“Tunamshukuru sana mkuu wa mkoa kwa kukubali kuwa mgeni rasmi, sasa ni rasmi mechi hiyo itachezwa saa 10:00 jioni, milango itakuwa wazi kuanzia saa 4:00 asubuhi, saa 7:00 mchana kutakuwa na mechi ya utangulizi kati ya Arusha All Stars na Kenya Veteran ambao ni wachezaji wa zamani wa timu mbalimbali za Kenya na Harambee Stars,” alisema Rweyunga.

Aliongeza timu zote zitaondoka Dar es Salaam Jumatano, kila moja ikitumia usafiri wake na Alhamisi wataenda kutembelea mbuga ya wanyama ya Taifa ya Arusha ili kumuunga mkono Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, Dk. Samia Suluhu Hassan kwenye harakati zake za kutangaza utalii.

Alisema baada ya kutoka mbugani watarejea kuendelea na mazoezi na kiingilio kushuhudia mchezo huo kitakuwa ni Sh. 5,000.

Mwenyekiti wa Simba Legend, beki wa kati wa zamani wa timu hiyo, Selemani Mathew, ameishukuru ITV na Radio One si tu kwa kupokea wazo lao na kulifanyia kazi kwa kuwawezesha na kuwapatia gharama zote za maandalizi ya mechi, ikiwamo usafiri, malazi na chakula, lakini pia kuwatafutia wadhamini ambao ni Kampuni ya maji ya Kilimanjaro na ya kinywaji cha Smart Gin ambao wameamua kuwekeza kwenye soka baada ya kufanya hivyo kwa mafanikio makubwa katika riadha na ngumi.

Mkurugenzi wa Radio One, Deogratius Rweyunga (katikati), akizungumzia maandalizi ya mechi ya mavetarani wa Simba na Yanga itakayochezwa Mei 6, mwaka huu kwenye Uwanja wa Sheikh Amri Abeid, jijini Arusha. Kulia ni Mwenyekiti wa mavetarani wa Yanga, David Lihenga na Katibu wa mavetarani wa Simba, Innocent Njovu. **PICHA: SABATO KASIKA**

Alitamba Simba itashusha kichapo kingine kwa Yanga kama ilivyokuwa Aprili 16, mwaka huu iliposhinda mabao 2-0 kwenye mchezo wa Ligi Kuu Tanzania Bara.

Aliwataja nyota wengine watakaokuwapo kwa upande wa Simba ni Haruna Moshi ‘Boban’ na Wakenya, Jerry Santo na Mark Sirengo.

Naye kiungo wa zamani wa Yanga, Jumanne Shango, aliwataka mashabiki wa Arusha na vitongoji vyao kumiminika uwanjani, kwani imekuwa ni bahati kwao kwa sababu awali mechi ilitakiwa kupigwa mjini Kigoma.

“Kizazi cha sasa kije kuona jinsi gani tulivyokuwa na uwezo mkubwa mno, kwa sababu walikuwa wanatusikia kwenye redio tu. Sisi Yanga tuko vizuri na tumewaongeza Boniface Ambani na Bernard Mwalala kutoka Kenya kwenye kikosi chetu,” alisema.

Bank of India (Tanzania) Ltd.

Relationship beyond banking

Fully owned subsidiary of Bank of India (Public Sector Bank)

UONESHAJI WA TAARIFA ZA FEDHA ZILIZOKAGULIWA

IMETOLEWA CHINI YA KANUNI YA 7 NA YA 8 YA KANUNI ZA MABENKI NA TAASISI ZA FEDHA (UONESHAJI) YA MWAKA 2014

WARAKA MIZANIA KWA TAREHE 31 MACHI 2023
Kiasi kwa shilingi milioni)

		Robo Mwaka ya sasa 31-Mar-23	Robo Mwaka iliyopita 31-Dec-22
A.	MALI		
1	Fedha Taslimu	2,270	2,431
2	Salio Katika Benki Kuu ya Tanzania	16,839	16,418
3	Uwekezaji Katika Amana za Serikali	50,335	48,465
4	Salio Katika Benki Nyingine na Taasisi za Fedha	3,800	1,144
5	Hundi na Miamala ya Kushughulikiwa	-	-
6	Miamala Baina ya Matawi	-	-
7	Bili Zilizoafikiwa	-	-
8	Dhima za Wateja Zilizokubalika	-	-
9	Mikopo Iliyotolewa kwa Benki Nyingine	10,578	8,378
10	Uwekezaji Katika Amana Nyingine	-	-
11	Mikopo Halisi Iliyopo	96,264	98,855
12	Mali Nyingine	2,480	2,415
13	Uwekezaji wa Hisa	-	-
14	Akaunti za udhamini	-	-
15	Mali Zisizohamishika, Mitambo na Vifaa	2,398	2,570
16	**JUMLA YA MALI**	**184,964**	**180,675**
B.	B. DHIMA		
17	Amana za Benki nyingine na Taasisi za Fedha	59,905	60,327
18	Amana za Wateja	81,440	76,795
19	Dhamana ya Malipo kwa Fedha Taslimu	-	-
20	Amana Maalumu	-	-
21	Maagizo ya Malipo/Fedha za Kuhamisha	287	31
22	Hundi na Hawala za Kibenki Zilizotolewa	25	25
23	Limbiko la Kodi na Gharama Zitakazolipwa	3,382	3,281
24	Dhima la Tozo kwa Ajili ya Usuluhishi Baina ya Benki na Mteja	-	-
25	Miamala Isiyoshughulikiwa Baina ya Matawi	-	-
26	Mapato yaliyoingia ya Kipindi Kijacho na Tozo Nyingine Zitakazolipwa Baadae	-	-
27	Dhima Nyingine	1,608	1,823
28	Madeni	-	-
29	**JUMLA YA DHIMA**	**146,647**	**142,282**
30	**MALI/(DHIMA) HALISI** *(16 kutoa 29)*	**38,317**	**38,393**
C.	FEDHA ZA WANAHISA		
31	Mtaji wa Hisa Uliolipwa	21,500	21,500
32	Akiba ya Mtaji	586	2,499
33	Mapato Yaliyobakizwa	16,200	13,509
34	Faida (Hasara) ya Kipindi Husika	31	885
35	Akaunti Nyingine za Mtaji	-	-
36	Stahiki ya Wenyehisa Chache	-	-
37	**JUMLA YA FEDHA ZA WANAHISA**	**38,317**	**38,393**
38	Dhima Zisizo Dhahiri	12,307	15,807
39	Mikopo Chechefu	4,407	4,871
40	Tengo kwa Ajili ya Mikopo Chechefu	193	773
41	Mali Nyingine Chechefu	-	-
D.	BAADHI YA VIASHIRIO VYA HALI YA KIFEDHA		
(i)	Uwiano wa Fedha za Wanahisa na Jumla ya Mali	20.72%	21.25%
(ii)	Uwiano wa Mikopo Chechefu na Jumla ya Mikopo Ghafi	4.57%	4.89%
(iii)	Uwiano wa Mikopo Ghafi na Jumla ya Amana	68.24%	72.66%
(iv)	Uwiano wa Mikopo Halisi na Jumla ya Mali	52.04%	54.71%
(v)	Uwiano wa Mali Zinazozalisha na Jumla ya Mali	85.08%	86.60%
(vi)	Ongezeko la Amana	3.08%	6.67%
(vii)	Ongezeko la Mali	2.37%	5.57%

TAARIFA YA MAPATO NA MATUMIZI KWA ROBO MWAKA INAYOISHIA 31 MACHI 2023
(Kiasi kwa shilingi milioni)

	Robo ya Mwaka wa sasa 31-Mar-23	Robo ya mwaka Linganishi (Mwaka Uliopita) 31-Mar-22	Limbikizo la Mwaka wa sasa 31-Mar-23	Limbikizo la Mwaka Linganishi (Mwaka Uliopita) 31-Mar-22
1 Mapato ya Riba	4,099	3,036	4,099	3,036
2 Gharama za Riba	1,869	1,192	1,869	1,192
3 **Mapato Halisi ya Riba (1kutoa 2)**	**2,230**	**1,844**	**2,230**	**1,844**
4 Madeni Viza Yaliyofutwa	(17)	-	(17)	-
5 Punguzo/Ongezeko la tengo katika Mikopo	948	237	948	237
6 **Mapato Yasiyo ya Riba:**	**187**	**136**	**187**	**136**
6.1 Faida /(Hasara) Zitokanazo na Miamala ya Fedha za	30	27	30	27
6.2 Ada na Kamisheni	157	109	157	109
6.3 Gawio	-	-	-	-
6.4 Mapato Mengine	-	-	-	-
7 **Gharama Zisizo za Riba:**	**1,320**	**1,350**	**1,320**	**1,350**
7.1 Mishahara na Mafao	691	667	691	667
7.2 Ada na Kamisheni	-	-	-	-
7.3 Gharama Nyingine	629	683	629	683
8 **Faida /(Hasara) ya Uendeshaji**	**166**	**393**	**166**	**393**
9 Tengo la Kodi ya Mapato	135	187	135	187
10 **Faida / (Hasara) Halisi Baada ya Kodi ya Mapato**	**31**	**206**	**31**	**206**
11 **Mapato Mengine Yaliyojumuishwa (bainisha)**	-	-	-	-
12 **Jumla ya Faida (Hasara) iliyojumuishwa kwa robo ya**	**31**	**206**	**31**	**206**
13 Idadi ya Waajiriwa	34	32	34	32
14 Mapato kwa Hisa	6	38	6	38
15 Idadi ya Matawi	2	2	2	2
BAADHI YA VIASHIRIO VYA UFANISI				
(i) Uwiano wa Faida Kabla ya Kodi na Wastani wa Mali	0.36%	0.91%	0.36%	0.91%
(ii) Wanahisa	0.33%	2.19%	0.33%	2.19%
(iii) Uwiano wa Matumizi Yasiyo ya Riba na Mapato Ghafi	30.80%	42.56%	30.80%	42.56%
(iv) Zinazozalisha	5.70%	4.90%	5.70%	4.90%

TAARIFA YA MABADILIKO YA MTAJI KWA ROBO MWAKA INAYOISHIA 31 MACHI 2023

	Mtaji wa Hisa	Malipo Juu ya bei ya Hisa	Mapato Yaliyobakizwa	Ziada ya Kisheria	Tengo la Ziada ya Jumla	Mengineyo (Bainisha)	Jumla
Robo mwaka ya sasa 2023							
Salio la mwanzo wa robo mwaka 01.01.2023	21,500	-	14,394	2,499	-	-	38,393
Faida / (Hasara) Halisi Baada ya Kodi ya Mapato	-	-	31	-	-	-	31
Mapato mengine yaliyojumuishwa	-	-	-	-	-	-	-
Miamala na wanahisa	-	-	-	-	-	-	-
Gawio lililolipwa	-	-	-	-	-	-	-
Ziada ya Kisheria	-	-	1,913	(1,913)	-	-	-
Tengo la Ziada ya Jumla	-	-	-	-	-	-	-
Mikopo iliyofutwa	-	-	-	-	-	-	-
Mengineyo			(108)				(108)
Salio la mwisho wa robo mwaka 31.03.2023	21,500	-	16,231	585	-	-	38,317
Robo Mwaka iliyopita 2022							
Salio la mwanzo wa robo mwaka 01.10.2022	21,500	-	14,378	1,630	-	-	37,508
Faida / (Hasara) Halisi Baada ya Kodi ya Mapato	-	-	885	-	-	-	885
Mapato mengine yaliyojumuishwa	-	-	-	-	-	-	-
Miamala na wanahisa	-	-	-	-	-	-	-
Gawio lililolipwa	-	-	-	-	-	-	-
Ziada ya Kisheria	-	-	(869)	869	-	-	-
Tengo la Ziada ya Jumla	-	-	-	-	-	-	-
Mikopo iliyofutwa	-	-	-	-	-	-	-
Mengineyo	-	-	-	-	-	-	-
Salio la mwisho wa robo mwaka 31.12.2022	21,500	-	14,394	2,499	-	-	38,393

TAARIFA YA MTIRIRIKO WA FEDHA KWA ROBO MWAKA INAYOISHIA 31 MACHI 2023
(Kiasi kwa shilingi milioni)

		Robo Mwaka ya sasa 31-Mar-23	Robo Mwaka iliyopita 31-Dec-22	Limbikizo la Mwaka wa sasa 31-Mar-23	Limbikizo la Mwaka Linganishi (Mwaka Uliopita) 31-Dec-22
I:	**Mtiririko wa Fedha Kutokana na Shughuli za Uendeshaji:**				
	Mapato/(Hasara) Halisi	166	390	166	393
	Marekebisho kwa Ajili ya:	-	-	-	-
	- Hasara Katika Mali	1,119	817	1,119	448
	- Badiliko Halisi Katika Mikopo	2,695	(14,775)	2,695	(3,851)
	- Faida/Hasara Kwenye Mauzo ya Mali	-	-	-	-
	- Mabadiliko Halisi Katika Amana	4,223	11,737	4,223	6,232
	- Mabadiliko Halisi Katika Amana za Muda Mfupi Zilizoafikiwa	(381)	(3,990)	(381)	(4,751)
	- Mabadiliko Halisi Katika Dhima Nyingine	142	505	142	(1,401)
	-Mabadiliko Halisi Katika Mali Nyingine	(312)	587	(312)	(968)
	- Kodi Iliyolipwa	(135)	(287)	(135)	(187)
	- Mengineyo (bainisha)	-	-	-	-
	Fedha Halisi zilizotolewa (zilizotumika) kwa shughuli za	*7,519*	*(5,015)*	*7,519*	*(4,085)*
II:	**Mtiririko wa Fedha Kutokana na Shughuli za Uwekezaji:**				
	Gawio Lililopokewa	-	-	-	-
	Ununuzi wa Mali za Kudumu	0	(19)	0	(282)
	Mapato Kutokana na Mauzo ya Mali za Kudumu	-	-	-	-
	Ununuzi wa Amana Zisizoshughulikiwa na Mawakala	-	-	-	-
	Mapato Kutokana na Mauzo ya Amana Zisizoshughulikiwa na Mawakala	-	-	-	-
	Mengineyo (bainisha)	-	-	-	-
	Fedha Halisi Zilizotolewa (zilizotumika) kwa Shughuli za Uwekezaji	*0*	*(19)*	*0*	*(282)*
III:	**Mtiririko wa Fedha Kutokana na Shughuli za Kifedha:**				
	Ulipaji wa Madeni ya Muda Mrefu	-	-	-	-
	Mapato Kutokana na Utoaji wa Madeni ya Muda Mrefu	-	-	-	-
	Mapato Kutokana na Utoaji wa Mtaji wa Hisa	-	-	-	-
	Gawio Lililolipwa kwa Fedha Taslimu	-	-	-	-
	Mabadiliko Halisi Katika Madeni Mengine	-	-	-	-
	Mengineyo (bainisha)	-	-	-	-
	Fedha Halisi Zilizotolewa (zilizotumika) kwa Shughuli za Kifedha	-	-	-	-
IV:	**Fedha Taslimu na Mali Zinazofanana na Fedha Taslimu:**				
	Ongezeko / Punguzo Halisi Katika Fedha taslimu na Mali Zinazofanana na Fedha Taslimu	7,519	(5,034)	7,519	(4,367)
	Fedha na Mali Zinazofanana na Fedha Taslimu Mwanzoni mwa Robo Mwaka	23,928	28,962	23,928	45,094
	Robo Mwaka	31,447	23,928	31,447	40,727

BAADHI YA MAELEZO KWA ROBO MWAKA INAYOISHIA 31 MACHI 2023

Katika kuandaa taarifa za hizi za fedha, sera za uandaaji ni zilezile zilizotumika wakati wa uandaaji wa Taarifa za Fedha zilizokaguliwa za mwaka uliopita.

Jina na Cheo	Saini	Tarehe
Mr. Antaryami Sarangi Mkurugenzi Mkuu		25.04.2023
Mr. Mahadhil M.Karwani Mkuu wa Fedha		25.04.2023
Mr. Allen Richard Mkaguzi Mkuu wa Ndani		25.04.2023

Sisi, tuliotajwa hapo chini, wajumbe wa bodi ya wakurugenzi, tunathibitisha usahihi wa taarifa za hapo juu, tunatamka kwamba tumezitathmini taarifa hizi, na kwa uelewa na imani yetu kubwa zimeandaliwa kulingana na Viwango vya Kimataifa vya Uwasilishaji wa Taarifa za Fedha na matakwa ya Sheria ya Benki na Taasisi za Fedha ya mwaka 2006, na zinaonesha hali halisi.

Jina	Saini	Tarehe
1. Mr. Suitbert Kageuka - Mkurugenzi		25.04.2023
2. Dr. Paul Kato - Mkurugenzi		25.04.2023

217401302

ZISIKUPITE

KANE AKARIBIA UNITED

KLABU ya Mnchester United inataka kumsajili mshambuliaji wa Timu ya Taifa ya England, Harry Kane, 29, lakini haiko tayari kuhusika katika mvutano wa muda mrefu kuhusu ada ya uhamisho wake na Tottenham Hotspurs.***(Mail)***

LIVAKOVIC ATAJWA UNITED

MANCHESTER United imeonyesha nia ya kumsajili mlinda lango wa Dinamo Zagreb kutoka Croatia, Dominik Livakovic, 28, huku mkataba na kipa wao, David de Gea, ukimalizika msimu huu.***(Football 365)***

POCHETTINO YUKO KAMILI

KOCHA, Mauricio Pochettino hamtumii wakala wakati anapojadiliana kuhusu kuteuliwa kwake kama kocha mkuu mtarajiwa wa Chelsea. ***(Telegraph)***

BRENTFORD KUBOMOLEWA

GOLIKIPA wa Hispania, David Raya na mshambuliaji wa Timu ya Taifa ya England, Ivan Toney, 27, wanafuatiliwa na Chelsea kwa ajili ya uhamisho wa majira ya joto kutoka Brentford. ***(Football London)***

LUKAKU, CHELSEA KUTETA

CHELSEA inatarajiwa kukutana na Inter Milan kujadili mustakabali wa mshambuliaji wa Ubelgiji, Romelu Lukaku, 29, ambaye kwa sasa yuko kwa mkopo katika klabu hiyo ya Serie A, pamoja na uwezekano wa kumsajili mlinda lango wa Cameroon, Andre Onana (27). ***(Evening Standard)***

BARELLA ANUKIA LIVERPOOL

KLABU ya Liverpool inaweza kutumia fedha nyingi kumnunua kiungo wa kati wa Inter Milan na Timu ya Taifa ya Italia, Nicolo Barella, 26, licha ya kukataa kumsajili kiungo wa kati wa England, Jude Bellingham (19), msimu huu kwa sababu ya bei ya juu iliyowekwa na Borussia Dortmund. ***(Sport)***

RAPHINHA AGEUKA LULU

KLABU za Arsenal, Tottenham Hotspur na Newcastle United zinavutiwa na mshambuliaji wa Brazil, Raphinha, 26, ambaye Barcelona wanaweza kumuuza ili kupata fedha za kumnunua tena mshambuliaji wa Argentina, Lionel Messi (35), kutoka Paris St-Germain. ***(AS)***

ROWE KUSAJILIWA VILLA

KLABU ya Aston Villa inavutiwa na kiungo wa kati wa Arsenal na Timu ya Taifa ya England, Emile Smith Rowe, 22. ***(Football 365)***

LEAO AIKATAA MADRID

MSHAMBULIAJI wa AC Milan na Timu ya Taifa ya Ureno, Rafael Leao, 23, amekataa ofa za kujiunga na Real Madrid na Chelsea. ***(La Gazetta dello Sport)***

GVARDIOL MAMBO MAGUMU

LIVERPOOL imepunguza nia ya kumnunua mlinzi wa Timu ya Taifa ya Croatia, Josko Gvardiol, 21, kwa sababu wanaamini thamani ya pauni milioni 80 inayotakiwa na Red Bull Leipzig kwa mchezaji huyo ni kubwa mno. ***(Football Insider)***

…NDOO ZA SOKA …AGAZETI YA ULAYA

KLOPP AFURAHISHWA KIWANGO LIVERPOOL

LONDON, England

●●● Kocha huyo aeleza sasa wameanza kuonyesha sura yao halisi...

KOCHA, Jurgen Klopp anataka Liverpool iendelee "kuonyesha sura yetu halisi" baada ya kupata ushindi wa tatu mfululizo na kupanda hadi katika nafasi ya sita kwenye msimamo wa Ligi Kuu England.

Liverpool walitoka nyuma na kuwalaza West Ham mabao 2-1 katika mechi iliyochezwa kwenye Uwanja wa London juzi, shukrani kwa mabao ya Cody Gakpo na Joel Matip, wakijibu goli la mapema la Lucas Paqueta.

Kocha wa West Ham, David Moyes, alikasirishwa kunyimwa penalti na VAR baada ya Thiago Alcantara kunawa mpira katika eneo la hatari.

"Nilipenda uchezaji," alisema Klopp katika mkutano wake na waandishi wa habari baada ya mechi.

"Kipindi cha kwanza, nadhani tulikuwa wa kipekee. Tulidhibiti mchezo tangu mwanzo sana, tulifanya kosa moja na tukawa nyuma kwa 1-0.

"Kipindi cha pili nilikipenda pia. Ilibidi tupambane sana wakati huo kwa sababu ya umbile la West Ham, mara zote wana nafasi ya kurejea, mradi tu hutaua mchezo na hatukufanya hivyo.

"Mwisho ukiangalia mchezo, nadhani sisi ndio washindi tunaostahili na hiyo, kwangu, ni muhimu sana. Kama tulipata pointi, bado nina furaha na mchezo, si matokeo."

Ushindi huo umeifanya Liverpool kufikisha pointi sita na kutinga nne bora.

Kuhusu mbio za kuwania nafasi ya kucheza Ligi ya Mabingwa Ulaya, Klopp alisema: "Sijaona mbio bado, kwa sababu hatuko kwenye nafasi ya mbio. Kitu pekee tunachoweza kufanya ni kushinda michezo ya mpira wa miguu, ikiwa hiyo itaweka shinikizo kwa timu zingine. hilo haliko mikononi mwetu.

"Nataka tumalize msimu vizuri kadri tuwezavyo. Nataka tuchukue kitu nje ya msimu huu kwa mwaka ujao, ikiwa ni mashindano ya Ulaya, ikiwa sivyo, lazima tukubali pia na kutoka hapo.

"Nataka sisi, angalau kwa wiki chache, tuonyeshe sura yetu halisi. Ni ngumu sana kufanya hivyo. Kwa hivyo sasa tulifanya hivyo.

"Tulicheza hapa mara nyingi, siku zote ni ngumu. Kulingana na matokeo, ilionekana bora mara kwa mara lakini mabao tuliyofunga yalikuwa ni mashambulizi ya nguvu."

SCAN HAPA KUPAKUA APP YETU!

SUPA JACKPOT KWA 1000/- 1,107,4

MECHI KALI
VFL BOCHUM
VERSUS
BORRUSIA DORTMUND
1 | 5.18
X | 4.48
2 | 1.48

KUWEKA PESA:
- PIGA *150*87#, CHAGUA 4
- WEKA PESA.
tigo pesa
vodacom m-pesa
halopesa
airtel money
SEND

SportPesa
SPORTPESA.CO.TZ
PIGA *150*87#

GBT:0249 18+
HUDUMA KWA WATEJA MASAA 24, PIGA:
0764115588, 0677115588
0685115588
@TZSportPesa @SportPesaTZ @tzsportpesa

GUARDIOLA: MECHI TATU KUAMUA UBINGWA EPL

MANCHESTER, England

PEP Guardiola amesisitiza michezo mitatu ijayo ndiyo itakayoamua mbio za ubingwa baada ya ushindi wa mabao 4-1 walioupata Manchester City dhidi ya Arsenal katika mechi ya Ligi Kuu England iliyochezwa juzi usiku.

City wamebakia katika nafasi ya pili wakiwa pointi mbili nyuma vinara Arsenal lakini wakiwa na michezo miwili mkononi dhidi ya wapinzani wao hao wa London, huku zikibaki mechi saba pekee msimu kumalizika.

Mabao mawili kutoka kwa Kevin De Bruyne, John Stones na Erling Haaland wakifunga moja kila mmoja yaliimarisha kiwango chao nyumbani, lakini Guardiola alikuwa mwepesi kuelekeza macho katika mechi muhimu zilizokuwa mbele yao.

"Najua michezo mitatu ijayo ni muhimu sana," alisema akizungumza na BT Sport.

"Fulham (itakayochezwa Jumapili), alichofanya Marco Silva msimu huu ni cha kushangaza, na kisha baada ya mechi mbili za nyumbani dhidi ya West Ham na Leeds, michezo hii itaamua msimu.

"Ukweli leo (juzi), tuko nyuma ya Arsenal, wako pointi mbili mbele yetu." Guardiola aliendelea kusifu njia kuu ya ushindi wa timu yake ambayo sasa imeshinda michezo 12 mfululizo ya ligi dhidi ya Arsenal.

"Kuanzia dakika ya kwanza tulikuwa na umakini mkubwa," Guardiola alisema.

"Sisi ni washindi mfululizo wa ligi, ukipoteza mchezo unasema una muda lakini Arsenal haikuwa hivyo. Wachezaji wanajua ni karibu na kama tunapoteza, hatuna nafasi."

Xavi: Hakuna visingizio

BARCELONA, Hispania

KOCHA Xavi amesema hakuwezi kutoa "visingizio" kwa kichapo cha mabao 2-1 ambacho Barcelona wamekipata kutoka kwa Rayo Vallecano na kuwafanya Blaugrana hao kukosa nafasi ya kuongoza kwa tofauti ya pointi 14 kileleni mwa msimamo wa Ligi Kuu Hispania maarufu LaLiga.

Barca wanatazamiwa kumaliza kusubiri kwao kwa miaka minne kutwaa taji la ligi katika wiki zijazo, na kipigo cha mabao 4-2 cha Real Madrid dhidi ya Girona hapo Jumanne kiliwapa fursa ya kujiweka karibu zaidi na ufalme huo.

Hata hivyo, mabao ya Alvaro Garcia na Fran Garcia yaliipa Rayo ushindi unaostahili, huku bao la dakika za mwisho la Robert Lewandowski likionekana faraja tu kwenye mchezo huo wa juzi.

Barca wamepoteza mechi tatu pekee za ligi msimu mzima, lakini Blaugrana hao sasa wamechukua pointi tano tu katika mechi 12 kwenye LaLiga.

HABARI MICHEZO

65,397/-

SUPA JACKPOT
MECHI WIKI HII
BASHIRI KWA USAHIHI MECHI ZOTE

TAREHE	MUDA	MICHEZO	NYUMBANI 1	SARE X	UGENINI 2
01. 29/04/23	19:00	AS Roma vs AC Milan	2.60	2.95	2.75
02. 29/04/23	19:30	Schalke 04 vs Werder Bremen	2.21	3.45	2.85
03. 29/04/23	20:00	Velez Sarsfield vs CA San Lorenzo de Almagro	2.30	2.80	3.00
04. 29/04/23	21:30	Servette Geneva vs FC St. Gallen 1879	2.38	3.20	2.46
05. 29/04/23	21:45	Torino FC vs Atalanta BC	2.80	3.20	2.39
06. 29/04/23	22:30	Gimnasia Y Esgrima La Plata vs CA Tigre	2.70	2.95	2.33
07. 29/04/23	22:30	Coritiba FC PR vs Sao Paulo FC SP	2.95	3.10	2.34
08. 29/04/23	22:30	Fortaleza EC CE vs Fluminense FC RJ	2.60	3.15	2.60
09. 30/04/23	14:00	Skovde AIK vs IK Brage	2.70	3.10	2.25
10. 30/04/23	15:00	Cadiz CF vs Valencia CF	3.00	3.15	2.29
11. 30/04/23	15:30	Glasgow Rangers vs Celtic Glasgow	2.75	3.15	2.25
12. 30/04/23	16:00	AFC Bournemouth vs Leeds United	2.65	3.25	2.48
13. 30/04/23	16:00	Clermont Foot 63 vs Stade Reims	2.90	3.40	2.23
14. 30/04/23	18:30	VfL Wolfsburg vs FSV Mainz	2.26	3.40	2.85
15. 30/04/23	19:00	Besiktas Istanbul vs Galatasaray Istanbul	2.46	3.20	2.36
16. 30/04/23	19:00	Ajax Amsterdam vs PSV Eindhoven	2.20	3.25	2.75
17. 30/04/23	19:30	Espanyol Barcelona vs Getafe CF	2.31	2.95	3.15

MECHI ZA USHINDI
"1" NI TIMU YA NYUMBANI KUSHINDA "X" NI TIMU KUTOKA SARE "2" NI TIMU YA UGENINI KUSHINDA.

IJUMAA - 28/04/2023

MUDA	GAME ID	MICHEZO	NYUMBANI 1	SARE X	UGENINI 2
15:00	3004	Kolos Kovalivka vs Shakhtar Donetsk	7.58	4.30	1.34
19:00	3782	Legia Warszawa vs Wisla Plock	1.50	3.94	5.33
19:30	1972	Greuther Furth vs Heidenheim	2.62	3.17	2.62
19:30	2224	Paderborn vs Eintracht Braunschweig	1.62	3.98	4.73
19:30	2798	Lecce vs Udinese	2.39	3.00	2.95
20:00	1054	Genclerbirligi vs Bodrumspor	3.43	3.33	1.93
20:00	2494	Alanyaspor vs Umraniyespor	2.06	3.78	2.99
20:00	2601	Oliveirense vs CF Estrela	3.16	3.32	2.09
20:00	3232	Dinamo Moscow vs Fakel	1.51	4.07	5.43
20:00	4201	Waldhof Mannheim vs Hallescher	2.14	3.44	3.12
20:30	1553	Cholet vs Sedan	2.52	2.94	2.88
20:30	1688	Orleans vs Bourg Peronnas	1.95	3.20	3.83
20:30	1882	Neuchatel Xamax vs FC Thun	3.18	3.54	1.95
20:30	2652	Dunkerque vs Le Puy	1.81	3.51	4.03
20:30	4091	Bastia Borgo vs Paris 13 Atletico	3.04	3.14	2.28
20:30	4724	Chateauroux vs Villefranche Sur Saone	1.96	3.25	3.73
20:30	4972	Concarneau vs FC Martigues	1.83	3.36	4.15
21:00	2098	Hafnarfjordur vs KR Reykjavik	2.45	3.52	2.45
21:00	2983	Maastricht vs Jong AZ Alkmaar	2.15	3.48	2.91
21:00	3140	Heracles Almelo vs Jong PSV	1.32	4.99	7.28
21:00	3224	PEC Zwolle vs Dordrecht	1.11	7.50	15.62
21:00	3572	ADO Den Haag vs Helmond Sport	1.72	3.75	4.06
21:00	3662	FC Oss vs Almere City	4.17	3.80	1.69
21:00	3830	FC Eindhoven vs Jong Utrecht	1.52	4.06	5.21
21:00	4811	VVV Venlo vs Jong Ajax	2.00	3.70	3.08
21:00	5237	Den Bosch vs Telstar	3.18	3.39	2.06
21:15	5103	Lausanne-Sport vs FC Schaffhausen	1.45	4.31	5.34
21:15	5175	Domzale vs ND Gorica	1.99	3.24	3.34
21:30	1409	Rakow Czestochowa vs Lechia Gdansk	1.22	5.17	10.34
21:30	3105	VfL Bochum vs Borussia Dortmund	5.18	4.48	1.48
21:30	4174	Liebherr Gak vs Blau Weiss Linz	3.21	3.42	2.02
21:45	1020	Bray Wanderers vs Waterford Utd	5.35	3.81	1.51
21:45	1068	Dundee FC vs Cove Rangers	1.26	5.38	8.49
21:45	1493	Dundalk FC vs Drogheda Utd	1.85	3.34	3.70
21:45	2163	UCD Dublin vs Bohemians FC	6.56	4.00	1.41
21:45	3089	KAA Gent vs KVC Westerlo	1.59	4.10	4.73
21:45	3717	Galway United vs Cobh Ramblers	1.23	5.13	9.65
21:45	3852	Shelbourne vs Cork City	1.97	3.08	3.59
21:45	4212	Derry City vs St Patricks	1.69	3.50	4.32
21:45	4264	Treaty United vs Kerry FC	1.38	4.29	6.54
21:45	5556	Spezia vs Monza	2.69	3.14	2.49
21:45	5622	Athlone Town vs Wexford Youths	2.39	3.39	2.52
22:00	2270	Osasuna vs Real Sociedad	3.24	3.04	2.21
22:00	2575	Blackpool vs Millwall	3.20	3.25	2.13
22:00	2782	Racing Santander vs UD Ibiza Eivissa	1.70	3.30	5.01
22:00	3302	Shamrock Rovers vs Sligo Rovers	1.44	4.04	5.93
22:00	4262	Strasbourg vs Lyon	2.75	3.35	2.33
22:00	5382	Finn Harps vs Longford Town	2.08	3.18	3.18
22:15	2810	Rio Ave vs FC Arouca	2.19	2.97	3.42
23:00	5315	Breidablik vs Fram Reykjavik	1.36	4.97	6.21

CHEZA KWA WAJIBU. KIWANGO CHA MAKATO YA SIMU KUZINGATIWA.

JKT QUEENS YAENDELEA KUIKABA SIMBA QUEENS

Na Adam Fungamwango

ASHA Rashid maarufu kama Mwalala amefunga bao lake la kwanza msimu huu wakati Simba Queens ikishinda mabao 2-0 dhidi ya Amani Queens katika mechi ya Ligi Kuu ya Wanawake Tanzania iliyochezwa kwenye Uwanja wa Uhuru, Dar es Salaam juzi.

Simba imeendelea na kampeni yake ya kutetea ubingwa wa ligi hiyo kwa mara ya nne mfululizo, lakini msimu huu ikikabwa koo na JKT Queens.

Mrundi Asha Djaffar alifunga bao la pili, na kuifanya Simba Queens kufikisha pointi 36, chini ya Maafande wa JKT Queens wenye pointi 37.

Kwenye Uwanja wa Chuo cha Mkwawa, Iringa, wageni Alliance Girls waliisasambua Mkwawa Queens mabao 3-0, yote yakitiwa kwenye kamba na Winfrida Charles na kuifanya ligi hiyo kuwa na 'hat-trick' tatu mpaka sasa, pia akifikisha magoli 11 na kumkaribia kinara, straika wa Simba Queens, Jentrix Shikangwa mwenye mabao 13 mpaka sasa.

Mbali na Winfrida, wachezaji wengine ambao wameshapiga 'hat-trick' mpaka sasa kwenye ligi hiyo ni Shikangwa ambayo aliipata kwenye mechi ya mzunguko wa pili dhidi ya Alliance Girls kwenye Uwanja wa Nyamagana, Mwanza ambapo alifunga mabao yote manne, Simba Queens ikishinda 4-0.

Nyota wa Yanga Princess, Nkor Blessing, alifunga hat trick katika mechi dhidi ya The Tiger Queens ambayo ilimalizika kwa wenyeji kupata ushindi wa mabao 5-0.

Ili kuutetea ubingwa wake, Simba Queens inatakiwa kushinda mechi zote zilizobaki na kuombea angalau JKT Queens ipate sare mechi moja, vinginevyo timu zote zikishinda mechi zilizobaki, maafande hao watatawazwa kuwa malkia wapya wa ligi hiyo.

Maveterani wa Simba na Yanga wakiteta baada ya kumaliza mkutano wa maandalizi ya mechi itakayowakutanisha nyota hao wa zamani uliofanyika katika Studio za ITV, Mikocheni Dar es Salaam jana. Kulia ni Innocent Njovu, Seleman Mathew kutoka wa Simba, David Lihanga na kushoto ni Jumanne Shango wa Yanga. **PICHA: SABATO KASIKA**

Yanga yafunguka Rivers itawabeba

INATOKA UK. 24

"Mashabiki njooni tumaliza kazi hii pamoja, ni mechi ngumu kwa sababu lolote linaweza kutokea, lakini tumejipanga kupata ushindi na kusonga mbele," Nabi aliongeza.

Yanga ilisonga mbele katika mashindano hayo baada ya kuongoza Kundi D kwa kujikusanyia pointi 13, ikishinda michezo minne, sare moja na ikifungwa mchezo mmoja mmoja.

Rivers United wao wametinga hatua hiyo baada ya kumaliza nafasi ya pili katika Kundi B, walijikusanyia pointi 10, wakishinda mechi tatu, sare moja na walipoteza michezo miwili.

Simba: Ni zamu yetu

INATOKA UKURASA 24

misimu mitano, mara tatu kwenye Ligi ya Mabingwa Afrika na mara moja Kombe la Shirikisho Afrika.

Wakati huo huo, taarifa kutoka Simba zinasema mchakato wa kuhakikisha golikipa chaguo la pili, Beno Kakolanya, haondoki umefikia pazuri baada ya mabosi ya klabu hiyo kujipanga kurejesha kiasi cha fedha ambacho Singida Big Stars wamekitoa.

Chanzo hicho mwekezaji wa klabu hiyo, Mohammed Dewji 'Mo' amemwagiza Mwenyekiti wa Bodi ya Wakurugenzi, Salim Abdallah 'Try Again' kuhakikisha usajili ikiwamo kumwongezea mkataba Kakolanya.

Chanzo hicho kiliendelea kusema Salim ameshaanza kufanyika kazi maagizo ya kuimarisha kikosi kwa kuwaongeza mikataba nyota wote ambao wanawahitaji na suala la Kakolanya limefikia hatua nzuri.

"Kama Beno akiondoka basi tunalazimika kutafuta kipa kutoka nje, ni jambo la bahati nasibu, unaweza kutoa kiasi kikubwa cha fedha kuleta kipa kutoka nje na kushindwa kumudu mazingira, lakini pia tutalazimika kumweka benchi Aishi (Manula), hapo tutakuwa tunaua timu yetu ya Taifa (Stars) kwa sababu Tanzania One atakosa nafasi ya kudaka," kilisema chanzo hicho.

Taarifa za awali zilisema Kakolanya alilazimika kusaini Singida Big Stars kutokana na dau la Sh. milioni 100 ambalo amepatiwa.

Michezo

Ijumaa Aprili 28, 2023

Nipashe

Xavi: Hakuna visingizio UKURASA 22

Wachezaji wa Simba ya Dar es Salaam wakifanya mazoezi kwa ajili ya kujiandaa kuwakabili wenyeji, Wydad AC katika mechi ya marudiano ya hatua ya robo fainali ya mashindano ya kimataifa ya Ligi ya Mabingwa Afrika itakayochezwa leo katika jiji la Casablanca nchini Morocco. **PICHA: SIMBA SC**

Simba: Ni zamu yetu

Robertinho awapania Wydad huku Mo akimbakisha Kakolanya unyamani na...

Adam Fungamwango na Saada Akida

TUNAITAKA nusu fainali, hayo yalikuwa ni maneno ya Simba baada ya kufanikiwa kusonga mbele katika mashindano ya kimataifa ya Ligi ya Mabingwa Afrika ambao leo wanarudiana na mabingwa watetezi, Wydad AC, mechi itakayochezwa kwenye Uwanja wa Mohamed V ulioko nchini Morocco.

Simba itashuka dimbani kuwavaa vigogo hao wakiwa na kumbukumbu ya kupata ushindi wa bao 1-0, lililofungwa hapa nyumbani kwenye Uwanja wa Benjamin Mkapa, wiki iliyopita.

Mnyama anahitaji ushindi au sare yoyote ili kuwavua ubingwa Wydad na kurudia historia ya miaka 20 iliyopita ambapo aliwaondoa waliokuwa mabingwa watetezi, Zamalek ya Misri.

Ilikuwa ni mechi ya kwanza ikichezwa Mei 18, 2003 kwenye Uwanja wa Taifa, Dar es Salaam (sasa Uhuru), Simba ilishinda bao 1-0 likiwekwa wavuni na Emmanuel Gabriel, na mchezo wa marudiano uliofanyika Cairo walifungwa bao 1-0, lakini ilifanikiwa kusonga mbele kwenye hatua ya makundi kwa ushindi wa penalti 3-2, shujaa, Juma Kaseja akiokoa penalti tatu.

Kuelekea mtanange huo, Kocha Mkuu wa Simba, Roberto Oliveira 'Robertinho' amesema anatarajia kupangua kikosi chake ili kuwaweka katika wakati mgumu wapinzani wao na hatimaye kutimiza malengo yake ya kufanya vyema.

Robertinho alisema atafanya mabadiliko ambayo yatasaidia kulinda ushindi wao na kusaka matokeo mazuri yatakayowafanya wasonge mbele na hatacheza kama walivyocheza mechi ya kwanza.

Kocha huyo alisema kikosi chake kiko tayari kwa ajili ya mechi hiyo na amepanga kufanya marekebisho ambayo anaamini yatamsaidia kuondoka na ushindi.

"Kutakuwa na mabadiliko ya kawaida kikosini, hilo ni jambo la kawaida na wakati mwingine watu wanatakiwa kuzoea, tunakwenda na tahadhari kubwa kwa sababu wapinzani wetu ni bora na watakuja tofauti na walivyocheza nchini Tanzania, lazima tukubali tunatakiwa kwenda kwa umakini mkubwa na mabadiliko makubwa ya kiuchezaji," alisema Robertinho.

Aliongeza maandalizi waliyofanya yanaashiria wanatarajia kuvuna matokeo bora na watacheza ugenini bila ya wasiwasi wowote.

"Ninaamini tunaweza kufanya mambo makubwa tukiwa ugenini. Hakuna shaka kuhusu hilo kwa sababu wachezaji tulionao ni bora na kila mmoja anafahamu umuhimu wa mechi hii, jambo pekee ambalo tunatakiwa kulifanya ni kucheza kwa tahadhari na kujua tunacheza ugenini na siyo nyumbani," alisema kocha huyo wa zamani wa Vipers ya Uganda.

Endapo Simba itasonga mbele, itakuwa ni mara ya pili kwa kufika hatua hiyo kwa sababu 1974 ilitinga hatua ya nusu fainali ya kombe hilo baada ya kutoka suluhu na Hearts of Oak ya Ghana na kwenda kushinda ugenini jijini Accra kwa kuwachabanga wenyeji mabao 2-1.

Hata hivyo Simba ilishindwa kutinga fainali baada ya kutolewa na Mehalla El Kubra ya Misri kwa penalti 3-0, kila timu ikishinda bao 1-0 kwenye mechi za nusu fainali lakini ikishia hatua ya robo fainali kwa

INAENDELEA UKURASA 23

Yanga SC yafunguka Rivers Utd itawabeba

Na Saada Akida

PAMOJA na kuwa na faida ya ushindi wa mabao 2-0 waliopata ugenini, Kocha Mkuu wa Yanga, Nasreddine Nabi, amesema wanahitaji kufunga mabao mengi katika mchezo wa marudiano ya robo fainali ya mashindano ya Kombe la Shirikisho Afrika dhidi ya Rivers United utakaochezwa keshokutwa.

Nabi aliliambia NIPASHE licha ya mtaji mzuri wa mabao walionao, hawatakiwi kuridhika na wanajipanga kupambana na kutumia vyema nafasi ambazo zitatengenezwa na washambuliaji wao kwa lengo la kupata mabao mengi.

Kocha huyo alisema ameutizama vizuri mchezo wa kwanza na kubaini walitengeneza nafasi nyingi za kufunga lakini walishindwa kuzitumia tatizo ambalo ameshalifanyia kazi kuelekea mechi hiyo ya marudiano.

Alisema amesisitiza washambuliaji wake kuongeza umakini hasa katika kipindi cha kwanza na ikiwezekana wamalize dakika 90 za mchezo huo wakiwa na idadi ya mabao mengi.

"Naitaka rekodi nzuri haya mashindano, naamini wachezaji wangu wanaelewa nini tunataka, tutacheza kwa kuhakikisha tunafanya vizuri, umakini na kucheza kwa nidhamu ya hali ya juu kwa sababu Rivers United sio timu mbaya.

Tunataka kufunga idadi kubwa ya mabao lakini hatutakiwi kuridhika na kile tulichokipata ugenini, tusipokuwa makini na Rivers United wanaweza wakapata ushindi nyumbani kwetu," alisema kocha huyo.

Aliongeza kila mchezaji anatambua umuhimu wa mchezo huo kuhakikisha wanafanya vizuri, kikubwa anawaomba mashabiki wa timu hiyo kujaa uwanjani kuwapa sapoti wachezaji.

INAENDELEA UKURASA 23

GAZETI HILI HUTOLEWA NA KUCHAPISHWA NA THE GUARDIAN LIMITED, S.L.P 31042

9 770856 541002 >